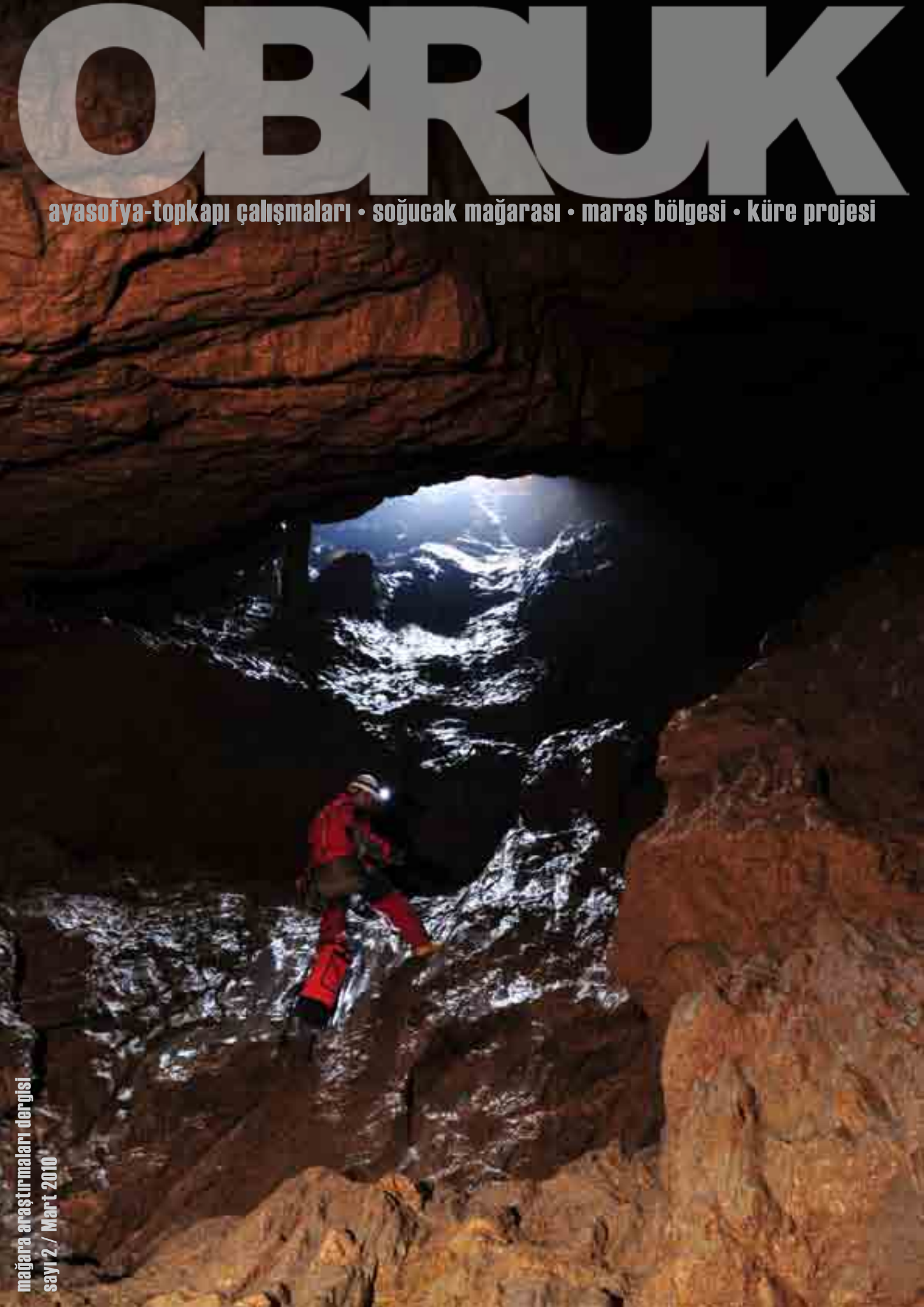
OBRUK

ayasofya-topkapı çalışmaları • soğucak mağarası • maraş bölgesi • küre projesi

mağara araştırmaları dergisi
sayı 2 / Mart 2010

© Photo : Christophe Levillain

Tools for exploration

SPELIOS

Batarya aydınlatmalı mağara kaskı
halojen + 14 LED

- Hafif: 505 g.
- 100 saate kadar aydınlatma süresi
- Su geçirmez kafa feneri
- Petzl sarjlı batarya ile veya 4 adet LR6 pil ile çalısır (pilsiz teslim edilir)

free hands lighting®

www.petzl.com

Türkiye dağıtıcısı : Toros Ltd.
www.toroskamp.com

PETZL®

SPEG
anadolu speleoloji grubu

İmtiyaz Sahibi	Anadolu Speleoloji Grubu adına Murat Eğrikavuk
Sorumlu Yazı İşleri Md.	Ali Yamaç
Yönetim Yeri	Bostan Sokak 13/1, Teşvikiye
Baskı	Tor Ofset San. ve Tic. Ltd. Şti.
Grafik Tasarım	Ludmilla Büyüm Çağan Çankırılı Murat Eğrikavuk
Katkıda Bulunanlar	Nuray Ada Kemal Atakent Ali Aytan Emine Azak Sebahat Bahadır Çağan Çankırılı Murat Eğrikavuk Nur Filiz Gülşen Küçükali Sinan Poyraz Mehmet Sait Taylan Ender Usuloğlu Ali Yamaç
Ön Kapak Fotoğrafı	Ali Ethem, Keş Dağı Yaylası Düdeni
Arka Kapak Fotoğrafı	Çağan Çankırılı, Sipahiler Mağarası

© Tüm hakları saklıdır.
Yayın içeriği kaynak belirtmek koşuluyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir.

İçindekiler

Kireçtaşına Övgü 2
Ali Yamaç

Tesadüfen Bulunan Mağara: Soğucak 5
Nuray Ada

Maraş Bölgesi Çalışmaları 8
Ali Yamaç, Murat Eğrikavuk

Çift haritalar 16
Ali Yamaç

Mağara Çekirgeleri 22
Mehmet Sait Taylan

Ayasofya-Topkapı Çalışmaları E-Güncesi 24

Volkanik Mağaralar ve Kaya Resimleri 34
Ali Yamaç

Claude Chabert 38
Ali Yamaç

Mağara sanatı ve Lascaux Mağarası'na Bakış 41
Emine Azak

Aylapınarı-Ayıpınarı Mağarası - Bir etimolojik hikâye 44
Ali Aytan

Düdenyayla Düdeni 46
Ender Usuloğlu

Nallıhan'ın Mağara Evleri 51
Kemal Atakent

Küre Milli Parkı Araştırmaları 52
Ali Yamaç, Murat Eğrikavuk

Proteus Anguinus 70
Nur Filiz

Amasra / Gideros 74
Murat Eğrikavuk

Ümit, Şinasi'nin Mağarasına Ne Yaptı? 83
Çağan Çankırılı

Akseki Bölgesi Çalışmaları 86
Sinan Poyraz

Marmara Adası Mağaraları 90
Gülşen Küçükali

Kayaüstü Yaylası Düdeni 92
Ali Aytan

İçimizden Biri : Sebahat Bahadır 94

Kısa Haberler 96
Nuray Ada

İngilizce özetler (Abstracts) 98

Mağaralar Dizini 100

KİREÇTAŞINA ÖVGÜ

Ali Yamaç

William Henry Auden'in 1948 yılında yazdığı harikâ şiirinin ismi: "In Praise of Limestone". Bu çok uzun şiirin son satırları ise şöyle:

When I try to imagine a faultless love
Or the life to come, what I hear is the murmur of
underground streams, what I see is a limestone landscape.

İnsan, bir aşkın ya da gelecek güzel günlerin hayalini kireçtaşında görebilir mi? Ya da bu taşı övmek için 200 mısralık bir şiir yazar mı sizce?

Kireçtaşı, dünyada var olan tüm kayaçların belki de en özelidir. O, diğer tüm taşlar gibi minerallerden değil, kabuklu organizmalardan oluşur. Yani bir anlamda, kireçtaşı milyonlarca yıl önce yaşamış ve ölmüş deniz veya tatlı su kabuklularının mezartaşıdır. Kendisini oluşturan kabuklu türlerine ve dış etkenlere bağlı olarak hemen her renkte olur. En yaygını gri ve kirli beyaz olmakla birlikte, sarıdan maviye kadar birçok rengi vardır. Düz ovalarda yan yana sıralanmış küçük tepeler değil ama, yüksek, sarp ve haşmetli dağların çoğu kireçtaşının ürünüdür. Bu dağları inşa eden kabukluların her biri 4-5 yıl yaşar ve 20-30 nesil içinde 1 cm kireçtaşı oluştururlar. Yani bir kireçtaşı resifinin 1 metre yükselebilmesi için yaklaşık 10.000 ilâ 12.000 yıl gerekmektedir. Binlerce metre yükseklikteki kireçtaşı tepelerine bakıp, onları milyonlarca yılda var eden bu sayılamayacak kadar çok kabukluları gözünüzün önüne getirebilirseniz, doğanın ne denli sabırlı olduğunu da anlayabilirsiniz.

ENDER USULOĞLU

Toros Dağları Akseki yakınında krestase yaşlı kireçtaşı blokları

Sadece Türkçe'de değil, tüm dünya dillerinde kireçtaşı, kalker ve karst karmaşası mevcuttur. Birçok insan bu kelimeleri, aralarındaki farkı bilmeksizin, gelişigüzel kullanır.

Kalker, kireçtaşı da dahil olmak üzere, içinde kalsiyum karbonat içeren ve genel olarak "karbonatlı kayaç" denen tüm taşların genel ismidir. Bu isim, Latince kireç demek olan "calx" kökünden gelir ve kireç yönünden zengin, en az % 90 $CaCO_3$ içeren tüm kayaçlara kalker denir. Kalkerin en saf şekilleri kalsit ve aragonittir. Kireçtaşı ve tebeşir en yaygın olan kalker kayaç türleridir. Dolomit ise başka bir kalker cinsidir. Öte yandan mermer, kireçtaşı veya dolomitin ısı ve basınç altında metamorfizmaya uğrayarak, tekrar kristalleşmesi sonucunda yeni bir yapı kazanmasıyla meydana gelen taştır.

Karst ise, kalker formasyonuna sahip geniş yüzeylere verilen bir isimdir. Yani, bir kayaç karst olamaz, ancak bir bölgeye veya yüzeye karst denir. Karst isminin, bu tür topografya çalışmasının ilk olarak yapıldığı Slovenya ile İtalya arasında uzanan geniş yüzeylerin İtalyanca ismi olan "carso" veya aynı bölgenin Almanca ismi olan Kras'tan türediği tahmin edilmektedir. Her iki kelime de Hint-Avrupa kökenlidir ve orijinalinde "taş" anlamına gelen "karra"dan gelmektedir.

Kireçtaşı, tüm karbonatlı kayaçların en çok rastlanan, en yaygın olan şeklidir. Yapısında bulunan kalsit çözeltisi çok yüksek olan kireçtaşının içine silika, çamur, silt veya kum karışmamış, en saf hali beyaz renkte olur. Öte yandan, yapısındaki organizmalar

Ingleborough, Yorkshire

Sanqiao tiankengi, Çin

ve bunların çözündüğü ortama bağlı olarak en çok renk farklılığı gösteren kayaç türü de kireçtaşıdır. Sarımtırak, grinin hemen her tonu, açık kahverengi veya siyaha yakın renkte olabilir. Pembe, kırmızı, hatta Toroslar'da küçük bir bölgede mavi kireçtaşı bile görülebilmektedir.

Böylesi bir kayacın farklı türleri de kaçınılmazdır. Oluştuğu yerlere, yapısındaki organizma kalıntılarına ve oluşum şekillerine göre onlarca farklı kireçtaşı türü vardır. Pisolitik veya oolitik olabilecekleri gibi, biyotermal, biyostromal, pelagik de olabilirler. Aynı şekilde, yapısına bağlı olarak kristalize, klastik, granüle veya masif olabilirler. Yani, tuttuğunuz anda dağılıveren kireçtaşları olabileceği gibi bolt çakamayacağınız kireçtaşları da olabilir.

Kireçtaşını oluşturan kalsitin ana kaynağının çökelmiş deniz kabuklularının kavkıları olduğunu yukarıda okudunuz. Çözülüp tekrar çökelen mağara içi oluşumlar ve karbonat kırıntıları da diğer kalsit kaynaklarıdır.

Kireçtaşı, insanlığın yok etmek için en çok uğraş verdiği kayaçtır. Kırarak ufalarsınız, mıcır olur; daha da ufalar, toz haline getirip ısı işleme tabi tutarsınız, çimento olur. Ya da fırınlarda yakarsınız, kireç olur. İnsanlık yüzlerce yıldır kireçtaşını, yani fosilleri ve mağaraları yok ediyor. Hem de inanılmaz ölçüde artan bir miktarda. Varoluşunun kaynağı olan fosiller sadece kireçtaşında oluşurlar. Geçmişimize ve üzerinde yaşadığımız bu gezegenin yaşamına ışık tutan yegâne kaynak onlardır. Kireçtaşının sanayi kullanımı ise tüm bu bilgilerimizi yok etmekte. Yani, aslında kaybedilen tarihsel değer açısından çimento veya kireç yapmak için bir antik Yunan tapınağını yok etmekle, üzeri fosil dolu bir kireçtaşını yok etmek arasında bence fazla bir fark yoktur.

Şimdi içinizden "adamın takıldığı konuya bak" diye düşünüyorsanız size 2008 yılı dünya çimento üretiminin 1,5 milyar ton olduğunu yazayım. Bu, yaklaşık olarak bu miktarın beş katı kadar kireçtaşı demek. Bu kadar kireçtaşının kaç dağ, kaç fosil veya kaç mağara ettiğinin hesabını da siz yapıverin.

Ya da başka bir örnek vereyim: Uçabilen ilk canlı olarak bilinen dinazor ile kuşlar arasında geçiş

ENDER USLUOĞLU

Bozkır güneyi, Toroslar

fosili olarak çok büyük bir öneme sahip olan archaeopteryx'in ilk fosili 1861 yılında Almanya'nın Solnhofen kireçtaşı ocaklarında bulundu. Ardından aynı ocaklarda dokuz archaeopteryx fosili daha ele geçti. Bu 150 milyon yıllık on fosil, dünyada bu kuşa ait bilinen yegâne fosiller daha sonra taş ocağı olarak kapatılan ve sadece bilimsel araştırmalara tahsis edilen Solnhofen kapatılmadan önce, civardaki evlerin inşaatına taş sağlamakta idi!

Küre Dağları Kuzey Cephe

ALİ YAMAÇ

TESADÜFEN BULUNAN MAĞARA : SOĞUCAK

Nuray Ada

Mayısın getirdiği bahar çoşkusu ile 10 Mayıs Pazar günü Soğucak Yaylası'na gitmeye karar verip hazırlıklara başladık. Pek çok kez ziyaret ettiğimiz Soğucak Yaylası'nda amacımız baharı teneffüs etmek, yürüyerek çevre yaylalara geçmek idi. Ancak Google Earth ile çevre yaylalar veya otlak alanlarda izleyeceğimiz yolları belirlerken tesadüfen karşılaştığımız fotoğraflar gezinin tüm amacını değiştirdi. Fotoğraflar yaylanın güneyinde, mağara içinde çekilmiş fotoğraflardı. Defineci gibi görünen kişiler tarafından çekilen fotoğraflar aktif ve sulu bir mağarayı gösteriyordu. Gece yarısı bulduğumuz fotoğrafların koordinatlarını alıp sabah erkenden mağara keşfi için yola çıkmaya karar verdik. Hedef, Soğucak Yaylası'nın hemen bir km güneyindeki mağarayı bulmak.

Soğucak Yaylası, Kocaeli Bölgesi'nin büyük yaylalarından. 1.200 metre rakımda bulunan yayla 900 dönümlük alanı kaplıyor. Yaylada ufak tefek yayla evleri bulunmakta. Çevresi ise su kaynakları ve derelerle çevrili. Yaylaya ulaşım stabilize yoldan yapılabiliyor. Erdemli Köyü'nden sonra 17 km boyunca zaman zaman ağaç tünellerinden yapılan yolculuk sonunda yaylaya ulaşılıyor.

Elimizdeki fotoğraflardan mağaranın aktif ve sulu bir mağara olduğunu biliyoruz. Mağaranın fotoğraflarının Google Maps'e yerleştirildiği bölge yaylanın yaklaşık 1 km güneyinde yer alıyor. Bu bölgede yüzey araştırması yapacak ve olası su kaynaklarını izleyerek mağarayı bulabilecektik. İlk olarak ormanda ilerlerken yaylanın güneyde bulunan yolunu bulduk. Asıl bundan sonrası zor oldu. Dik yamaçtan aşağı inerek iki şey aramaya başladık. İlki bir akarsu ve ikincisi ise mağaranın girişinde gördüğümüz çarşak. Yüzey araştırması sırasında dereyi izleyerek su kaynağını bulduk. Kaynak girişine beton su deposu yapıldığından muhtemel mağaranın girişine erişemedik.

Bulduğumuz yola araçla gelebilmek için yaylaya geri döndük. Yayladan bu yola bağlantı yolunu bulabilirsek bir sonraki gezilerde daha rahat ulaşabilmek mümkün olacaktı. Yaylanın batısındaki yoldan ulaşım başarısızlıkla sonuçlanınca, kuzey yamaçtan dolanan yolu denemeye karar verdik. Yolda karşılaştığımız kaynak su istasyonlarını inceleme ekibi ile sohbetimizde, aradığımız bölgedeki mağaradan haberdar olmadıklarını anladık.

MURAT ŞAHİN

Bölgeyi çok iyi tanıyan ekip bize başka bir mağaradan söz etti. Bu mağara, birlikte epey zaman geçireceğimiz, Soğucak Mağarası'ydı. Mağarayı kolaylıkla bulduk. GPS kaydını aldıktan sonra, ağızdan sürünerek girdik. Bir sonraki gezi planımız artık belliydi; Soğucak Mağarası ölçümü...

İkinci gezimizde Murat, ben ve tabii ki Biblo mağarayı ölçmek için Soğucak Yaylası'na gittik. Amacımız mağaranın ölçümünü tamamlayıp, kalan zamanımızda daha önceden bulamadığımız Üfleyen Mağarası'nı bulmaktı. Soğucak Mağarası'nın ölçümüne başlamadan önce mağarada bir keşif gezisi yaptık ve ölçüm işinin bir günde, iki kişiyle bitmeyeceğini anladık. Daha fazla ilerlemeden – henüz mağaranın sonunu görememiştik – çalışmaya koyulduk ve ilk gün 175 metrelik ölçümü tamamladık. Bundan sonraki ölçüme en az iki ekip gelinmesi gerekiyordu. Zira yan kollara girilmemiş ve devam eden galerinin ilerisine hiç gidilmemişti.

MURAT ŞAHİN

İlk ölçüm çalışmamızda mağaranın içinden geçen dere bizi şaşırtmıştı. Dere bir görünüp bir kayboluyor sonra tekrar karşımıza çıkıyordu.

Ölçüm sırasında, ölçüm defterini ne yaparsam yapayım çamurdan kurtaramıyordum. Aslında bu hoşuma da gitmişti, defterde iş yapıldığının izleri oluşuyordu. Kitap okurken beğendiğim satırların altını çizerim. Defterin çamurlanması da aynı tadı veriyordu bana. Döndükten sonra, çamurlu defterimle hemen Murat Eğrikavuk'tan yardım isteyerek büyük heyecanla haritayı çizmeye başladım. İlk mağara haritamı çiziyordum.

Üçüncü gidişimizde ekip epey genişlemişti: Sebahat, Barbaros, Ludmilla, Ali Yamaç, M. Eğrikavuk, Emine, M. Şahin, ve Biblo. Mağaranın içine girdiğimizde mağaradan ilk mesajımızı da almıştık. Girişin solunda, bir araç büyüklüğünde, tavandan düşmüş olan kocaman bir kaya parçası bulunuyordu. Yaşlı mağara çökmeye başlamıştı. Mağaranın içindeki bir kaybolup bir çıkan dere, bir duvar düzlüğünde yer alan fay kırığı, bembeyaz süslü fosil galeri mağarayı güzel kılıyordu.

Ben yine aynı yanılgı içerisindeydim. İki ekip girip mağaranın ölçümünü tamamlayıp çıkacağımızı ve öteki mağarayı bulacağımızı umuyordum. Ne var ki iki ekip olarak giriştiğimiz ölçüm çalışması yine bitmedi.

Bu arada ikinci ekip, serüvene başlama nedenimiz olan Üfleyen Mağara'yı bulmuştu. Mağara, çıkışında hava akımının çok fazla olmasından dolayı, Üfleyen Mağara olarak adlandırılmış. Ekibimiz, MTA tarafından ölçümü yapılmış olsa da bu mağarada yeni bir kol buldu.

Dördüncü gezimizi yine iki ekip şeklinde organize ettik. Mağaraya ilk girdiğimiz anda gördüğümüz manzara bizi şaşırtmıştı. Bir önceki girişte düşmüş olan kaya bloğunun arkasında yeni kaya döküntüleri oluşmuş ve orada bulunan kol gittikçe açılmıştı. Mağara yine bir ay içinde hareketlenmişti. Galeriden içeriye ilerlediğimizde ana kollardan birisinin önünde ikinci bir kaya bloğunun daha çökmüş olduğunu gördük. Daha önceki girişte rahatlıkla geçtiğimiz kol bu defa geçit vermiyor ve zorlanarak geçilebiliyordu. Herkes endişelenmiş ve çıkalım demeye başlamıştı. Mağara içindeyken kaya düşebilir, üstümüze düşmese dahi yolumuzu kapatabilirdi. Bu konuşma, M. Eğrikavuk'un "madem geldik ölçelim" sözü ile sonlandı. Ekip ikiye ayrıldı. Bir ekip ölçülmemiş olan kollardan birisini ölçmeye başladı. Bu kol bir önceki girişte ilerlediğimiz, 150-200 m gittiğini tespit ettiğimiz bir koldu. Kolu ölçmeye başladık ve 60 metre sonra yine yolumuzun çökme sonucunda kapanmış olduğunu gördük. Buradan ileriye gitmek imkânsızdı. Ekip ikiye ayrılmıştı. Buluşma saatine kadar üzerimize düşen işleri bitirme kararına uyarak, ölçülmeyen kolları ölçerek işimizi tamamladık.

Soğucak Mağarası haritasını başarıyla tamamladık. Mağaraya tekrar giriş yapılmaması kararını aldık. Zira sürekli hareketli ve tavanı düşen bu mağara, girenleri ciddi tehlike altında bırakmakta.

SOĞUCAK MAĞARASI

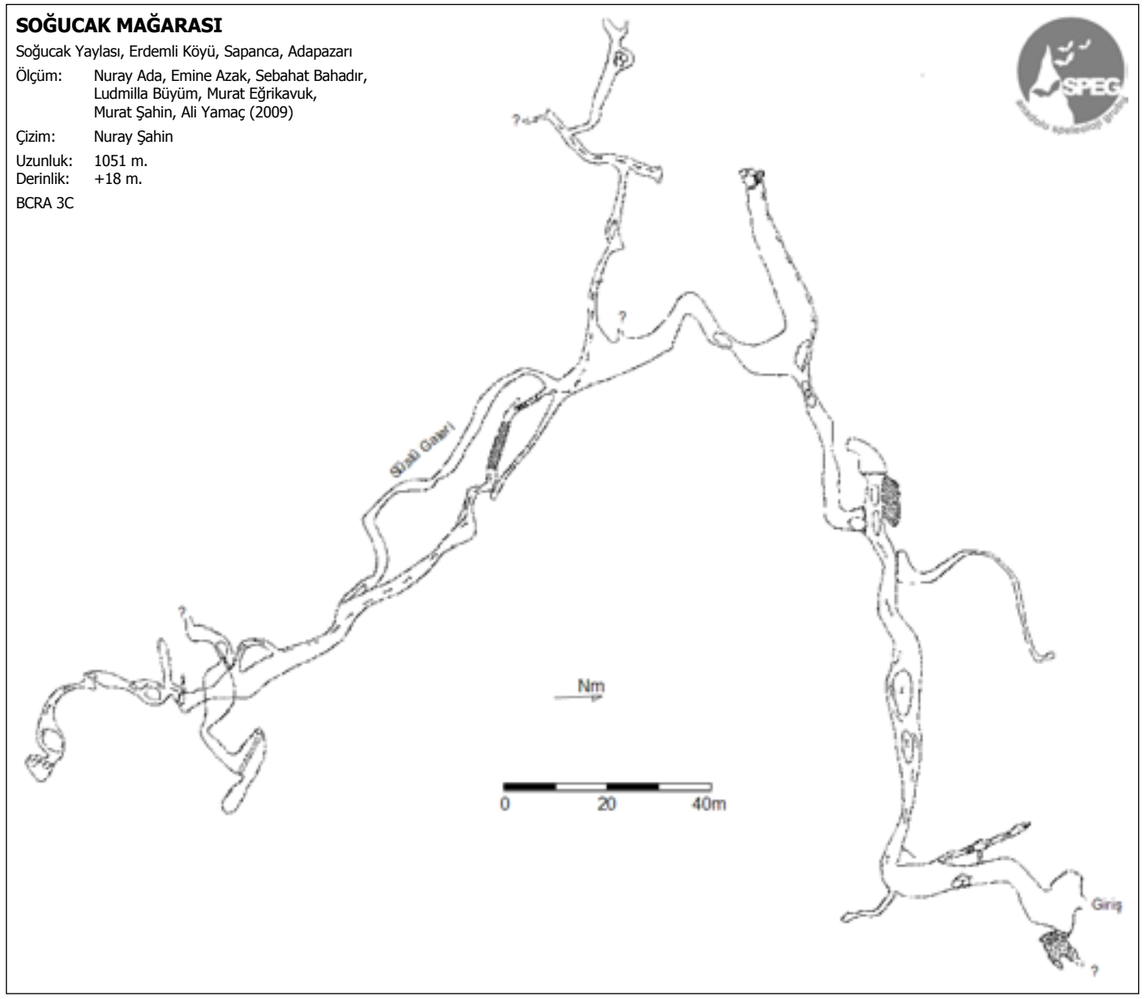
Soğucak Yaylası, Erdemli Köyü, Sapanca, Adapazarı

Ölçüm: Nuray Ada, Emine Azak, Sebahat Bahadır, Ludmilla Büyüm, Murat Eğrikavuk, Murat Şahin, Ali Yamaç (2009)

Çizim: Nuray Şahin

Uzunluk: 1051 m.
Derinlik: +18 m.

BCRA 3C

BÖLGE JEOLOJİSİ

MTA Karst ve Mağara Araştırmaları Birimi "Aşağı Sakarya Nehri Havzası" projesi kapsamında 2001'de bölgede çalıştı. Ekibin çalıştığı bölge Pamukova–Sapanca arasındaki yaylalardı. Bu bölgede 3 mağara tespit edilip araştırıldı. Bunlar Soğucak, Üfleyen ve güneyde Karain Mağarası idi.

Mağaraların yer aldığı Samanlı Dağları, Kuzey Anadolu Fayı'na çok yakındır. Bu arazi tümü ile İznik ve Pamukova metamorfitleri ve onların üzerine gelen örtü kayalardan oluşmaktadır. Yer yer açığa çıkan metamorfitler çoğunlukla karbonatlı kayaçları ve mermer kütleleri içerir. Metamorfitlerin üzerinde ise kireçtaşları örtü şeklindedir. Faylanma nedeni ile kireçtaşı ve mermer blokların üzerleri bazı bölgelerde toprakla örtülüdür.

Soğucak Mağarası, Üst Jura–Alt Kretase yaşlı mermerler ile Permiyen yaşlı metamorfit sınırında yer almaktadır. Bu mağara, Sapanca Gölü'ne dökülen İstanbul Deresi'nin kaynağını oluşturur. Tabaka doğrultusunda büyük çatlaklar içinde oluşan mağaranın giriş kısmındaki fosil yapı, kısa bir süre sonra aktif bölüme kavuşur. Aktif bölümün üstünde de yoğun oluşumları ile fosilleşmiş kısım devam eder. Aktif su akıntısı ise iri çöküntü bloklar arasına girip çıkarak mağara boyunca devam etmektedir.

Kaynakça : Aşağı Sakarya Nehri Havzasının Doğal Mağaraları, MTA Jeoloji Etüdleri Dairesi Başkanlığı

MARAŞ BÖLGESİ ÇALIŞMALARI

Ali Yamaç
Murat Eğrikavuk

MTA Mağara Birimi, Kahramanmaraş'ın Tekir Beldesi'nde yaptığı kısa araştırma sırasında bulduğu bir obruğu MADAG'lılara bildirmişti. İsmi gibi suyu da yemyeşil olan bu obruğa Aralık 2008'de yapılan deneme dalışlarında 40 m derinlikte iki ayrı mağara ağzı tespit edilmişti. Ayrıca köylüler, obruktan 4-5 km uzakta, dağların tepesinde bulunan bir düdenden batan suların buradan, Yeşilgöz Obruğu'ndan çıktığını söylüyorlardı.

Mağaracılık yaşamımız boyunca hemen her obrukta, "oradan batıp buradan çıkıyor, saman atmışlar çıkmış" gibi sohbetleri dinlemiş mağaracılar olarak bu ihbara oldukça şüphe ile yaklaştık. Ama elimizde iki önemli ipucu vardı; ilki, üyemiz Fatih Şen'in dalış sırasında mağaranın içinde duyduğu su sesi, ikincisi de köylülerin dağlara yağmur yağdığında Yeşilgöz'ün suyunun bulandığını söylemeleri idi. Suyun 40 m dibinde su sesinin nasıl duyulduğuna dair hiçbir fikrimiz yoktu ama, Fatih söylediğine göre gerçekten duymuş olmalıydı. Düdenin olduğu dağlara yağan yağmur sonrası Yeşilgöz'den çıkan suyun bulanıyor olması da çok önemli bir bilgi idi.

EMİNE AZAK

Yeşilgöz Obruğu

Her ne ise, öyle veya böyle, gidilip bu düdene bakılacaktı. Malzemeler önden kargolandı ve sekiz kişilik ASPEG ekibi Kahramanmaraş'taki Tekir Beldesi'nin yolunu tuttu. MADAG ekibinin dalışlara başlamasının ikinci günü Yeşilgöz'de idik. Düdenin bulunduğu Keş Yaylası'na ulaşan yolun uzunluğunu duyan Ali Yamaç'ın tembelliği tuttu ve kampta kalmaya karar verdi. Ali ile Ludmilla Büyüm'ün civarda mağara ihbarları topladığı ve bir düdeni ölçtüğü beş gün boyunca Murat Eğrikavuk, Murat Şahin, Emine Azak, Barbaros Acartürk, Engin Selamsız ve Nuray Şahin'den oluşan ekip ise Keş Dağı Yaylası Düdeni'ni keşfetti.

PÜREN AĞZI DÜDENİ

Tekir Kasabası'na 7 km mesafede yer alan Kurucaova Köyü'nün güneybatısında, kapalı bir havzanın kenarında bulunan bu düdene 21 Temmuz 2009 günü Ludmilla Büyüm, Ali Yamaç ve Kurucaova'lı Ramazan Gül tarafından girildi. Geniş ve lapyalanmış kireçtaşı bir kuyu ile başlayan düden, yüksek tavanlı, buna karşılık yer yer oldukça daralan bir çatlak boyunca oluşmuş. Düdenin aktif dönemde büyük miktarda su çektiği hem yerel halk tarafından söylendi, hem de mağarada bulunan yabancı malzemelerle açıkça görüldü. Teknik ekipman gerektirmeyen kısa inişlerle devam eden mağara, 64 metre ileride geçilemeyecek kadar daralarak sonlandı.

YOL KENARI MAĞARASI

Kurucaova Köyü kavşağından 3 km kadar kuzeyde, Püren Su Çıktığı mevkiinde ve yolun hemen kenarında bulunan bu mağaraya 25 Temmuz 2009 günü Murat Şahin tarafından inildi. Karayolu çalışmaları sırasında ağzının kesildiği anlaşılan mağara 7 metrelik bir inişten sonra büyükçe bir salonla sonlanıyor. Salonun eğimli kısmı yukarıdan dökülen küçük kayalarla çarşaklanmış ve tıkanmış durumda. Devam etme olasılığı mevcutsa da, bu küçük, eğimli ve kaya yığınlı salonda bunu tespit etmek mümkün olamadı.

YEŞİLGÖZ OBRUĞU

Tekir Kasabası'na 4 km uzaklıkta yer alan Yeşilgöz Köyü'nün ismi, 2 km uzağında bulunan bu obruktan gelmekte. Zemini 25 metreden 44 metreye değişen bir eğimde olan obruğun kuzey kenarının dibinde bulunan iki farklı ağız içeride birleşerek bir mağara oluşturmaktalar. Aralık 2008'de MADAG tarafından ilk dalışı yapılan Yeşilgöz Obruğu'nda, suyun

EMİNE AZAK

Keş Dağı Yaylası'ndan Deli Höbek Dağı

KEŞ DAĞI YAYLASI (KARADAŞ) DÜDENİ

Keş Dağı Yaylası, Döngel Köyü, Kahramanmaraş

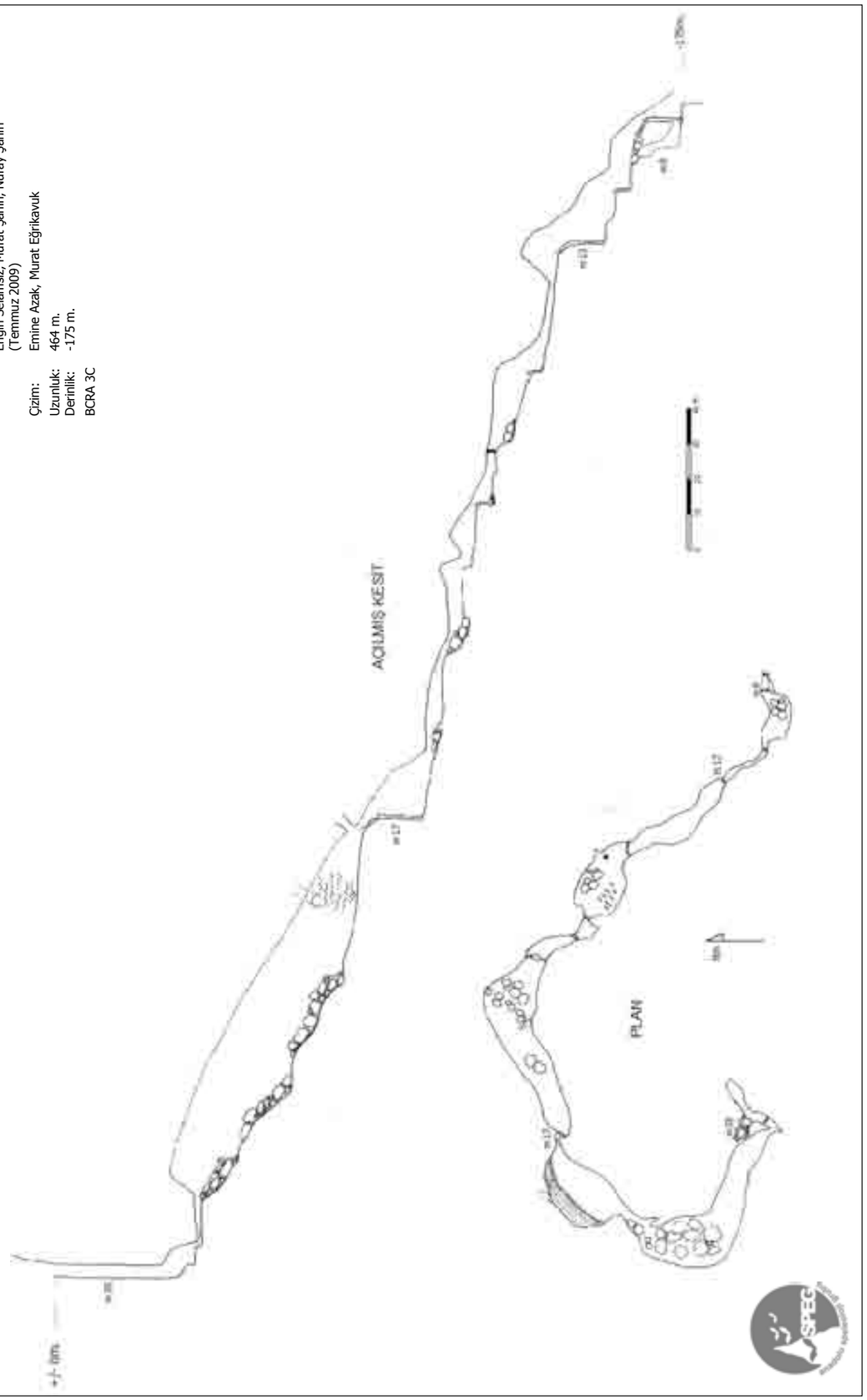
Ölçüm: Barbaros Acartürk, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Engin Selamsız, Murat Şahin, Nuray Şahin (Temmuz 2009)

Çizim: Emine Azak, Murat Eğrikavuk

Uzunluk: 464 m.

Derinlik: -175 m.

BCRA 3C

bulanıklığından dolayı Temmuz 2009 araştırmalarında mağara içine doğru fazla bir ilerleme kaydedilemedi. Ağızlardan birinden gelen suyun debisinin çok yüksek olduğu açıklandı.

KEŞ DAĞI YAYLASI DÜDENİ

Düdenin 1825 metredeki girişi, irtifa olarak Yeşilgöz Obruğunun 800 m yukarısında yer alıyor, kuş uçuşu mesafe neredeyse 5 km.

Kuzey-güney yönünde uzanan iki sırtın arasında yer alan yaylanın oluşturduğu kapalı havzada, daha alçak bir sırtın ikiye ayırmış olması nedeniyle, bir değil iki dere yatağı oluşmuş durumda. Bu dereler birleştikleri noktadan çok kısa bir mesafede batarak Keş Dağı Yaylası Düdeni'ni oluşturuyorlar.

Ancak düdeni besleyen su havzası bu yayla ile sınırlı değil. Derine indikçe katılan büyük hacimli kollar, komşu havzaların sularının da aynı sistemde toplandığını düşündürür nitelikte. Nitekim, hemen komşu havzadaki suların battığı toprak düdenler, yalnızca 100-150 m mesafede. Düden içerisindeki çok büyük salonlar, geniş galeriler ve yüksek tavanlar ise drene ettiği su miktarının çokluğu ile açıklanmalı.

Bu gezide düden -175 m derinliğe kadar ölçüldü, büyük bir inişin başından dönüldü. Mevsim dolayısıyla yüzeyde hiç su akışı yoktu. 100 metreyi geçtiğimizde çok küçük sızıntılarla başlayan akış, ulaştığımız son noktada dahi önemsiz miktarda idi ama derinlere indikçe artacağı anlaşılıyordu. Aynı dönemde Yeşilgöz Obruğu'nda ciddi miktarda su çıkışı bulunmaktaydı.

Mağara boyunca yoğun miktarda metamorfik sert kayaçlar gözlendiğini de belirtmeliyiz.

FATİH ŞEN

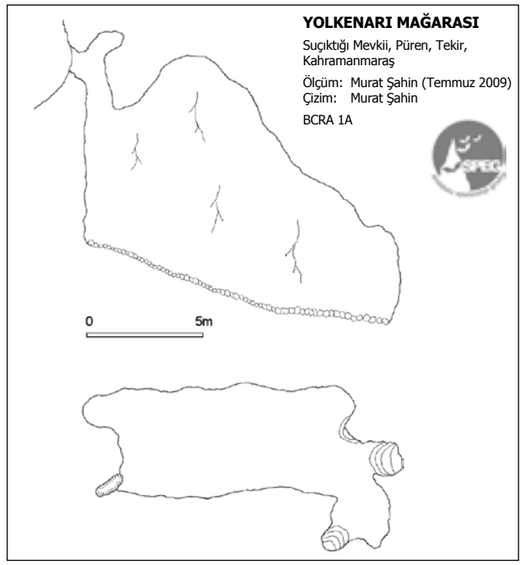
BÖLGEDE ARAŞTIRMA GEÇMİŞİ

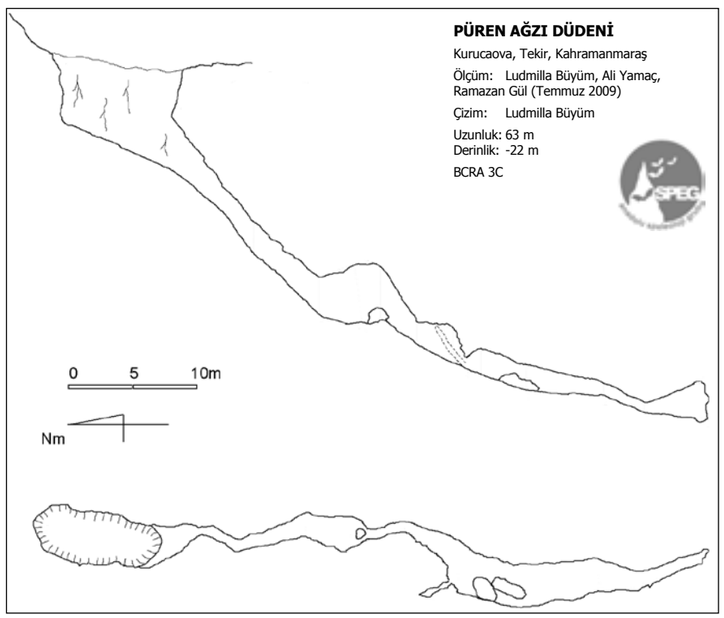
Kahramanmaraş, Türkiye'nin mağaracılık açısından epey gözardı edilmiş bir ili. Tüm kuzeyi kalker olan bölge bu tavrı hiç mi hiç hak etmiyor. Yüzlerce kilometrekarelik bu bloğun ufak bir kısmı 2007 yılında Fransız "Groupe d'Explorations Spéléologiques d'Aquitaine" grubuna üye üç mağaracı; Adriaan Daem, Jean-François Hayet ve Thomas Fischer tarafından tarandı. Ön araştırma özelliğindeki bu çalışmada, bazıları 2000 metreden yüksek irtifada birçok potansiyel alan tespit edildi.

Öte yandan, MTA Mağara Birimi'nin 2008 yılında bölgede yaptığı kısa çalışma sırasında Döngel ile Tekir civarında 6 mağara bulundu ve araştırıldı. Araştırılan mağaralardan birisi de 1982 yılında BÜMAK tarafından haritalanan Döngel Mağarası idi.

Bölgede uzun yıllardır sürdürülen arkeolojik yüzey araştırmalarının da birçok yeni mağara keşfi ile sonuçlandığı bilinmekte. Cevdet Merih Erek tarafından 2006 yılında yapılan yüzey araştırması sırasında Tekir Yassı Mağara, Püren Geçiti/Günbatımı Mağarası ve Kurucaova Mağarası bulundu. 2007 yılında ise aynı akademisyen başkanlığında, daha önce 1959 yılında Prof. Dr. Kılıç Kökten tarafından sondaj yapılan Direkli Mağarası'nda kazılara başlandı.

ASPEG olarak bölgede yaptığımız bir haftalık araştırma sırasında Kurucaova, Süleymanlı, Değirmendere, Andırın ve Sakçalı köylerinde toplam 11 mağara ihbarı alındı.

BÖLGE JEOLOJİSİ

Kahramanmaraş'ın 60 km kadar kuzeyinde yer alan Tekir İlçesi civarında 10 x 10 km'lik bir alanda en az iki allokton birlik ve beş formasyon ayırt edilmektedir. Büyük kısmı derin denizel ortam ürünü olan bu çökellerin, tektonik hareket ve bindirmeler ile yeniden hareketlenerek karmaşık bir görünüm kazandığı düşünülmektedir. Kaldı ki Döngel güneybatısında, Gümüşsu Mahallesi civarında gözlenen bindirme fayları bu tektonik hareketin ispatıdır. Tümü ile orojenik kuşakta yer alan bu bölgede, Tekir Kasabası civarında Kahramanmaraş – Göksun anayolunun batısı ile doğusu jeolojik olarak birbirinden ciddi şekilde farklıdır. Her ne kadar, her iki kısımda da çok geniş alanlarda yüzeylenen kayaç türü kireçtaşı ise de, üç ayrı formasyona ait bu kireçtaşları arasında büyük yaş farkı vardır.

Bölgenin doğu ve güneydoğusunda Delihöbek Dağı civarından, kuzeyde Delikkaya Mevkii'ne kadar Hacıveliler Formasyonu gözlemlenir. Döngel mağaralarını, Yeşilgöz Obruğu'nu ve Kurucaova düdenlerini de içeren bu formasyon açık renkli ve mercan foraminiferli, bol fosilli resifal kireçtaşlarından oluşmuştur. Formasyonun yaşı konusunda Alt - Orta Miyosen ve Geç Miyosen olarak iki farklı görüş mevcuttur. Bu formasyonun kuzeydoğusunda ise Malatya metamorfitlerinin bir parçası olarak kabul edilen ve Permiyen zamanlı Keşdağı Formasyonu yer alır. Kaman Dağı'nın büyük kısmını oluşturan bu formasyon koyu gri, gri, rekristalize ve yer yer dolomitik kireçtaşları içerir.

Tekir İlçesi'nin batısı ise, güneyden kuzeye tüm yapısı Andırın Grubu da denilen ve en az 3.000 m kalınlıkta olduğu düşünülen Üst Triyas-Alt Kretase zamanlı şelf türü, oolitik ve mikritik, bol kırıklı, çatlaklı, kalsit dolgulu kireçtaşı resifleridir.

Kaynakça:

- A. Dizer: Kuzey Kahramanmaraş'ta Langiyen-Serravaliyen Katlarının Biyostratigrafisi; A. Acar Jeoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Çukurova Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü, 1991
- Murat Gül, Güldemin Darbaş, Kemal Gürbüz: Alacık Formasyonunun Kahramanmaraş Havzası İçindeki Tektono-stratigrafik Konumu, İstanbul Üniv. Müh. Fak. Yerbilimleri Dergisi, C. 18, S. 2, 2005
- Murat Gül: Kahramanmaraş Yöresinin Jeolojisi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2000
- Zeki Ünal Yümün, Ali Murat Kılıç: Kamandağı ile Camdere Köyü Arasının Stratigrafisi, Cumhuriyet Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, Seri A - Yerbilimleri C.19, S.2, Aralık 2002

KARADAŞ AİLESİ

Keş Dağı Yaylası ile ilgili herhangi bir yazıda Karadaş Ailesi'nden söz etmemek olmaz.

Zamanında onlarca aile haziran-temmuz döneminde hayvanlarıyla (büyük ölçüde keçi) yaylaya çıkarmış. Konakladığımız alanda birçok ahşap yayla evi kalıntısı var, hatta çadır kurduğumuz düzlük alan eski top sahası. Eskiden çift kale maç yapacak kadar gencin olduğu bu yaylada artık yalnızca Karadaş Ailesi'ni görmek mümkün. Onlar da muhtemelen 1-2 sene içinde yaylaya çıkmayı bırakacaklar.

Karadaşlar 130 keçiden her gün 55 kg kadar süt elde ederek, yoğurt, peynir ve süt ürünleri imal ediyorlar. Bunları 4-5 günde bir katır sırtında ilçeye indirerek satıyorlar. Yayladaki bir hafta boyunca keçi ve süt ürünleri ile beslenerek hayatımızın en keyifli kamplarından birini yaptık. Yaylaya ne kadar yiyecek çıkardıysak kolileri dahi açılmadan geri getirdik çünkü Karadaşların misafirperverliği fırsat bırakmadı. Onların geceden mayalayıp pişirdikleri gömbe ekmeği ideal mağara yolluğu olmalı. Mağaradan her çıktığımızda merakla haber bekleyen insanlarla, anında hazırlanan çay eşliğinde keyifli bir muhabbete dalmak yorgunluk çıkarmak için en güzel yol. Isıtılmış su ile yapılan banyoları da unutmamak gerek. Bir ekibimiz mağarada iken yağan yağmurda Eyüp Abi'nin duyduğu endişe, bizimkinin kat kat üstündeydi. Sel basmadan çıktığımızdaki rahatlama hissini paylaşmak da çok güzeldi.

Bunlar dünyanın en iyi insanları dersek abartı gibi gelebilir ama inanın gerçekten çok uzak değil bu...

MURAT ŞAHİN

MURAT ŞAHİN

ÇİFT HARİTALAR

Ali Yamaç

Bir zamanlar yüzölçümünün yaklaşık ¼'ü kalker olan bir ülke varmış. Kalkeri olup mağaracısı olmayan tüm ülkeler gibi buranın da keşfedilmemiş o kadar çok mağarası varmış ki tüm yabancı mağaracılar akın akın bu ülkeye gelirlermiş. Yıllar geçmiş, bu garip ülkede bir yığın mağara keşfedilmiş ve günlerden bir gün bazı aklı evveller "bunları bir sıraya sokalım, envanterleyelim" demişler. Demişler demesine de, mağara keşfedip haritalayacaklarına sadece birbirleri ile didişen yerli mağaracılar, söylenmeye başlamışlar: "Ne gerek var, definecilere yardım mı ediyorsunuz?" Bu aklı evveller de dertlerini bir türlü anlatamamışlar, "Yahu, bu mağaraları bizlere zaten köylüler gösterdi, tümünü definecilerden öğrendik" deseler de kimse dinlememiş.

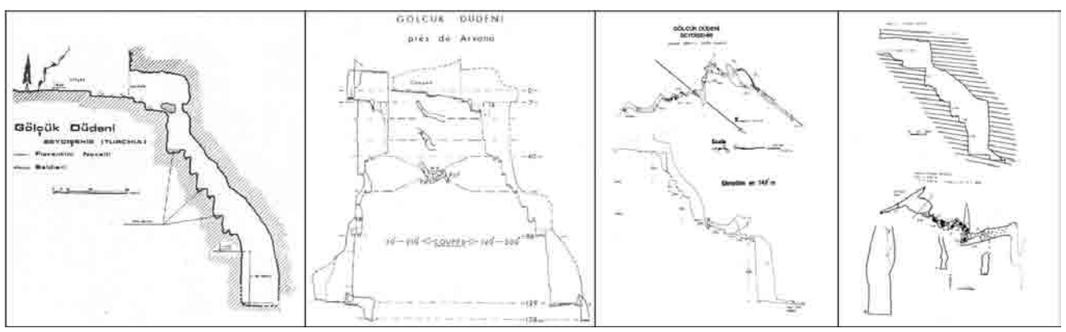
Masal kısmı bir yana, TAY Mağara Envanteri'ne başlarken "Bu ülkede o kadar çok mağara var ki, bu iş bugün yapılmazsa yarın iyice zor hâle gelecek" diye düşünüyorduk. Sonuçta haklı olduğumuz ortaya çıktı. Dört yıl boyunca isminden başka hiçbir şeyi bilinmeyen mağaralardan tutun da aynı mağaraya verilen farklı isimlere kadar bir yığın sorunla boğuştuk.

Ama en traji-komik sorun, daha önce yapılmış herhangi bir envanter veya kayıt olmadığı için bazı mağaraların üst üste birkaç defa "keşfedilmesi" idi. Kendi başına bir envanterin gerekliliğini kanıtlayan bu problem, sonuçta bazı mağaraların değişik zamanlarda, değişik ekipler tarafından çizilmiş birkaç farklı haritası olmasına yol açmıştı.

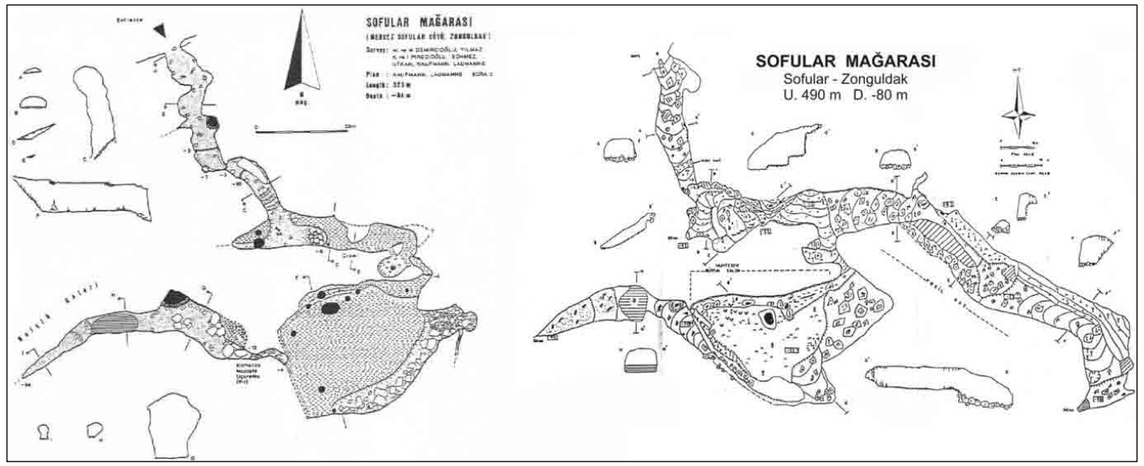
Aslında bu yazının ismi yanlış, bu mağaraların bir kısmının haritası ikiden fazla. Hatta, yola yakın, kolay bulunan bazı mağaralarda bu sayı beşe kadar çıkıyor. Birisi bulup ölçmüş, o ölçümden haberi olmayan başka birisi daha ölçmüş, sonra bir üçüncü… Liste böylece uzayıp gidiyor. Normal koşullarda yeniden yapılan ölçüm ve haritalamada emeğe ve zaman kaybına acımak gerekir ama bazı mağaralarda öylesine çarpıcı sonuçlarla karşılaşmaktayız ki insan "iyi ki tekrar ölçmüşler" diyor.

Bir mağaranın haritasını çizmek zordur. Yüzlerce istasyonla uğraşırsınız, küçük hatalar birikerek büyük hataları yaratır. Sonuçta bir bakarsınız o mağaraya hiç benzemeyen bir haritanız oluvermiş. Dolayısıyla, aynı mağarayı iki defa ölçseniz bile farklı haritalar çıkacaktır, bu doğaldır. Doğal olmayan ise, farkların gereğinden fazla olması ve sonuçta bu iki haritaya bakıp "Aaa, bunlar aynı mağara mı?" dedirtmesidir.

Arka arkaya birkaç haritası çizilen tüm mağaralar bunlar mı zannediyorsunuz? Değil. Hadi, mağara devam ettiği için bir önceki haritanın bilinmesine karşın baştan ölçülerek yeniden çizilmiş Atak Mağarası

Gölcük Düdeni
Soldan sağa İtalyan, Fransız, İngiliz ve Alman haritaları ile bu mağara haritası koleksiyonumuzun en nadide parçası. Sanki Türk mağaracılık tarihinin bir özeti gibi, gelen giden, yoldan geçen herkes çizmiş.

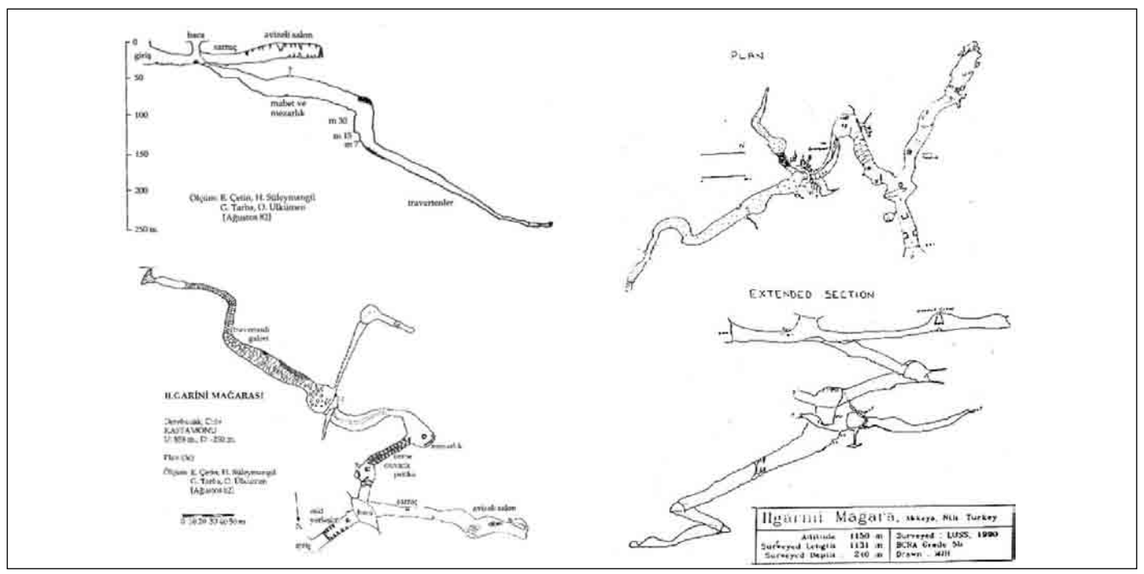

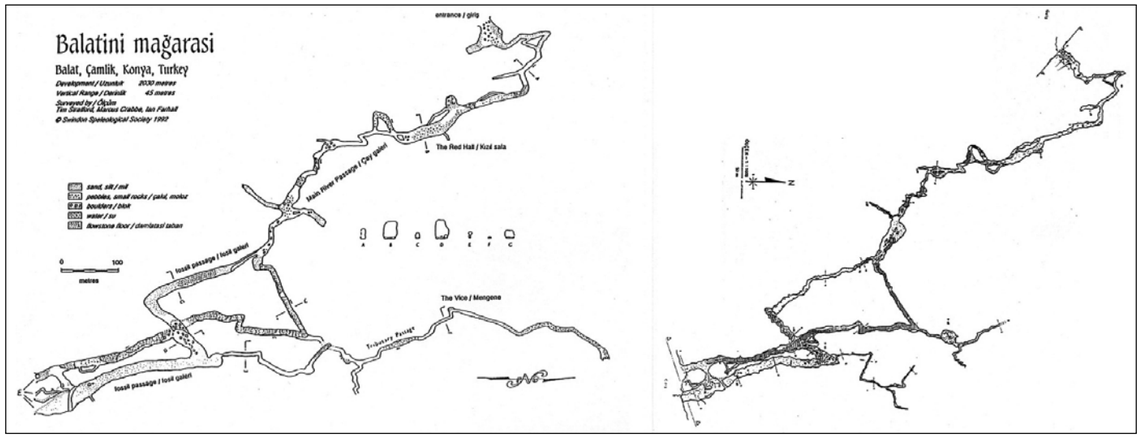
veya "hazır tekrar giriyoruz bari yeniden ölçelim" gibi bir zihniyetle iki defa haritalanmış Soğucak veya Düdencik gibi mağaraları bir tarafa bırakalım ama, Maraspoli veya Fasıh Düdeni gibi başka birçok mağaranın da farklı haritaları mevcut.

"Ülkemizde keşfedilmemiş bu kadar çok mağara varken aynı mağarayı tekrar tekrar çizmeyelim," derim. Evet, birçok yeni çizimde eskisine oranla farklar olduğu doğru, belki bu yeni haritalar eski çizimlerin eksikliklerini telafi ediyor. Ama öte yandan, yazık değil mi bunca emeğe? Zaten şunun şurası bir avuç insanız, hem emeğimiz, hem zamanımız kısıtlı. Bir yandan keşfettiğimiz yeni mağaraların ölçümlerini daha özenli ve dikkatli yaparak, öte yandan TAY Projesi'nin yürüttüğü envantere destek vererek bu sorunu aşabiliriz. Ya da aynı mağaraların birbirlerinden bu kadar farklı, "şaka gibi" haritalarını çizmeye devam ederiz, tercih sizin.

Sofular Mağarası
Evet, inanamıyorsunuz ama bu iki harita aynı mağaraya ait! Bunlar MAD'ın ve MTA'nın Sofular Mağarası haritaları. Kaufmann ve Laumanns ile birlikte çalışan MAD ekibinin Sofular Mağarası haritası 1990 yılında MAD Bülteni sayı 7'de yayımlandı. MAD, Sofular'ın uzunluğunu MTA'dan 170 m daha kısa ölçmüş. İnsan "İyi ki beş yıl sonra MTA bir daha ölçmüş" demek zorunda kalıyor. Aşağıdaki Ilgarini gibi, yıllar geçtikçe ve ölçüldükçe uzayan bir mağara, ölçüm kalitesi ile ilgili ciddi kaygılar uyandırmakta.

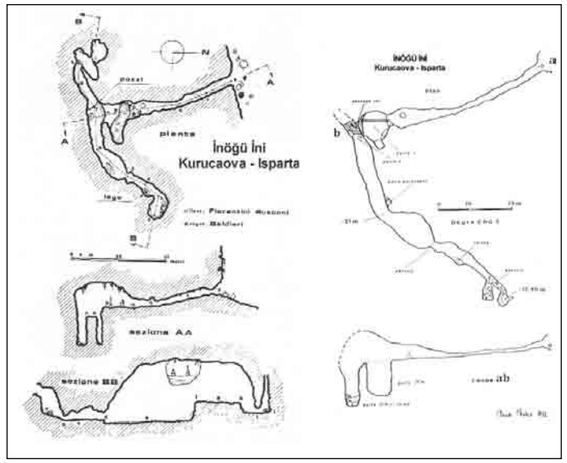
Ilgarini
Birbirlerine oldukça benziyorlar değil mi? Peki eğer BÜMAK'ın 1982'de çizdiği bu harita ile LUSS'un onlardan 8 yıl sonra çizdiği öteki harita birbirine çok benziyorsa neden aralarında 10 m derinlik ve 273 m uzunluk farkı var? Bir daha ve dikkatli bakarsanız aslında birbirlerine o kadar da benzemediklerini fark edeceksiniz. LUSS'un kesitine dikkat edin: Mezarlıktan sonraki iniş kısmında BÜMAK haritasında bulunmayan bir kademe ve üç tane soru işaretli kol mevcut. Öte yandan LUSS'un taslak gibi duran haritasına BCRA 5B standardı koymasına ne demeli?

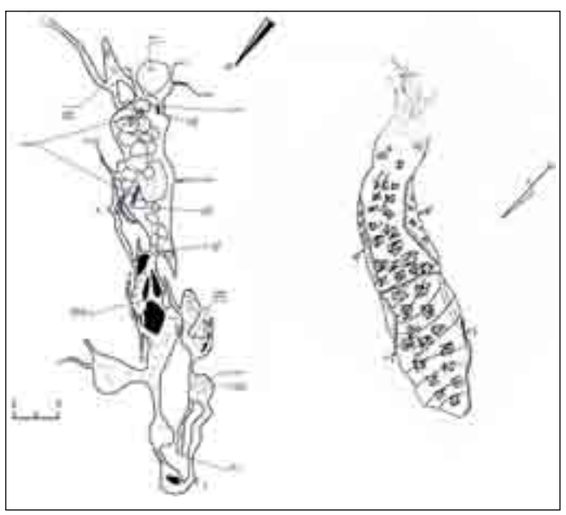

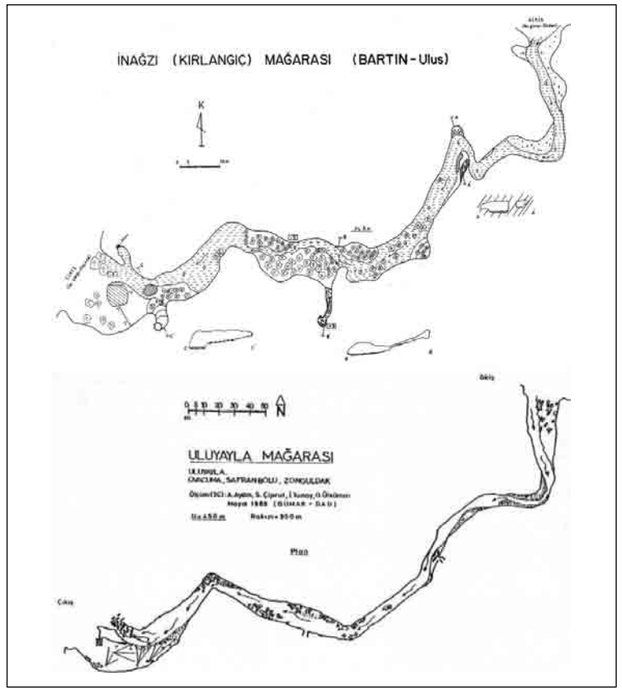
Balatini
MAD'ın 1982 yılında ve Swindon Speleological Society'nin 1992 yılında çizdiği Balatini haritaları yan yana. MAD haritası, kuzeyin Swindon haritasına uyması için tarafımızdan aynı yöne döndürüldü. Ölçekleri de, şöyle böyle birbirine yakın. İlk bakışta birbirlerine benzer haritalar ama mağaranın doğu kısmında, diğer ağıza doğru giden pasaj Swindon haritasında MAD'a oranla inanılmaz uzun. İki ağzı da belli olan travers bir mağarada bu denli fark olmaması gerekir.

İnöğü İni
Claude Chabert ve Fiorentini Rusconi'nin 5 yıl ara ile çizdikleri bu iki harita, ilk bakışta Fransızlar tarafından araştırılmamış batı galerisi hariç oldukça benzer gözüküyor. Gerçi, tesadüfen aynı yönde aldıkları kesitte bulunan çukurlarda farklılıklar var ama elimizdeki diğer örneklerle karşılaştırıldığında bu kadar kusur hiçbir şey değil.

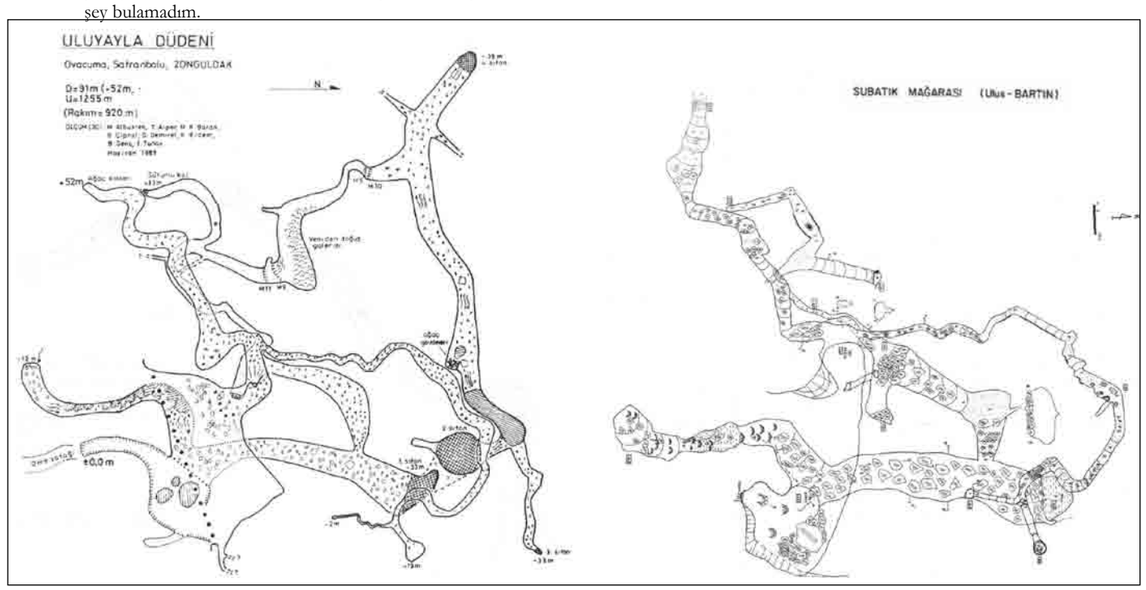

Kadıini ya da Kadıpınarı Mağaraları
Eğer Alanya yakınlarında, Değirmendere ve Çatak köyleri civarında ismi "Kadı" ile başlayan iki farklı mağara yoksa bu iki harita aynı mağaraya ait. Burası 1987 yılında MTA tarafından araştırılıp "Kadıpınarı" ismi ile haritalandıktan yirmi yıl sonra AKÜMAK tarafından tekrar ziyaret edildi. İyi ki de edildi. Ana salonun batı duvarında ufak bir delik keşfeden AKÜMAK'lı mağaracılar yepyeni ve inanılmaz güzellikteki galerilerle mağaranın 110 m olan uzunluğunu 1.500 metrelere çıkarttılar. Ama, konumuz bu değil. Resimde sadece ana galeriye ait iki haritayı birarada görmektesiniz. Soldaki AKÜMAK'a, sağdaki ise MTA'ya ait. Aynı yerde olmalarına karşın ben hâlâ iki farklı mağara olabileceklerini düşünüyorum.

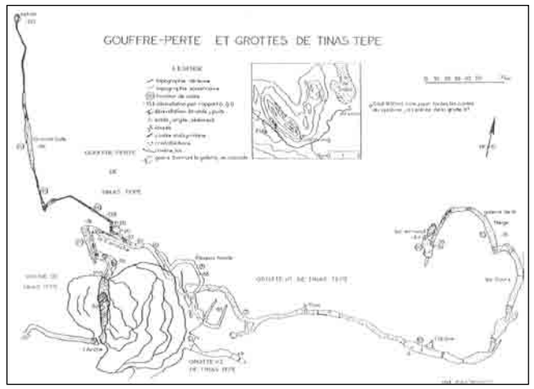
Uluyayla veya İnağzı Mağaraları
1989 yılında BÜMAK tarafından haritalanan bu travers mağara 2002'de MTA tarafından tekrar çizildi. MTA haritasında net olarak çizilmiş olan, birisi çıkışa yakın, öbürü ortada, güney duvarındaki iki kol da BÜMAK haritasında mevcut değil. Hatalar bunlarla kalsa "atlanmış" diyebiliriz ama, girişten 100 m kadar sonra kuzeye yönelen mağaranın yaptığı bu dirseğin açısı ve orta kısımlardaki genişlikler iki haritada o denli farklı ki insanın inanası gelmiyor. Mağaranın çok kısa ve ölçümünün de çok basit olması bu farkları iyice inanılmaz hale getirmekte.

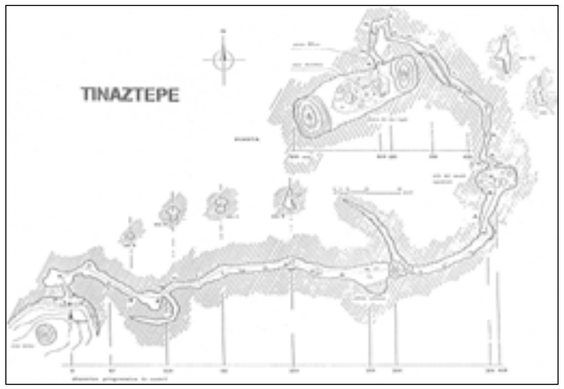
Uluyayla veya Subatık Düdenleri
MTA'nın bu mağara haritasını ilk gördüğümde kalakaldım. Bu mağara da her iki kuruluş, BÜMAK ve MTA için yukarıdaki çalışmanın bir devamı. Hadi Uluyayla / İnağzı Mağarası nispeten kolay idi, bu ise oldukça çetrefilli. Ama, bu haritaların kuzeyini aynı yöne çevirseniz de, haritaları aynı ölçeğe getirip üst üste yerleştirseniz de bir benzerlik bulunamıyor. Yorum yazacak bir şey bulamadım.

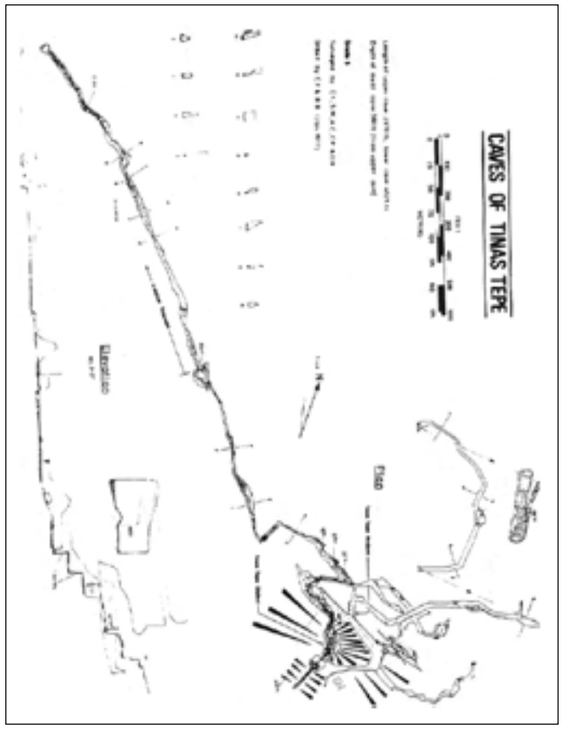
Tınaztepe Mağarası

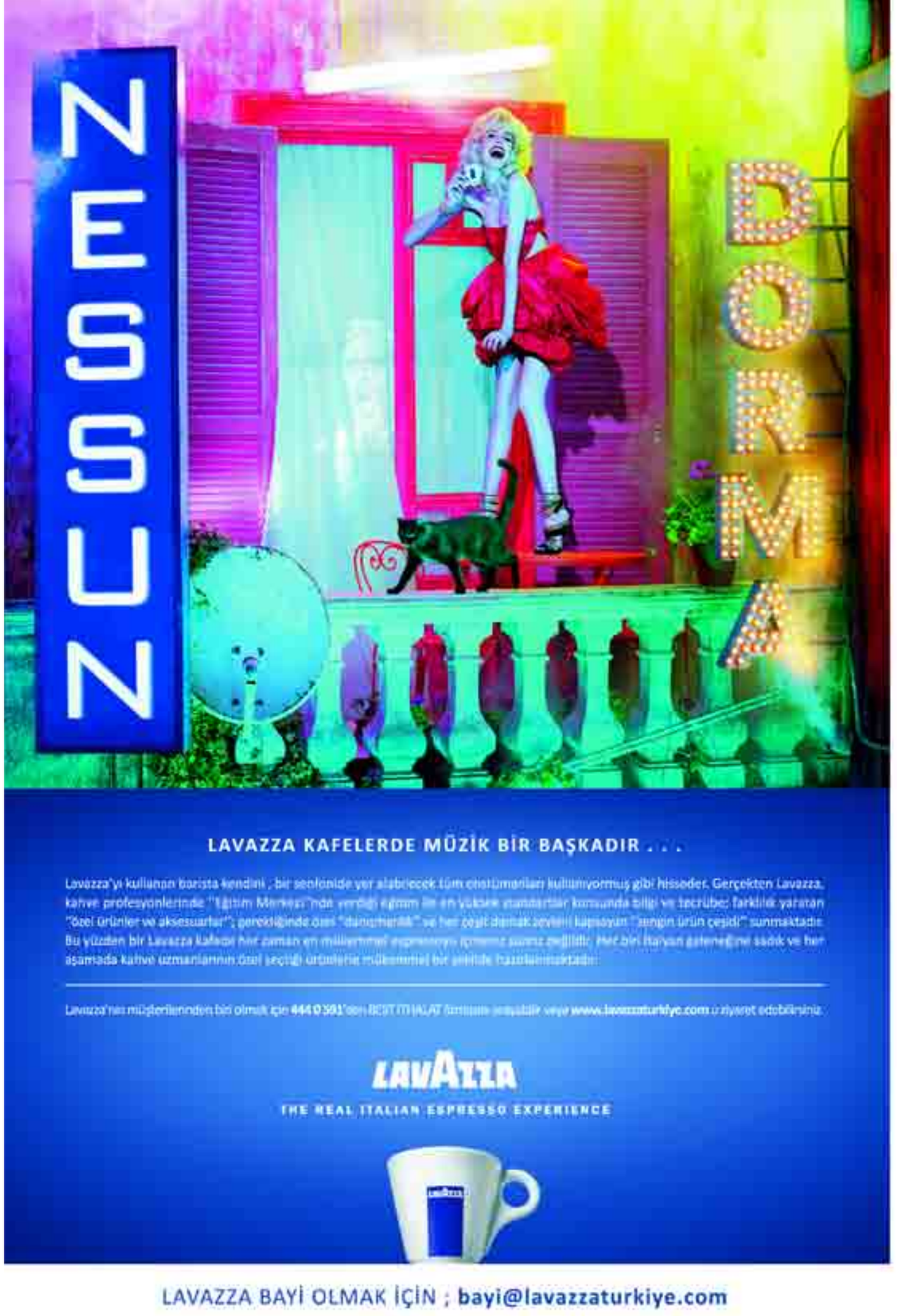
Bir başka komedi! Fransız, İngiliz, İspanyol ve Alman'ların haritaları. İnsan, bu kadar zor ve eziyetli bir mağarada bu emeğe acımadan edemiyor. Birbirlerinden o denli farklılar ki herhangi bir yorum yapmaya bile gerek yok.

MAĞARA ÇEKİRGELERİ

Mehmet Sait Taylan*

MAĞARA ÇEKİRGELERİNİN DÜNYA ÜZERİNDEKİ YAYILIŞI VE SİSTEMATİĞİ

Mağara çekirgeleri dünya üzerinde geniş bir yayılım gösterirler. Her ne kadar bazı türleri ormanlar ve tropikal alanlarda yaşasalar da, genelde mağaralara adapte olmuş olan mağara çekirgeleri, dünyamızda holoarktik, afrotropical, neotropical ve Avustralya bölgelerinde yayılış göstermektedirler. Sistematik olarak Orthoptera (çekirgeler) takımında, Ensifera (uzun antenli çekirgeler) alt takımında ve Rhaphidophoridae (mağara çekirgeleri) ailesinde bulunmaktadırlar. Mağara çekirgeleri dokuz alt aileye ait (Rhaphidophorinae, Dolichopodinae, Troglophilinae, Ceuthophilinae, Macropathinae, Aemodogryllinae, Gammarotettiginae, Protroglophilinae, Tropidischiinae) birçok cins ve tür ile temsil edilmektedirler.

TÜRKİYE MAĞARA ÇEKİRGELERİNİN TÜR SAYILARI VE LOKALİTELERİ

Ülkemizde bulunan mağara çekirgelerinin de dahil olduğu Dolichopodinae ve Troglophilinae alt aileleri, özellikle Avrupa ve Anadolu'da yayılış gösteren birçok cins ve tür içermektedir. Bu cinslerden Dolichopoda (42 tür) Pireneler'den, Kafkaslar'a kadar geniş bir yayılış gösterirken, Troglophilus (14 tür) Güney Avrupa ve Türkiye ile sınırlı kalmıştır .

Türkiye mağara çekirgeleri, iki alt familyaya ait iki cins (Dolichopoda ve Troglophilus) ile temsil edilmektedir. Şu ana kadar bu cinslerden Dolichopoda'ya ait dört tür saptanmıştır. Bunlar D. aranea 1899 (Kahramanmaraş); bu türün larva formundan tanımlandığı düşünülmektedir ve Bolivar'dan sonra bir daha bulunamamıştır. D. pusilla 1899, D. sbordonii 2006 (Antalya) ve D. noctivaga 2007'dir (Artvin, Erzurum, Giresun). Ülkemizde bulunan bir diğer cins olan Troglophilus' a ait beş tür saptanmıştır. Bunlar T. escalerai 1899 (Kahramanmaraş, Isparta), T. adamovici 1974 (Isparta), T. gajaci (Mersin), T. bicakcii 2003 (Isparta) ve T. tatyanae 2007 (Artvin) türleridir. Bunların yanısıra, hazırlamakta olduğum doktora tezinde, Türkiye genelinde araştırdığım 75 mağarada yeni türler keşfedilmiş ve yayına hazırlanmaktadır.

MAĞARA ÇEKİRGELERİNİN EVRİMİ

Mağara çekirgelerinin evrimleşmesinde, evrimsel mekanizmaların en etkinlerinden biri olan "genetik sürüklenme" ile başlayan türleşme sürecinin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar, mağara çekirgelerinin (Orthoptera, Rhaphidophoridae) geniş yayılış gösteren atasal epigian (yüzeyde yaşayan) türlerden ayrılarak mağaralarda izole olduklarını ve çoğunlukla allopatrik (coğrafik bir bariyerle ayrı alanlarda kalarak türleşme) türleşme gösterdiklerini savunmaktadır. Bu açıdan mağaralar, evrimsel mekanizmaların (özellikle adaptasyon ve doğal seleksiyon) tür ve türleşme üzerine olan etkilerinin incelenmesi açısından benzersiz doğal laboratuarlardır. Mağaralar, yalnızca izolasyon nedeniyle değil, aynı zamanda, çevresel şartların stabil olması ve hızlı kolonileşmeye imkân sağlamaları nedeniyle de canlıların türleşmesinde son derece önemli rol oynamaktadır.

Buzul dönemlerin mağara çekirgelerinin türleşmesinde önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Evrimlerinde allopatrik türleşmenin iki farklı durumunun da gerçekleştiği öngörülmektedir. Türleşmenin, buzullar arası dönemde (interglacial period) dispersal (yayılışın bariyerden sonra olduğu allopatrik durum), buzul dönemde (glacial period) ise vikaryans (yayılışın bariyerden önce olduğu allopatrik durum) olarak gerçekleştiği savunulmaktadır. Güney Avrupa'da (Akdeniz Havzası, Balkanlar, Mora yarımadası, Türkiye, Kafkasya) yoğun olarak yayılış gösteren ve ülkemizdeki mağara çekirgelerinin de dahil olduğu Dolichopoda ve Troglophilus cinslerinin aynı ortak ataya sahip oldukları ve aynı merkezden (Ege Plakası) yayıldıkları savunulmaktadır. Bu cinslerin en yoğun olarak Yunanistan ve İtalya'da bulunması bu hipotezi desteklemektedir. Tektonik Ege plakasının, Oligosen ve Üst Miyosen'de Anadolu'nun büyük bir kısmını yapılandırması ile bu cinslerin Anadolu'ya geçtikleri düşünülmektedir.

MAĞARA ÇEKİRGELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Mağara çekirgeleri, morfolojik olarak birbirine oldukça benzeyen canlılardır. Dikkatlice bakılmadığında ince ve uzun bacakları nedeniyle örümceklerle karıştırılabilmektedirler. Ancak, sahip oldukları uzun antenleri sayesinde kolayca ayırd edilebilirler. Anten uzunlukları bazen vücudun 4-5 katı kadar olabilmektedir. Mağara çekirgelerinin gözleri, mağaralara adepte olan canlılar oldukları ve dolayısıyla karanlıkta yaşadıkları için zamanla körelmiştir. Bununla birlikte körelen gözler yerine antenler bu açığı kapatmış, aşırı uzamış ve çevreyi algılamada önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Karanlıkta yaşamaları nedeniyle mağara çekirgelerinin sadece gözleri körelmekle kalmamış, aynı zamanda renklenmelerini de yitirmişlerdir. Dolayısıyla zayıf pigmentasyon (renklenme) göstermektedirler. Yapılan çalışmalar, mağara çekirgelerinin mağara içerisinde yarasa dışkısıyla ve küçük böceklerle (özellikle mağara sinekleri) beslendiklerini, mağara dışında ise liken ve diğer bitkileri yediklerini göstermiştir. Bununla beraber, mağara örümceklerinin de, mağara çekirgeleri ile beslendikleri düşünülmektedir ve bu durum çalışmalar esnasında da gözlenmiştir.

* Akdeniz Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü, Araştırma Görevlisi

AYASOFYA-TOPKAPI ÇALIŞMALARI E-GÜNCESİ

İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Dr. Çiğdem Aygün'ün proje yöneticiliğinde yürüyen Ayasofya Müzesi, Topkapı Sarayı, Arkeoloji Müzesi gibi Istanbul'da yer alan değişik noktaların yeraltı dehliz, sarnıç ve yapılarının araştırıldığı, belgelendiği, planlarının çizildiği ve görsel olarak belgelendiği projede ASPEG aktif bir rol üstlendi.

National Geographic Türkiye dergisi 2010 Mart sayısında bu araştırmaları kapsamlı bir yazı ile duyurdu. Bu sayıda Dr. Çiğdem Özkan Aygün'ün yazısına ek olarak ASPEG üyeleri Ali Yamaç'ın bir yazısı ve Metin Albukrek ile Ali Ethem Keskin'in fotoğrafları da kullanıldı.

National Geographic, dergisi, Mart 2010 sayısında çalışmalara geniş yer verdi.

Akabinde NTV televizyonunda yayına giren kapsamlı haber dışında İzTV çalışmaları anlatan bir belgesel yayınladı. Ayrıca farklı gazetelerde haber olarak yer aldı.

Proje boyunca yapılan çalışmalar anında, e-günce formatında ASPEG web sitesinde yayımlandı. OBRUK Sayı 1'de Hasankeyf araştırmaları ile başladığımız e-günce yayımlama geleneğini, bu sayıda tarihi yarımada araştırmaları güncesi ile sürdürüyoruz.

20 NİSAN 2009 - AYASOFYA'DA İLK GÜN

Katılanlar : Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Gülşen Küçükali, Ali Yamaç.

Dr. Çiğdem Aygün'ün yürütmekte olduğu ve en az bir sene sürmesi planlanan arkeolojik çalışmalara ASPEG olarak ölçüm ve çizim konusunda destek olacağız. Proje; Ayasofya, Arkeoloji Müzesi ve Topkapı Sarayı altındaki galeri, tünel ve sarnıçları kapsıyor. Bugünkü ilk çalışmada Ayasofya Müzesi altında 4-5 saatlik bir çalışma ile ilk ölçümleri aldık.

Ayasofya'da, sadece kapalı olduğu pazartesi günleri çalışabiliyoruz. Koşullar rahat degil. Hemen hemen hiçbir yerde ayakta durma imkânı yok, bugünkü çalışmada 40x40 cm galerilerde süründüğümüz oldu. Galeriler temiz değil, toz toprak, yer yer çamur ve çöp kaplı olabiliyor. Öte yandan, ölçümlerin herhangi bir mağara çalışmasından çok daha hassas ve özenle alınması gerekiyor.

Bugünkü çalışmada tünellerin sonuna gidip nereye kadar ulaşıyor gibi bir çabaya girmedik, girdiğimiz ağızdan doğrudan ölçüm alarak çalışmaya başladık ve her kolu temizleyerek ilerledik, yorulduğumuz yerde de bıraktık. Çoğu kol bir çöküntü ya da duvar ile tıkanarak sonlanıyor.

Ve bugünden birkaç eğlenceli not:

- Mağaracılık geçmişimizde ilk defa bir pet şişe yığını üzeri sürünme parkuru yaşadık. Çıkan sesleri kaydetmek gerekirdi.
- Dünya kadar cüzdan, kredi kartı ve pasaport çıkardık galerilerden. Anlaşılan yankesiciler müzeyi gezen turistlerin cüzdanlarını çarptıklarında içinden parayı alıp, hemen taşların arasındaki boşluklardan aşağı atıyorlar.
- Üzerinde süründüğümüz kalın elektrik kablolarında yüksek gerilim olup olmadığını merak ettik, bir sonraki gelişimizde pens ampermetre gelecek.

28 NİSAN 2009 - AYASOFYA ÇALIŞMALARI 2

Katılanlar : Arda Aydın, Ali Aytan , Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Ali Ethem Keskin, Gülşen Küçükali, Ali Yamaç.

Bugün gerçekleştirdiğimiz ikinci çalışma, ilkine oranla daha eziyetli ve daha kirli geçti. Önce, bahçede beklerken sıkıntı ve işgüzârlıktan kaldırdığımız bir kapağın altında kedi büyüklüğünde bir sıçanla karşılaşınca o rotayı zorlamaktan vazgeçtik. Yok, şaka. Bir sıçan bizi tabii ki yolumuzdan döndüremez, tuvaletin atık su giderini açmışız meğer. Neyse ortalıkta turistler vardı, kötü tanıtım olmasın diye aynen kapattık kapağı.

Ardından, daha iki gün önce Türkiye'nin en büyük deliğinden (Dağlı Kuylucu) aşagı SRT yapan Ali Aytan, bugün en dar deliklerden birine indi. 7.5 m derinliğinde bir kuyuya sallanan Ali Aytan'in omuz genişliğinin ancak sığdığını gören Ali Yamaç, kuşanmış oldugu SRT takımlarını geri soyundu. Neticede Ali Aytan, 3 m derinliğinde, suyun üzerinde sallanırken, tek başına ölçüm alma deneyimlerinden birini daha yaşadı. Bu arada küçük bir galeri de keşfetti ama suyun altında kaldığı için devamına bakamadı. Su örneği, harç örneği, tuğla boyut ölçümlerini ve epey bir fotoğraf çektikten sonra çıktı.

Bu arada Emine, Ali Y., Ali E. ve Arda, toplamda 10 klineli 4 odadan oluşan yeraltı mezarlığını ölçtükten sonra, ıslanmak pahasına diz boyu suya girerek, buradan devam eden bir kanala girdiler, gitgide daralan bu kanal boyunca ölçüme devam ettiler. Önden giden Emine, bulandığı çamurun lağım koktuğunu farkedince, ekip öğlen molasını da bahane ederek geri çıktı. Sultanahmet Köftecisi'nden Murat E.'nin aldığı köfteler, çamurlu tulumlarla da olsa keyifle yendi.

Sonrasında Emine'nin yerini alan Ali Aytan ile aynı tünelde ölçüme devam edildi. Bıraktıkları son noktada tünel devam ediyor ama kask çıkarıp ilerlemeyi gerektirecek kadar daraldı ve gerçekten çok çamurlu.

Günün devamında Arkeoloji Müzesi'ndeki sarnıçlarda bir ön inceleme yaptık, önümüzdeki dönemde buradaki büyük sarnıca botla girip ölçüm alma gereği olabilir. Bu arada Ali Yamaç'ın sözünü ettiği yüzen sıçanların abartı mı, gerçek mi oldugunu anlama imkânımız olacak.

4 MAYIS 2009 - AYASOFYA ÇALIŞMALARI 3

Katılanlar : Metin Albukrek, Emine Azak, Ludmilla Büyüm, Murat Eğrikavuk, Gülşen Küçükali, Doruk Tatar.

Bugün Ayasofya Müzesi'ndeki çalışmaların üçüncüsünü gerçekleştirdik. Günün ilk kısmında Emine, Ludmilla ve Doruk, narteks altındaki sarnıçtan hipodrom yönüne doğru uzanan galeriyi kollarıyla birlikte ölçtüler. 1938 yılında yapılan Van Nice ölçümleri ile örtüşüyor, aynı yerde aynı çöküntüyle sona eriyor gibi görünüyor.

Bu arada Murat ve Gülşen, önce iki hafta önceki çalışmada eksik kalan küçük bir kolun ölçümünü tamamladı, daha sonra yoğun kablo trafiği ile birlikte daralma dolayısıyla geçilemeyen bir kolu kontrole girişti. Pens ampermetre ile ölçümlerde kabloların en azından birinde gerilim olduğu anlaşıldı. Bu koşullarda kabloları ezerek ve sürünerek zorlukla geçilecek bir daralı zorlamak riskli olacaktı. Neyse ki daralın arka tarafında yüzeye açılabilen bir kapak bulundu. Daralın arka tarafına açılan bu kapaktan giren ekip tekrar sürünmeye başladı. Galeri önce ikiye ayrıldı, bir tarafı seçip ölçerek ilerlemeye devam ettik. Galeri de azıcık genişleyerek bizi rahatlattı. Ama asıl sürpriz biraz ileride idi, süründüğümüz galeri kendisine dik başka bir galeriyi keserek sona erdi. Bu yeni galeri daha geniş, daha yüksek ve daha iyi durumda idi. Önce sağ kolu tamamladık, Aya İrini/Topkapı Sarayı

yönünde ilerleyen bu kol, bir tonozlu odanın içinden geçtikten yaklaşık 40 m sonra çöküntüyle geçilemez hale geliyordu. Öğlen arası için dışarı çıkmamız gerekiyordu ama sola, hipodrom yönüne giden kola ölçüm almadan biraz kafamızı uzattık. Önden kaçan bir fare ile birlikte bir miktar ilerleyen ekip çıkışa geçti.

Öğleden sonra gruba katılan Metin ile birlikte Ludmilla ve Doruk bu kolda ölçüm alarak ilerlediler. Bu ekip, bir noktada taşıyıcı kiriş/taşlarda olusan kırılma neticesinde, geçilemeyecek kadar daralmadığı halde çökme tehlikesi gördükleri noktada ölçüme son verip döndüler. Bir sonraki seferde buranın desteklenerek geçilmenin denenmesi gerekecek.

Murat ve Gülşen ise kapaktan sonraki ilk ayrımdan diğer kolu devam ettirdi. Yaklaşık 30 m ileride başka bir kapaktan kafamızı dışarı çıkarma şansı olduysa da gittikçe daralan bir galeride devam ettik ve kaskı çıkarıp ilerlemek zorunda kalana kadar ölçüm aldık. Ancak galeri devam ettiği halde darlıktan dolayı daha fazla ilerleyemedik. Son ulaştığımız noktayı yüzeyden tespit ettik, bunun ilerisinde bir kapak açma şansımız olabilir.

İleriki çalışmalarda görülebilir ne işler var:

- Metinlerin çökme tehlikesi görerek geçmedikleri aralıkta istinat çalışması yapılarak devam edilecek.
- Bahçede açamadığımız beton kapak açılarak

daralmadan dolayı ilerleyemediğimiz galerinin devamına bakılacak.

- Kuzey bahçesinde dibi su dolu olduğu için ıslanarak sürünülmesi gereken galeriye girilecek.
- Bir ya da daha çok kuyuya iple iniş yapılarak ölçüm alınacak.
- Arkeoloji Müzesi ve Topkapı Sarayı bahçesindeki iki sarnıca bot ile girilerek ölçüm alınacak.

1680'e kadar geriye giden bölük pörçük incelemeler varsa da gördüğümüz kadarıyla bu yeraltı dehlizlerinde şu ana kadar yapılmış en kapsamlı çalışma olmaya aday. Keşke 50 sene hatta 100 sene önce yapılmış olsaydı da olası bazı bağlantılar çökmeler gerçekleşmeden belirlenebilseydi. Yine de heyecan verici.

11 MAYIS 2009 - AYASOFYA ÇALIŞMALARI 4

Katılanlar : Metin Albukrek, Emine Azak, Ludmilla Büyüm, Murat Eğrikavuk, Gülşen Küçükali, Doruk Tatar, Güzden Varinlioğlu, Ali Yamaç.

Ali Yamaç ve Güzden, hipojenin oradan girilen ama aksi yönde ilerleyen galeriyi ölçtüler. Bu dar ve kaba şekilde oyularak inşa edilmiş olan, dibinde 15-20 cm su bulunan galeri iki kıvrım ve 25 metre sonra geçilemeyecek kadar daralarak sona erdi.

Güzden, kuzey bahçesinde temizlikçilerin barakaları önündeki kalıntılar arasındaki deliğe indi, yoğun lağım yüzünden ilerlenemedi.

Temizlik görevlilerinin ihbarı ile dış WC binasının yanındaki çimenlik alanda, kaldırılan tahta parçaları altında, yeni mahal bulundu ve ölçüldü.

Yüzey bağlantı ölçümleri alındı.

8 HAZİRAN 2009 - AYASOFYA ÇALIŞMALARI 5

Katılanlar : Metin Albukrek, Arda Aydın, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Bülent Genç, Emre Kuruçayırlı

Daha önce alınan ölçümlerdeki kapamaların hassasiyetinden memnun kalınmadığı için Arda, Bülent ve Emre Narteks altındaki salon ve çevreleyen tamamiyle galeri tekrar ölçtüler.

Güney bahçesindeki iki kuyudan birine Bülent, diğerine Murat E. indi. Buralarda ölçüm ve fotoğraf çalışması yapıldı.

2009 AYASOFYA ÇALIŞMALARI ÖZETİ

Geçtiğimiz dönem Ayasofya Müzesi dahilinde yaptığımız çalışmaları toparlamıştık. Bu müzede birbiriyle bağlantılı, farklı katmanlarda yeni galeriler keşfetmiş, ama herbirinde müzenin dış duvarları hizasına geldiğimizde birer çöküntü ile tıkanmasının hayal kırıklığını yaşamıştık. Seneler boyu sürdürülen altyapı (yol-su-elektrik) ve inşai her türlü faaliyet, bu galerileri dümdüz edip geçmiş anlaşılan. Oysa hipodrom yönüne, Yerebatan Sarnıcı yönüne ve Topkapı Sarayı yönüne çeşitli galeriler uzanıyor. Yine de daha önceki hiçbir yayında varlığını görmediğimiz yeni galeriler bulup haritaladık, yayımlandığında bu konuda yapılmış belki de en kapsamlı çalışma olacak.

Kış boyunca altı ayrı günde tamamlanan çalışmalarda heyecanlı keşif anları yaşandı. Bunlardan kısa bir seçki:

"Ayasofya'da tünel" diye çalışan herkesin girmiş olduğu narteks altındaki sarnıçtan başlayan galerileri, ilk günlerde tekrar ölçtük. Bu ölçümler, Prof. Van Nice'in 1940 tarihli çizimlerinin doğruluğunu teyit etti. Ayrıca kuzey bahçesine doğru uzanan kolun tavanında nispeten yakın zamanda oluştuğu anlaşılan bir çöküntüden yeni bir tonozlu odaya ulaşıldı. Başka bir girişi olmayan bu oda, tespit edebildiğimiz kadarıyla hiçbir Ayasofya planında yer almıyor.

Bu galerilerin geçilemeyecek kadar daraldığı uçlardan birinde elektrik taşıyan kalın kabloların da geçiyor olması yüzünden araştırmayı sonlandırmamız gerekiyordu. Ancak bu daralın arka tarafına açılan farklı bir kapak bularak yepyeni galerilere ulaşmamız, en heyecanlı anlardan biriydi. Bu noktadan itibaren ölçtüğümüz hiçbir galeri daha önceki yayınlarda yer almıyor.

Murat ve Gülşen'in ölçüm alırken kısmen kırık künklerin ardında kaldığı için görmedikleri bir yan kolu Metin Albukrek'in son bir fotoğraf almak için girdiğinde fark etmesi, büyük bir şans anıydı. Bu kol, önce bir dörtyol ağzına geldi, sonra tekrar ikiye ayrıldı, sonra... Az kalsın bütün bu yeni kısımlar atlanmış olacaktı.

Nitekim bu kolların birinde tesadüfen tabanda oluşmuş bir çökme, daha alt katmanda tamamen bağımsız bambaşka bir galeriye ulaşma imkânı sağladı. Bu, daha alt kottaki yeni katman muhtemelen farklı bir çağın eseri.

Sonunda her gözümüze takılan kapağı kaldırmaya o kadar alışmıştık ki müzenin açık olduğu bir günde turistlerin ortasında bir kapağı kaldırıp altındaki sıçanla merhabalaşıp aynen geri kapamamız bir oldu. Bu gördüğümüz ilk sıçan değildi. Zaman zaman galerilerde önümüzden kaçıştıkları anlar yaşadık.

Çok pis kokulu, çamurlu galerilerde de süründük. Ama artık giremeyeceğimiz kadar lağım kokan bir galeriyi istemeyerek de olsa bıraktıktan sonra halimize acımaya başlayan çalışanların yardımıyla kaldırdığımız bir kapağın altında kendimizi diğer tüm galerilerle bağlantısı kesilmiş bambaşka bir yeraltı yapısının içinde bulmak yeni bir sürpriz oldu.

Ayasofya'da işimiz büyük ölçüde tamamlandı, bir süre ara vermek durumundayız. Bundan sonraki çalışma alanımız Topkapı Sarayı olacak.

1 EKİM 2009 - TOPKAPI SARAYI İLK GÜN

Katılanlar : Ali Aytan, Emine Azak, Murat Eğrikavuk

Yoğun mağara gezileri nedeniyle yaz döneminde ara verdiğimiz çalışmalara artık başlamanın zamanı gelmişti. Ayasofya'daki çalışmaların toparlanması sonrasındaki çalışma alanımızı oluşturacak Topkapı Sarayı'nda ilk gün için tanışma ve ön keşif dışında bir çalışma öngörmemiştik. Yine de verimli ve başarılı bir gün geçirdik. Müze yönetiminin pozitif bakış açısı ve yardımcı yaklaşımları, moralimizi yükseltti. İstisnai bir durum olmadığı sürece müzenin kapalı günü olan salı günleri çalışabileceğimiz anlaşıldı. Bizlere eşlik edecek olan restoratör Emre Bey ile tanıştık ve genel bir ön keşif yaptık. Bu arada normalde aklımıza gelmeyecek bir kaynağın da ciddi bir kaynak olabileceğini öğrendik: itfaiyenin! Zira Ayasofya'dan farklı olarak Topkapı Sarayı'nda ağırlıklı olarak sarnıçlar, kuyular ve su dolu galeriler söz konusu ve Topkapı kompleksinin su kaynaklarını en iyi bilen birimlerden biri de itfaiye.

Günün öteki önemli sürprizi de Topkapı Sarayı içinde tahmin ettiğimizden çok daha fazla mesai gerektirecek araştırma imkânı olması idi.

Ön keşiften notlar :

- Aya İrini önündeki büyük sarnıça kolay ulaşım imkânı var. Ancak iniş için merdiven gerekecek. Su, boyu geçmeyecek gibi görünüyor, botla uğraşmak yerine wet-suit ile girilebilir. Bu sarnıç, bilinen ve rölevesi olan bir sarnıç. Ama Ayasofya tarafından besleme kanalları, künkleri belirlemek ve incelemek amacıyla girmemiz gerekiyor.

- Yeni restore edilip Feriye Restoranı olarak açılan binanın yanında, aşağı kottaki iki göz kemerli odanın da bu sarnıçla ilişkisi incelenecek.

- Temizlik kazısı yapılmış alanda yine su dolu şekilde görülen ve sarnıç olduğu tahmin edilen deliğe SRT ile inilecek.
- Sarayın en dış girişinde askeriye tarafında tamamen kapalı bir yapı var. Üstten giriş varmış, beton kapak dökülerek kapatılmış. Aşağıdan giriş varmış, o da örülerek kapatılmış. Yapının ne olduğu belli değil.
- Arkeoloji Müzesi'ne giden ara yolda İSKİ çalışırken bir galeri olduğu görülmüş. Görenler var. Ama şu anda herhangi bir noktadan ulaşmak mümkün görünmüyor.
- En heyecan yerici yerlerden biri "dolap ocağı". Burası duvar boyuca döşenmiş sarmal taş merdivenlerle inilen 5-6 m çapında bir tür kuyu. Basamaklar 18 m aşağıda pırıl pırıl berrak bir suya ulaşıyor, su derinliği de gözün görebildiğinden fazla. Su seviyesinden başlayan bir galeri araştırılmayı bekliyor. Bu galeri en azından diz boyu su dolu.
- Tüm komplekse yayılmış durumda bir dizi kuyu var. Bunların bir kısmının kuyu değil de sarnıçlar arası galerilere bağlantı bacası olma ihtimali de bulunmakta.

6 EKİM 2009 - TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 1

Katılanlar: Metin Albukrek, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Ali Yamaç.

Yıl 2009, İstanbul. Topkapı Sarayı gibi bir yerde daha çalışmaya başladığınız ilk gün yeni keşifler yapacağınıza inanır mıydınız? İnanmak gerekirmiş.

Birçok farklı kaynakta, Bizans'tan Osmanlı'ya kadar kullanıldığı yazan, Saray'ın atölyeler kısmında yer alan devasa büyüklükteki "Dolap Kuyu"larından, merdivenli olanına girdik. Bu kuyuya "Dolap" denmesinin sebebi Osmanlı Dönemi'nde dolap beygirleri tarafından çevrilerek su çekiliyor olması. 5,2 m çapında ve suya kadar 18 m derinlikte olan bu kuyunun dibinde şimdiye dek araştırılmamış bir tünel mevcuttu. Büyük kısmı su içinde olan bu tünel, uzun ve dolambaçlı bir yoldan sonra öteki kuyuya bağlandı. Bunu zaten tahmin ediyorduk ama yalnızca 20 m ötedeki kuyuya doğrudan yönelmeyip dolambaçlı ve uzun bir rota izlemesi ilginçti. Asıl daha ilginci ise tünelin arada farklı bir kola ayrılarak bambaşka bir yöne doğru ilerlemeye devam etmesi oldu.

METİN ALBUKREK

Bu kolda, kısa bir süre sonra bir çöküntü ile önümüz kesildi. Bu büyük bir talihsizlik çünkü galeri aslında hiçbir karakter değişikliği olmadan sabit bir pusula yönünde ilerliyordu. Aldığımız ölçümleri haritaya dönüştürdükten sonra çöküntünün yerini yüzeyde tespit edip, mevcut bilinen öteki kuyu ve sarnıçlar ile karşılaştırarak hem ilişkisini hem de ileriden bir giriş noktası daha olma ihtimalini inceleyeceğiz.

Ana kaya içine oyulduktan sonra taş ve tuğla ile örülerek oluşturulmuş bu galeriler şu anda kısmen su

ALİ YAMAÇ

altında. Tuğlaların döküldüğü birkaç yerden görebildiğimiz kadarıyla sağlam ve pek de geçirgen olmayan bir kaya yapısı söz konusu. Bu kayada galeriler açıldıktan sonra tuğla ile örülmelerinin amacı, suyu dış etkenlerle kontamine olmaktan korumak olabilir.

Bu arada "dolap ocağı" kuyusu içindeki suyun derinliklerinde iki galeri ağzı daha seçilebiliyor. Önümüzdeki hafta Engin Aygün burada dalış yaparak bu galerileri inceleyecek.

Öte yandan, Aya İrini ile saray duvarı arasında yeni açılan Feriye Lokantası arkasındaki temizlik çalışmaları sırasında bulunan yeni ve küçük bir sarnıca da giriş yapıldı.

Bunun dışında, Engin Aygün'ün yapmış olduğu sualtı robotunun bir sarnıçta denemesi yapıldı ve ilk başarılı görüntüler alındı.

Tarihi Yarımada'nın bu kısmı, çoğu Bizans'tan kalan onlarca sarnıca sahip. Sadece Topkapı Sarayı'nın 2. Avlusu'nda 10 kuyu mevcut.

13 Ekim 2009 - TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 2

Katılanlar: Nuray Ada, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Ali Yamaç

Bugün çok verimli geçmediyse de faydalı birkaç iş yaptık. İlk olarak Dolap Ocağı'ndan başlayarak ölçtüğümüz galerinin yönelimini pusula ve metre kullanarak yüzeyden takip ettik ve şaşırtıcı biçimde Topkapı Sarayı sınırları dışına çıkarak askeri araziye geçmiş olduğumuzu fark ettik. Dolayısıyla yüzeyden çöküntü noktasını bulmak ve ilerisine ulaşmak düşündüğümüz kadar basit olmayacak.

Bu galeri, Dolap Ocağı'nda, yer seviyesinden 18 m aşağıdan başlıyordu, ama ilerlediği yönde yüzeyde iki kademe halinde ciddi şekilde irtifa azalıyor, çöküntünün olduğu noktada yüzeye çok daha yakın olmalıyız. Bir yandan da planlarda tam bu yönde ve çok da kısa bir mesafe ileride bir sarnıç olduğu görülüyor. Askeri arazi içindeki bu sarnıcın, dolap ocağı ile aynı kotta olup, birleşik kaplar şeklinde tünelle bağlanmış olması ihtimal dahilinde.

Bu alana geçebilmek için önce müze girişindeki koruma karakoluna uğradık. Serhat Astsubay çok yardımcı oldu ama malesef bizi ilgilendiren arazi, Depolar Komutanlığı sınırları içindeymiş. İş büyüdü yani. Günün sonunda Sarayburnu tarafından ulaştığımız Depolar Komutanlığı'nda bu kez Turgut Binbaşı ile "Benim odanın altındaki sarnıç mı?" şeklinde başlayan ve "Oraya da bir nöbetçi dikeyim bari" şeklinde sonlanan, keyifli bir sohbetimiz oldu. Çalışma yapabilmek için Milli Savunma Bakanlığı'na izin başvurusu yapmamız gerekiyor, bunu yapacağız, sorun olacağını sanmıyoruz ama zaman alacak.

Dolap Ocağı'nda ayrıca dipteki galeri girişini yüzeye ve yüzeyden ikinci kuyuya bağlayacak ek ölçümler alındı.

Bunun dışında Aya İrini Kilisesi'nin önünden girilen L şeklindeki büyük sarnıca Ali ile Nuray girdiler. Kâh

ALİ YAMAÇ

bel seviyesinde suda, kâh yüzerek ilerledikleri bu devasa sarnıçta, dışarıdan bir su sistemi ile bağlantısı olacağını gösterecek bir ipucu bulamadılar.

Çizimlerde Aya İrini Kilisesi'nin, daha doğrusu Feriye Lokantası'nın arka tarafında olduğu görülen oldukça büyük bir sarnıç bulunamadı. Seviye olarak aşağıda olduğu ve tüm açılımların toprak altında kaldığı tahmininde bulunabiliyoruz. Burada şu anda temizleme kazısı yapılıyor.

Bazı yayınlarda Topkapı Sarayı dış avlusu ana girişinin hemen yakınında dış sur üzerinde su terazisi olarak gösterilmiş kule incelendiyse de bu yapıda su terazisi olabileceğine dair hiçbir özellik saptanamadı. Buna karşın giriş kapısına çok daha yakın bir noktada sur içinde 120 x 120 cm gibi bir kuyu/baca/boşluk oldugu görüldü. Sözü edilen su terazisi bu noktada olabilir. Su terazisi olup olmadığı ve yeri, orijinal su dağıtım şebekesini belirlemek açısından önem taşıyor.

Bunların dışında Engin Aygün ve ekibi Dolap Ocağı'ndaki ~8 m derinliğindeki suya daldılar. Geçen hafta Metin'in yüzeyden gördüğü iki ağzın devam eden galeriler olmadığı anlaşıldı.

ARA TOPLANTI

18 Ekim 2009 günü Murat Eğirkavuk, Emine Azak, Ali Yamaç ve Nuray Ada'nın katılımı ile yapılan ara toplantı sonucunda projenin devamında yapılması gerekenler ve neyin, nasıl yapılacağı tartışıldı. Projenin, Dr. Çiğdem Aygen Akgün tarafından yürütülen, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi ve Ayasofya Müzesi sorumluluk sınırları içinde kalan alanlarda bulunan sarnıç ve su yollarının arkeolojik, jeolojik, jeofizik, topografik ve mimari araştırması olduğu özel görüşmelerde de bu şekilde dile getirilecek.

ENGİN AYGÜN

20 EKİM 2009 - TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 3

Katılanlar : Arda Aydın, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Ali Yamaç.

İkinci avludaki biri su dolu, öteki kuru iki sarnıca ve bir kuyuya girildi, ölçümler alındı. Kuru olan sarnıcın dibindeki ağacın köklerinin sarnıç duvarını patlatmakta ve hasar vermekte olduğu gözlendi. Müze yönetime şifahen bu bilgi verildi, yazılı olarak da verilmesinde yarar var. Bahçede dünya kadar ağaç var, bunların kökleri yeraltı yapılarına doğru uzanıyor ve bakım yapılmazsa zarar veriyor olmalı.

Birinci avluda, varlığı eski çizimlerden bilinen ve devasa boyutlarda olan iki sarnıca giriş arandıysa da belediyenin yakın geçmişte yaptığı bahçe düzenleme çalışmalarında hiçbir giriş bırakmayacak şekilde herşeyi toprak altında bıraktığı anlaşıldı. Konu müze yönetimi ile görüşülüyor. Gerek hava sirkülasyonu sağlanması, sarnıcın korunması, gerek olası çöküntüler gaz birikimi gibi tehlikelere karşı buraya mutlaka bir açılım sağlanması gerektiğini düşündürüyor.

Bunun dışında Engin Aygün ve Hakan Eğilmez üçüncü avludaki büyük sarnıçta tüplü dalış yaptılar.

Yönetimle yapılan görüşmede, darphane tarafında araçları parkettiğimiz alandaki büyük çukurun da müze alanı içine girdiğini ve burada da çalışabileceğimizi teyit ettik. Önümüzdeki çalışmanın ana hedefi bu kuyu olacaktır. Üzerindeki tel örgüyü açıp, sonra tekrar aynı şekilde kapayabilmek için yan keski ve tel götürmeyi ihmal etmemeliyiz.

Yönetim aynı zamanda üzeri kapatılmış olan büyük sarnıçla ilgili tehlikelere büyük ilgi gösterdi. Öncelikle Rölöve Müdürlüğü'ndeki çizimlerden yola çıkarak, olmazsa yeraltı tetkik cihazı temin ederek, olası giriş noktasını belirlememizi istiyorlar. Buraya açılım sağlama imkânı olabilir gibi görünüyor.

EMİNE AZAK

3 KASIM 2009 - TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 4

Katılanlar : Ali Aytan, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Doruk Tatar, Ali Yamaç, Cem Yürek.

Topkapı Sarayı bizi şaşırtmaya devam ediyor. Tam işimiz bitiyor artık, yapacak fazla bir şey kalmadı derken yeni sürprizler çıkıyor karşımıza.

Güne, Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nü ziyaret ederek başladık. Karşılıklı bilgi alışverişi yaptık. Epey faydalı ve hoş bir sohbet oldu. 2. avludaki yeraltı galerisi ihbarını da buradan aldık. Bu galerinin önemli bir kısmını ölçtük, sürünmeli geçiş sonrası kaldı. Bu kısımda hiç girmediğimiz basık bir de kol var ve tahminen Harem yönüne gidiyor.

Daha sonra Darphane tarafında araçların park edildiği yerdeki üzeri açık geniş ağızlı kuyuya iple indik. 5 m aşağıda duvardaki galeri ağzına ulaşabilmemiz için ipin yerini değiştirmemiz gerekti. 160 cm yukseklik ve 50 cm genişliğindeki bu galeride, malesef yaklaşık 10 m ileride bir çöküntüyle önümüz kesildi.

Son dakikada, "bu da ne ola ki" diye kaldırdığımız bir kapağın altından da bu ana kadar farkında olmadığımız bir sarnıç çıktı. Buraya da iple inilmesi gerekecek önümüzdeki haftalarda.

17 KASIM 2009 - TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 5

Katılanlar : Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Ali Yamaç.

Bu, Topkapı Sarayı'nda şimdiye dek yapılan çalışmaların belki de en eğlencelisi ve keyiflisi idi. Ekibimiz önce 2. avluda bulunan bir sarnıca inip baktı. Bu sarnıcın, daha önceki çizimlerinden farklı olmadığı ve tekrar ölçülmesine gerek olmayacak kadar küçük olduğu anlaşıldı. Ardından, Harem'in ziyaretçilere kapalı olan iç bahçesindeki bir kapaktan, daha önce araştırılmamış uzun ve çetrefilli bir yeraltı kanalına inildi. Bir taraftan Gülhane Parkı'na, diğer taraftan Harem yapılarının içine doğru uzanan bu kanal birkaç kola ayrıldı. Harem tarafındaki kolların ölçümünün tamamlanmasına karşın, Gülhane tarafındaki kollar kuyulara ve alt dehlizlere açılarak devam etmekte. Topkapı Sarayı'na her gidişimizde tam "Hah, artık bitti" derken bize yeni iki tünel daha göstermeleri ise bu çalışmanın aslında ne denli uzun ve kapsamlı olduğunun ispatı. Bugünkü çalışmanın matrak olayı ise, Harem kısmındaki tüm ölçümler tamamlanmışken Murat Eğrikavuk'un bir kapak bulup, tekrar geriye sürünmemek için "Ben buradan dışarı çıkıp neresi olduğunu tespit edeyim, siz girdiğimiz yerden çıkın" demesi ve tünelden dışarıya çıktığı Harem odasında kilitli kalması idi.

MURAT EĞRİKAVUK

ALİ YAMAÇ

8 ARALIK 2009 – TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 6

Katılanlar: Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Süha Yararbaş

15 ARALIK 2009 – TOPKAPI SARAYI ÇALIŞMALARI 7

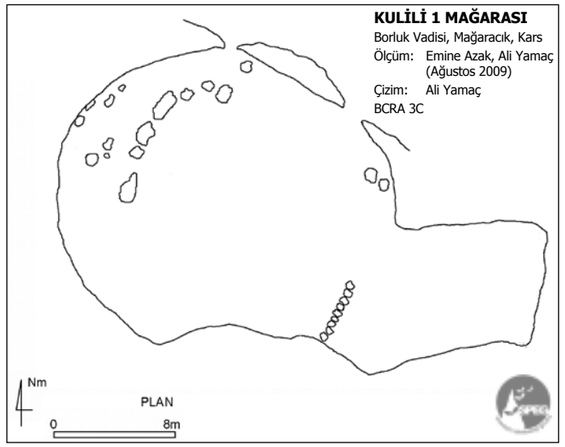
Katılanlar: Metin Albükrek, Ali Ethem Keskin, Ali Yamaç, Süha Yararbaş.

Bu çalışmada Harem Havuzu'nun arkasında yer alan eyvanların altındaki sarnıca inildi. 7 m derinliğe sahip ve beş devşirme sütunla inşa edilmiş, kabaca 90 m² büyüklüğündeki bu sarnıçta daha önce Hülya Tezcan tarafından detaylı ölçüm alınmıştı. 1.400 yıllık olduğu bilinen bu sarnıcın kesme taştan yapılmış, artık kullanılmayan ana iniş merdiveninin ölçümleri kontrol edildi. Bu çalışma sırasında Metin Albukrek ve Ali Ethem Keskin fotoğraf çektiler.

VOLKANİK MAĞARALAR VE KAYA RESİMLERİ

Ali Yamaç

Hikâyemiz sıcak bir ilkbahar günü İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin sergi salonunda başlıyor: Ayasofya'nın tünellerine giren ama henüz üstünü görmemiş olan cahil mağaracılarımız için 11 Mayıs 2009 günü bir kültür turu düzenleyen Ali Yamaç, Ayasofya'dan çok çabuk sıkılıp ekibi Arkeoloji Müzesi'ne sürükler. Müzenin sergi salonunda ise Prof. Oktay Belli'nin "Kars Kaya Resimleri" fotoğrafları sergisi vardır. Sergiyi gezen mağaracılardan bazıları Kars'ın Borluk Vadisi'ndeki kaya resimlerinin yanı sıra, aynı vadide bulunan ve henüz detaylı olarak araştırılmamış mağaraları duyunca gaza gelir ve "Hadi gidelim!" diye tuttururlar. Kars? Borluk Vadisi? Oldu, gidelim bari.

Dokuz kişilik Kars Araştırma Ekibi'miz 21 Ağustos 2009 günü İstanbul-Kars uçağı ile yola çıkar. Varışımızın ve otele yerleşmemizin hemen ardından araçlar kiralanır ve Borluk Vadisi'ne varılır.

FURAT ŞAHİN

Borluk Vadisi, Kars'ın 18 km güneydoğusundaki Borluk Köyü'nden başlayıp Mağaracık ve Azat köylerini kat eden Borluk Deresi'nin binlerce yıllık aşındırması sonucu oluşmuş. Vadi, güçlü kaynak suları ile beslenen bu dere sayesinde yazın en kurak günlerinde bile yemyeşil. Dere ise, biraz daha kuzeybatıda, Karacaören Köyü yakınlarında Kars Çayı'na karışıyor. İlk şaşkınlığımızı dik kanyon duvarları beklerken, yumuşak eğimli bir vadi bularak yaşadık. Ardından, tüm vadi ve civarının volkanik kayaçtan oluştuğunu anlayınca kelimenin tam anlamı ile yıkıldık.

Vadinin ortasına yakın bir noktada yer alan, eski adı ile Mağaracık Köyü'ndeyiz. Bir iki soruşturma sonunda rehberimizi de bulduk, ismi Fatih Özbek.

"Buralarda mağara….."

"Yok, sadece 3 km ileride kayalara oyulmuş bir kilise var"

"Buranın ismi zaten Mağaracık. Mağaracık'ta mağara olmaz mı?"

"Valla büyük bir şey yok, ufak tefek şeyler"

"Peki kaya resimleri?"

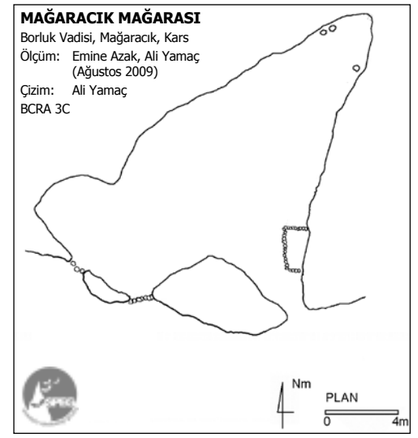
"Az bir şey var."

ALİ YAMAÇ

Çiftlik-2 Mağarası tavanında ignimbrit kayaçta su etkileşimleri

Eh, mağara bulamadan döndüğümüz ne ilk gezi bu, ne de sonuncusu olacak. Dert değil. Peki, kaya resimlerine ne oldu? Hani önce Kılıç Kökten, ardından Oktay Belli burada araştırmalar yapmışlardı?

1942 yılında Borluk Vadisi'nde ilk bilimsel araştırmayı yapan Prof. Kılıç Kökten yayımladığı makalesinde buradaki mağaralara dikkat çekmiş ve bölgede bulduğu tarihöncesi malzeme hakkında bilgi vermişti. İlk araştırmasının ardından, iki yıl sonra bölgeye tekrar gittiğinde Mağaracık Mağarası'nın ağzında bir sondaj kazısı yapmış ve buluntulara bakarak bu mağaranın büyük olasılıkla Paleolitik Döneme ait bir yerleşim olduğunu yazmış. Peki nerede bu, makalelerde de ismi geçen "Mağaracık Mağarası"? Vadideki diğer bir çalışma ise Prof. Oktay Belli'ye ait. Onun yakın zamanda vadiye yaptığı ziyaretler sonucunda 200'e yakın kaya resmi tespit edilmiş. Şimdi ise bize "Burada mağara yok, kaya resmi de yok" diyorlar.

Fatih Özbek'in rehberliğinde güneydoğuya, Borluk Köyü'ne doğru uzun bir yürüyüş yapıyoruz. Amacımız, rehberimizin bahsettiği, kayalara oyularak yapılmış Kızıl Kilise'yi görmek. Bir saatlik yürüyüşten sonra önümüze ilk sürpriz çıkıyor: Bir mağara! Ardından, yanyana üç tane daha. Hani yoktu? Varmış ama, işte bunlar gibi ufakmış.

Mağaralar, yüzeyden gelen karbonik asitli suların aşındırması ile oluşurlar. Bu asitli su ise sadece kireçtaşı gibi karbonatlı kayaları eritir. Dolayısıyla, andezit ya da bazalt gibi bir kayada mağara olması çok ama çok az rastlanan bir durumdur. Türkiye'de şimdiye dek volkanik kayada oluşmuş sadece üç tane mağara bilinirken biz dört tane birden bulmuştuk, hem de çalışmamızın daha ilk gününde.

Borluk Vadisi'nde güneydoğuya doğru 3 km kadar yürümüştük ki vadinin her yerden uzak bu ıssız noktasında karşımıza kayaya oyulmuş küçük ve şirin bir kilise çıkıverdi. Bu kilise hem Mağaracık, hem de Borluk köylerine çok uzak. Vadinin bu kısmında eski bir yerleşim olduğuna dair hiçbir iz de yok. Öyleyse buraya bu kiliseyi kimler, ne zaman ve neden yaptılar? Borluk Vadisi'nin bu kısmında şimdiye dek hiçbir arkeolojik araştırma yapılmadığı için ne yazık ki bu soruların cevaplarını bilmiyoruz. Zamanın ve insanoğlunun tüm tahribatına rağmen kilisenin kubbesinde ve duvarlarında hala bazı işlemeler mevcut. Köylüler tarafından Kızıl Kilise olarak bilinen ve daha önce hiç incelenmemiş bu yapının detaylı bir rölövesi Emine Azak tarafından alındı.

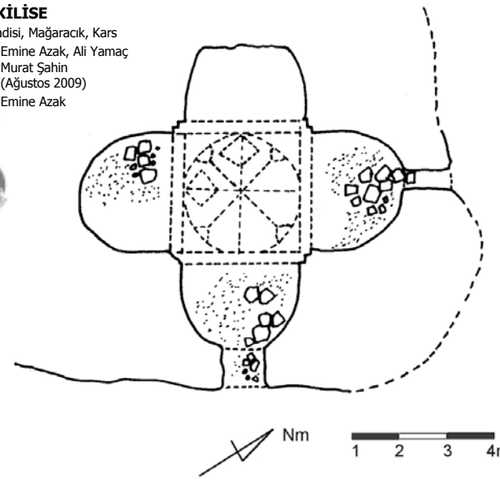
Bölgedeki diğer günlerimizi ise Borluk Vadisi'nde bulduğumuz bu mağaraların araştırılıp çizilmesine ve kaya resimlerine ayırdık.

Kaya yüzeyine kazıma ve vurgu tekniği ile çizilen bu insan ve hayvan figürlerinin bir kısmı doğa koşullarının etkisi ile silinmiş, çok büyük bir kısmı da insanlar tarafından acımasız bir şekilde tahrip edilmiş. Hayvan figürlerinin büyük bir kısmı dağ keçisi, geyik ve yaban domuzuna ait. Bunların dışında az sayıda yaban sığırı figürü de mevcut.

Azatköy'den Gökhan Çulha rehberliğinde yaptığımız ikinci gün araştırması sırasında rastladığımız bazı kaya resimleri, eğer rehberimiz tarafından bize gösterilmese bulunamayacak kadar silik ve tahrip

KIZIL KİLİSE
Borluk Vadisi, Mağaracık, Kars
Ölçüm: Emine Azak, Ali Yamaç
Murat Şahin
(Ağustos 2009)
Çizim: Emine Azak
BCRA 3C

olmuş durumda idi. Vadideki resim yoğunluğunun en fazla olduğu kısım Azatköy civarı. Köyden güneye, Taşocağı Mevkii'ne kadar birçok kaya resmi mevcut. Gökhan bu işin uzmanı, geçimini vadiye gelen turistleri gezdirerek sağlamakta. Bize sadece yığınla kaya resmini göstermekle kalmadı, Kılıç Kökten'in araştırdığı Mağaracık Mağarası'nı da gösterdi. Böylece, ilk araştırmasından 67 yıl sonra bu mağara da yeniden bulunmuş ve haritalanmış oldu.

BÖLGE JEOLOJİSİ

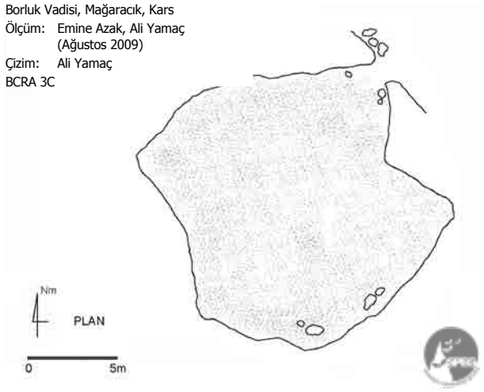
Bölgede yaşanan volkanik aktivitenin en şiddetli evresine 6-7 milyon yıl önce ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu evre, yüzeyde yaygın riyolitik-dasitik piroklastik ürünler ve lav arakatkıları ile karakterizedir. Malzemenin bir akıntıdan çok, farklı yanardağlardan Sub-Plinian ve Plinian türü yüksek enerjili patlamalarla yüzeye çıktığı düşünülmektedir. Yüzeyde geniş alanlara yayılmış pomza/kül döküntülerinin yanısıra, ignimbrit ve obsidiyenler gözlenmektedir. 5-6 milyon yıl önce ise andezitik lavlar yeniden yüzeye çıkarak Kars güneyinde domlar ve masif lav istifleri oluşturmuşlardır. Bu dönemde volkanik aktivite özellikle Kars'ın batısında etkin olmuştur ve bölgedeki platoların oluşumu büyük oranda bu süreçtedir. Horasan kuzeyinde geniş alan kaplayan Horasan volkaniti 4.1 milyon yıl önce, daha doğudaki Aladağ volkanı ise 3.5 milyon yıl önce oluşmuşlardır. Kağızman kuzeyinden Kars güneyine kadar geniş bir alanda gözlenen bazaltik ve andezit lav akıntıları ise son püskürmelerin gerçekleştiği 3 milyon yıl öncesine kadar devam etmiştir.

Kaynakça :

Mehmet Keskin, Erzurum-Kars Platosunun Çarpışma Kökenli Volkanizması, MTA Dergisi 120, Ankara 1998

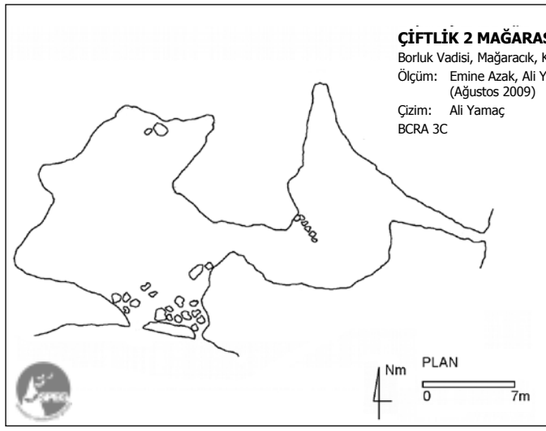
T. Ercan et.al., Doğu ve Güneydoğu Anadolu Neojen-Kuvarterner Volkanitleri," MTA Dergisi 110, Anakara 1990

ÇİFTLİK 1 MAĞARASI
Borluk Vadisi, Mağaracık, Kars
Ölçüm: Emine Azak, Ali Yamaç
(Ağustos 2009)
Çizim: Ali Yamaç
BCRA 3C

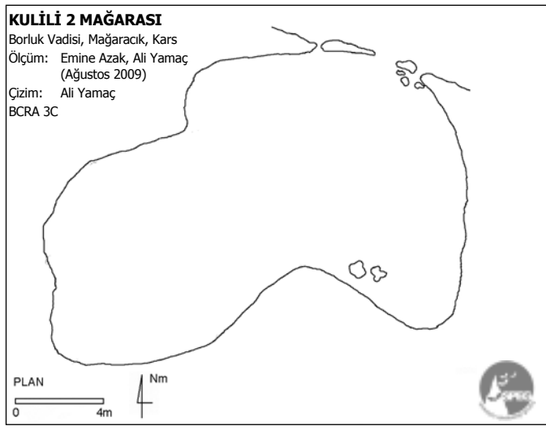

ÇİFTLİK 2 MAĞARASI
Borluk Vadisi, Mağaracık, Kars
Ölçüm: Emine Azak, Ali Yamaç
(Ağustos 2009)
Çizim: Ali Yamaç
BCRA 3C

KULİLİ 2 MAĞARASI
Borluk Vadisi, Mağaracık, Kars
Ölçüm: Emine Azak, Ali Yamaç
(Ağustos 2009)
Çizim: Ali Yamaç
BCRA 3C

CLAUDE CHABERT
(1939-2009)

Ali Yamaç

Claude Chabert için "1939'da Paris'de doğdu, mağaracılığa 21 yaşında Speleo Club'de Paris'de başladı…" gibi bir anı yazısı ne kadar sıkıcı olurdu.

Onunla ilk olarak 1979 yılında Manavgat'ta tanıştım. Biz Victor Hugo'nun "Sefiller"inin sanki Anadolu versiyonu gibi Çimiyayla'dan dönüyorduk, onlar da Pınargözü'nden. O yıllarda Türkiye'de pek Range Rover görmezdiniz ve SCP mağaracıları Range Rover'ları ile Manavgat'ta yemeğe gelmişlerdi. Yıllardır Pınargözü'nü ilerletmeye çalışıyorlardı. Claude'un "Kaplanlar" diye isim taktığı genç mağaracılar üst üste iki wet suit giyip mağaraya dalıyor, şelaleleri tırmanıp döşeme yapıyorlardı. Pınargözü'nün suyunun yaz kış 5-6 derece aktığı düşünülürse, kalkıştıkları pek akıl kârı bir iş değildi.

Claude ve Nicki

Daha o yıllarda bile Claude Chabert Türk mağaracılığında bir efsane idi. İlk olarak 15 yıl kadar önce Türkiye'ye gelmiş, aradan geçen onca yıl içinde Toroslar'da, Zonguldak civarında ve hatta Doğu Anadolu'da yüzlerce mağara bulup haritalamış ve raporlamıştı. Evet, belki Türk mağaracılığı Temuçin Aygen ile başlamıştı ama ivmesini Claude Chabert ile kazanmıştı.

Chabert'in Türkiye macerası 1966 yazında başlar. Speleo Club de Paris üyesi mağaracılar Toroslar'a gelirler. İlk olarak Manavgat Nehri'nin kuzeye doğru uzanan havzası çalışılmaya başlanır. Ertesi yıl çalışmalar Dedegöl Masifi ve Eğirdir civarına yayılır. 1968 yılının sonunda aralarında Düdensuyu, Tınaztepe Düdeni ve Mağarası, Zindan Mağarası, -330 m derinliği ile uzun yıllar Türkiye derinlik rekoru nu elinde tutan Düdencik gibi birçok önemli mağaranın da bulunduğu 65'ten fazla mağara keşfedilmiş, araştırılmış ve ölçülüp çizilmişti. 1970 yılına gelindiğinde ise Pınargözü'nde 4 sifon geçilmiş ve mağara +190 m'ye ulaşmıştı. Fransız mağaracılar Dedegöl Dağı'nın üzerinden bu mağaraya bağlantı sağlayacak düdenler arıyorlardı.

Claude Chabert'in Türkiye'ye ilk gelişinin altıncı yılında, 1972'de, Pınargözü 4.685 m uzunluğa ve +244 m yüksekliğe kavuşmuştu. O yılın raporunda Türkiye'de altı yıl içinde bulunan ve araştırılan mağaraların dökümüne baktığımızda sayının 100'den fazla olduğunu görürüz.

1976 yılında Oymapınar baraj inşaatı sırasında açılan bir derivasyon tünelinin içinde Tilkiler Mağarası bulunur. Önce mağaranın ağzının betonla kapatılması düşünülürse de, ardından mağaracıların çağrılmasına karar verilir. SCP aynı yıl burayı araştırmaya başlar. Ertesi yıl mağaranın 4.845 m'si, 1979 yılında ise tümü ölçülür.

Claude Chabert ve SCP'den dört mağaracı 1976 yılında ilk defa Zonguldak civarına bir gezi yaparlar. Bu gezide Kızılelma ve Gökgöl araştırılır, Cumayanı haritalanır.

Sürekli çalışmasının ve araştırmasının yanı sıra yayın yapan ve ürün veren bir mağaracı olan Claude Chabert'in Türkiye mağaraları ile ilgili yayımlanmış toplam 54 makalesi mevcut. 1988 yılında "Türkiye Mağaracılık Kaynakçası"nı yayımladı. Bu eser, yakın zamana kadar bu konuda bir ilkti.

Sadece Türkiye mağaraları ile ilgilendiğini zannedenler için, Lübnan'dan Endonezya'ya 16 farklı ülkede mağara keşiflerine katıldığını, bu ülkelerdeki mağaralarla ilgili 66 makalesi daha olduğunu, dünyanın en önemli mağaralarını içeren ilk eser olan Atlas des Grands Gouffres du Monde (1986) ve bu eserin genişletilmiş ikinci baskısı olan Great Caves of the World'un (1989) iki yazarından birisi olduğunu da belirtmek gerek.

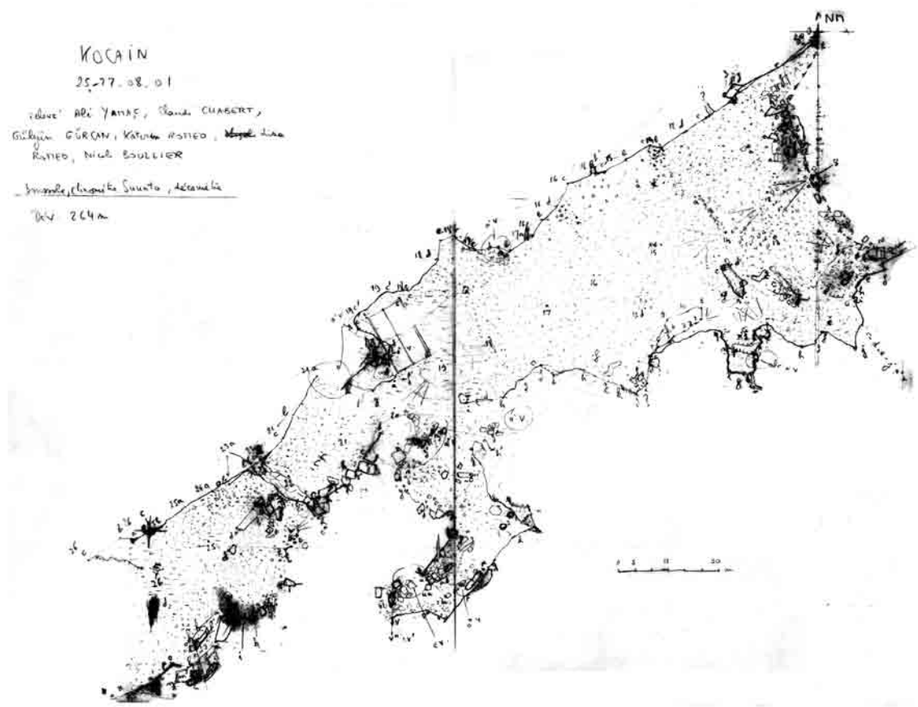
1995 Oral Ülkümen, Ali Yamaç ve Claude Chabert Ayvaini'nde

Konu kitaplardan açılınca Claude Chabert ile ilgili şu ufak anektodu da aktarmakta fayda var: Jean Pierre Mairetet 1988'de, 47 yaşında öldü. Paraşütü ya açılmamış ya da kendisi bilerek açmamıştı. Türkiye'ye defalarca gelmiş, Pınargözü araştırmalarında yer almış bu sevimli mağaracının pasaportunun meslek kısmında "Speleolog" yazardı. Vasiyeti okunduğunda tüm yakınları çok şaşırdılar: Jean Pierre Mairetet, binlerce ciltten oluşan çok değerli antik jeoloji ve mağaracılık kitap koleksiyonunu Claude Chabert'e bırakmıştı. Claude, aralarında Martel'in imzalı eserlerinin, Lamarck, Cuvier, Buffon gibi öncülerin jeoloji kitaplarının ilk baskılarının yer aldığı bu muhteşem koleksiyonun önce kataloğunu hazırladı. Ardından tüm kitapları, 135 sayfa tutan bu katalogla birlikte ve Jean Pierre Mairetet'nin ismini taşıma şartı ile İsviçre'de, Ville La Chaux de Fonds Kütüphanesi'ne bağışladı. Bugün, paha biçilemeyen bu koleksiyon İsviçre Mağaracılık Federasyonu'nun tüm arşivi ve kütüphanesi ile birlikte bu kütüphanede araştırmacıların kullanımına sunuluyor.

Bu satırları okurken, bu zarif jestin felsefe öğretmeni olarak ufacık bir maaşla hem yaşamaya, hem de dünyayı gezerek mağaracılık yapmaya çalışan bir insan tarafından yapıldığını bilmenin iyi olacağını düşünüyorum.

Claude'la birlikte Ayvaini'nde son ölçüme ve ardından birkaç yıl sonra da Kocain'in yeniden ölçümüne girdim.

Ayvaini'nin 1/500 ölçekli haritasını hazırlıyordu. Bu iş için defalarca gelip gitmiş, geriye az bir kısım kalmıştı. Ayvaköy tarafından yapılan girişler sonucunda alınan son istasyona kırmızı bir perlon bağlamıştı.

Kamp tarafından son istasyondan itibaren ölçerek ilerlemeye başladık. En uzun istasyon 7-8 m idi. Claude bir yandan pusula ve klinoyu alıyor, yazıyor, çiziyor, hesaplıyor, diğer yandan kırık Türkçesi ile metreyi tutanlara "O taşın solundan değil, sağından" gibi talimatlar veriyordu. "Taş" dediği şey de ortalıkta duran 10 cm çapında çakıl taşları idi. Saatler, saatler sonra karşıdan son istasyonun kırmızı perlonu gözüktü ve son ölçüm esnasında Claude'un yüzü ekşidi. Oturup hesap kitap yapmaya başladı. Yazdı, ölçtü, tekrar hesapladı ve bize istasyonların çakışmadığını söyledi. Aradan geçen bunca yıla rağmen hâlâ çakışmayan ölçüm hatasının ne kadar olduğunu merak ederim. Neticede 5.000 metrelik bir mağara ölçüyorsunuz, tabi ki çakışmayacak. On istasyonun birisinde 0,5 derecelik bir hata yapsanız bile sonuçta metrelerce fark çıkar. Bu iş için yapılmış bilgisayar programlarının bile "sabunlaması" vardır. İter, kakar ve birleştirirsiniz. Ama, Claude'un sözlüğünde "sabunlama" gibi bir tabir yoktu. Onun ölçüm ve çizimleri "doğru" olurdu, o kadar! Mağaraya getirilen şampanya açılmadan geri gitti ve harita yayımlanmadı.

Yıllar sonra, ricalarımı kırmayıp bu defa Kocain'in yeni bir ölçümü için tekrar Türkiye'ye geldi. Bu mağaranın ilk haritası 1919 yılında Guisseppe Moretti tarafından çizilmişti ve Türkiye'de şu ana dek bilinen en eski mağara haritası idi. Mağara, ikinci defa Claude, Nicky, Duverneuil ve Eric Gilli tarafından Ağustos 1977'de ölçülmüştü. Claude bu ölçümün kısa bir zamanda alındığını, bazı hatalar olabileceğini söylemişti. Özellikle arka salonun dibi yeterince detaylı ölçülememişti. Bazı dikit ve sütunlar ise o denli büyüktüler ki ayrı ayrı ölçülmeleri daha iyi olacaktı.

İlk iki haritanın daha da detaylısını hazırlamak üzere 25 Ağustos 2001 günü Kocain'e yollandık. İlk sabah 8:30'da, daha kahvaltı bile hazırlanmamışken Claude garip tulumunu giydi, daha da garip ve antika karpit lambasını kafasına geçirip "Hadi" dedi. Onunla ancak böyle çalışabilirdiniz: bir memur gibi ve mesai zihniyetinde! Saat 18:00 olunca da "Bitti" der, dışarı çıkardı. Sonra peynirler ve Fransız şarapları çıkarılır, keyif çatılır, sohbet edilirdi.

Üç günlük bir çalışma sonunda sadece 264 m ölçüldü. Bu Kocain'in sadece üçte biri idi. Bu 264 m'lik ölçüm için tam 156 istasyon alınmıştı, her istasyondaki hata payı azami 5 cm idi. Claude'a kalsa daha günlerce çalışıp Kocain'in ölçümünü bitirecekti. Ama, hem ben, hem de ekibin diğer üyeleri psikolojik olarak bitmiştik. İlk sayfada resmini gördüğünüz taslak, bu ölçümden sadece dört gün sonra Claude'un çizip bana gönderdiği eskizdir. Günün birinde bu mağaranın ölçümünü aynı hassasiyetle tamamlayıp Claude Chabert'in ismini de yazarak yayımlamayı arzu ediyorum.

Bana o kampta, birkaç yıldır Brezilya'da, Gruta do Janelao'yu ölçtüğünü söyledi ve davet etti. Gidemedim, onun da hastalığı başlamıştı, o da bir daha gidemedi. 2003'de Eric Gilli ile birlikte Tilkiler'de idik. "Yahu, bu Tilkiler hem 6.650 m, hem de konglomera yüzünden bilmece gibi, nasıl ölçtünüz bu mağarayı?" diye sorunca Eric, Claude ile birlikte kilometrelerce uzunlukta olan bir mağarayı ölçmenin nasıl bir eziyet olduğunu, her detayda yanındaki insanları nasıl bunalttığını, beğenmediği ölçümleri nasıl tekrar tekrar baştan aldırttığını, birlikte çalıştıkları Gruta do Janelao'dan örnekler vererek anlatmaya başladı. Dinlediklerimin yanında Tilkiler veya Ayvaini ölçümleri çok basit kalıyordu.

Claude Chabert, mağaracılığı bir yaşam şekli olarak kabul etmekten öte, tüm enerji, zaman ve emeğini bu işe tahsis etmiş, bu konuda yapabileceğinin en iyisini yapmaya çalışan ve bunu yaparken bilimsellikten kesinlikle ödün vermeyen bir insandı. Bu tanımın gerçek anlamda "mağaracı"nın da tanımı olması gerektiğine inanıyorum.

MAĞARA SANATI ve LASCAUX MAĞARASI'NA BAKIŞ

Emine Azak

Sanatsız geçen bir günümüz var mı, düşünün!

Kimi zaman heavy metal müzik ya da klasik müzik olarak, kimi zaman keyifli bir roman veya bir fotoğraf olarak, kimi zaman da yabancı bir ülkede olmaz ise olmaz olan bir müze ziyareti olarak yaşantımızın bir parçası sanat.

Peki ama sanat neden bu kadar önemli? Elbette "sanatsever" ünvanı toplum içindeki statümüzü artırabilir ama sanatın bize bundan başka ne faydası olabilir ki?

Hiç şüphesiz sanat, insanlık serüveninin, Paleolitik çağdan, Fransa'daki Lascaux Mağarası ve İspanya'daki Altamira Mağarası'ndaki duvarların yaklaşık 16.000 yıl önce boyanmasından beri, vazgeçilmez bir öğesi. Sanata olan ilgi, belli ki insan evriminin bir sonucu...

İnsanoğlunun, Buzul Çağı atalarının (Batı Avrupa Cro-Magnon insanları) ürettiği sanatı keşfetmesi ise ancak 19. yy sonlarındadır. Bu dönemin sanatçısı, mağara duvarlarını zarif ve dramatik hayvan resimleri ile dekore etmiştir. Çok renkli av ve yırtıcı hayvan figürleri (bizon, geyik, ayı, keçi, mamut, rengeyiği v.b.) geometrik semboller ile birlikte mağara duvarlarına serpiştirilmiştir. Belli yerlerde ise doğurganlığı sembolize eden dişi imajları resmedilmiştir. Mızraklanmış bazı hayvan figürleri defalarca çizilmiştir ki bu büyük bir ihtimalle dini bir törenin simgesidir.

Şu ana kadar bulunan en eski duvar resmi tasviri yaklaşık 30.000 yıl öncesine dayanmaktadır (Chauvet Mağarası-Güney Fransa). Kayaların öğütülmesiyle elde edilen siyah renk ve toprak boyası, duvar resimlerinde kullanılmıştır. Bu resimler, Cro Magnon'lar (Homo Sapien ırkının ilk örnekleri) tarafından, Batı Avrupa ormanlar ile değil de, son derece zengin av hayvanları barındıran bereketli stepler ile kaplı iken yapılmıştır. Mağara resimlerinin mağaraların ücra, ulaşılması zor köşelerinde resmedilmiş olmaları, bu mekanların nadiren ziyaret edildiğinin ve bu yüzden de özel bir önemi olduğunun göstergesidir.

Lascaux ve Altamira'da bulunan muhteşem mağara resimlerinin gerçek anlamı henüz çözülememiş olsa da, bilim insanları, günümüz sanatı ile kıyaslandığında bile son derece görkemli olan bu sanat eserlerinin "sembolik yaşam"ı yansıttığında ve de Hominid evriminin önemli bir dönüm noktası olduğunda hemfikirdir. Kimi bilim insanına göre bu evrimi "Zihnin Big Bang'i" olarak adlandırmak mümkündür.

Sanat tarihinde son derece önemli bir yer tutan Lascaux Mağarası ise sadece 70 yıl önce, dört Fransız öğrenci tarafından keşfedilmiştir. 17 yaşındaki Marcel Ravidat'ın köpeği Robot, köylülerce önceden bilinen ve keçilerin düşmemesi için kısmen kapatılmış olan deliğe düşünce, Ravidat ve 2 arkadaşı tarafından kurtarılmış, öğrencilerin keşfettikleri mağarayı okul müdürlerine anlatmaları sonucu ise Lascaux Mağarası gün ışığına çıkmıştır.

250 m uzunluğundaki Lascaux Mağarası, Fransa'nın güneybatısında bulunan ve de Paleolitik çağa ait mağara resimleri ile ünlü mağaralar kompleksidir. Duvar

resimlerinin bulunduğu orjinal mağaralar, Montignac kasabasının yakınında, Dordogne bölgesinde bulunmaktadır. Mağarada bulunan resimlerin yaklaşık 16.000 yıllık olduğu tahmin edilmektedir. Duvar resimleri aslında, resmedildiği dönemde o bölgede yaşamakta olan hayvanların son derece gerçekçi ve büyük ebatlı (3-5 m) görüntülerinden oluşmaktadır.

1979 yılında Unesco Dünya Mirası listesine dahil edilen Lascaux Mağarası'nı bulunduğu 1940 yılından ziyarete kapatıldığı 1963 yılına kadar senede 100.000 kişi ziyaret etmekte idi. Işık ve ısının duvar resimlerine zarar verdiğinin gözlemlenmesinden sonra, 1963 yılında ziyarete kapatılmıştır. Mağaranın gerçeğe şaşırtıcı derecede uygun kopyası, Lascaux II, 1983 yılında orijinal mağaradan sadece 200 m uzaklıkta, Montignac Kasabası'nda inşa edilmiş, orijinalinin kapatılması ile sıkıntıya giren Montignac esnafının yüzünü yeniden güldürmüştür. Bu replika mağarada iki galeriyi, Boğalar Galerisi ve Resimli Galeri, ziyaret etmek mümkündür. Lascaux Mağarası'nda bulunan diğer resimlerin reprodüksiyonları ise Le THOT'da bulunan Prehistorik Sanat Müzesi'nde (Centre of Prehistoric Art) görülebilemektedir.

Boğalar Galerisi, Resimli Galeri, Yan Kol, Ölü Adam Şaftı, Ana Salon, Kedigiller Odası ve Gravürlü Oda'dan oluşan Lascaux Mağarası'nda bulunan duvar resimleri ise mağara ziyarete kapatıldıktan sonra restore edilmiştir. Mağarada, üç ana katagoriye ayrılabilen (hayvanlar, insan figürü, soyut figürler) yaklaşık 2000 figür bulunmaktadır. İlginç bir şekilde resimler, çevre peyzajından ya da bitki örtüsünden görüntüler içermemektedir. Resimlerin büyük bir kısmı duvarlara, mineral pigmentler kullanılarak çizilmiştir. Az miktarda resim ise oyma tekniği ile yapılmıştır. Resmedilen hayvanlardan at figürü en çok kullanılandır. Bunu erkek geyik, sığır ve bizon figürleri izler. Çok az sayıda da kedigiller, kuş, ayı, gergedan ve insan figürü çizilmiştir. Dönemin en önemli besin kaynağı olan Ren Geyiği figürü ise şaşırtıcı bir şekilde resmedilmemiştir.

Boğalar Galerisi'nde bulunan Siyah Boğa ya da Aurochs figürü Lascaux Mağarası'nın en meşhur resimlerindendir. Figürlere parıldayan bir görüntü veren kalsit kaplı duvar yüzeyleri, galerideki resimlerin korunmasına büyük katkıda bulunmuştur. Bu resimlerin önceden, büyük bir titizlikle tasarlandığını varsaymak kaçınılmazdır. Kimi yerde zeminden 4-5 m yükseklikte, dik yamaçlara yapılmış olan bu devasa resimlerin ancak organize bir ekip çalışması ve işbirliği ile yapılması mümkündür. Belli ki ustabaşı yönetiminde boyalar hazırlanmış, iskele kurulmuş, figürlerin dış hatları çizilmiş ve renklendirme yapılmıştır. Boğalar Galeri'si, Lascaux Mağarası'ndaki, çokça insanın birarada rahatça çalışabilmesine, yapmakta oldukları resimleri uzaktan inceleyebilmelerine uygun tek büyük mekândır.

Ölü Adam Şaftı'nda bulunan figürler, belki de en çok bilinen ve üzerinde en çok tartışılan Geç Paleolitik çağ mağara resimleridir. Bu karede, kuyruğu havaya kalkmış bir gergedan, bir insan figürü (Lascaux Mağarası'nda bulunan tek örnek), yaralı bir bizon ve de dal üzerinde bir kuş figürü bulunmaktadır.

Kısmen üstüste binen bizon resimleri, mağaranın ana galerisinin hemen hemen sonundaki duvarda doğal bir oyuğa yapılmıştır. Resmediliş şekli ve duvarın eğimli yüzeyi bizonların, bakan kişiye doğru geldikleri hissini vermektedir.

Ölü Adam Şaftı'nda bulunan figürler ise Lascaux Mağarası'nın kuşkusuz üzerinde en çok yorum yapılan resimleridir. Bu şaftta bulunan insan figürünün mağaranın başka herhangi bir bölümünde görülmemiş olması bu bölümün girişinin farklı olduğunu, hatta başka bir mağara sistemine ait olduğunu, zaman içinde girişin kapanıp Lascaux Mağarası ile birleştiğini düşündürmektedir.

Ana salonunda bulunan, Çapraz Bizonlar olarak adlandırılan bizon figürleri ise Paleolitik dönem ressamının şaşırtıcı yeteneğinin göstergesidir. Çapraz arka ayaklar perspektif kullanma becerisini gösterir ki bu beceriye resim sanatında 15. yy'a kadar bir daha rastlanmamıştır.

Lascaux Mağarası resimlerinin yapılış nedenlerini kesin olarak bilmek mümkün değil. Ancak, son derece kaliteli ve özenli işçilik, sarfedilen emek (mağaranın yüksek tavanlı bölümlerinde iskele kullanılmış olması) mağaranın kutsal bir mekân olabileceğini ve belli ritüeller için kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Nehirde akıntıya karşı yüzen erkek geyikler. Bu çizimde sanatçı, nehri boyası ile renklendirmemiş, su izini belirtmek için kaya üzerindeki doğal renk değişiminden faydalanmıştır.

Son yıllarda yapılan bazı araştırmalar ise Lascaux Mağarası'nın duvar resimlerini prehistorik yıldız haritaları ile ilişkilendirmektedir.

Kaynakça:

- The Mind in The Cave, David Lewis-Williams
- Cave of Lascaux - The Cave of Prehistoric Wall Paintings, Brad Burnham
- Fransa Kültür Bakanlığı - Lascaux Mağarası resmi web sitesi: www.lascaux.culture.fr

AYLAPINARI-AYIPINARI MAĞARASI

Bir etimolojik hikâye

Ali Aytan

Yıl 2007…

Mağaracılığa yeni başlamışım, çok hevesli ve heyecanlıyım. Ender'in liderliğinde ufak bir grupla Çatalca civarından gelen mağara ihbarlarına bakmaya gidiyoruz. Danamandra Köyü'nde olduğu söylenen mağaralara köylünün yardımıyla ulaşıyoruz. Amacımız, mağaraları haritalamak ve bu arada ölçüm eğitimi almak. Ender önce klino ve pusulayla tanıştırıyor bizleri, sonra da hep beraber mağaraya giriyoruz. Mağaralardan biri 55 m diğeri ise daha kısa çıkıyor. Ölçümlerimizi tamamlıyor ve İstanbul'a dönüyoruz.

Buraya kadar her şey yolunda görünüyor değil mi? Devam ediyorum…

Ender benden mağaraların haritalarını çizmemi istiyor. Klasik çizimi biliyorum ve hemen işe başlıyorum.

ALİ AYTAN

Aylapınarı Mağarası'nda (yoksa Ayıpınarı mı idi?) defineci çukuru

Evde hazır bulunan aydinger, rapido kalem, cetvel ve defterlerimi doluşturuyorum yemek masasının üstüne. Başlıyorum çizmeye. Olmuyor atıyorum, yeniden çiziyorum. Denemeler yapıyorum. Gören de İstanbul haritası çizdiğimi sanır. Bütün bunlar sürerken Ali Yamaç arıyor ve Ayıpınarı (köylünün mağaraya verdiği isim) mağarasının haritasını istiyor. Bitirdiğim kopyalardan birini tarayıp yolluyorum.

1 yıl sonra…

İşyerinde muhasebeden mağaracılıkla uğraştığımı bilen bir arkadaşım beni çağırıyor ve kendi köylerinde yeni bulunan bir mağara hakkındaki haberi gösteriyor. Ben de hiç oralı olmuyorum çünkü yazıda arkeologlar yapılan kazılar ile ilgili buluntuları sunuyorlar. Tam ben arkeolojik kazılarla ilgilenmiyorum derken yayımlanan haritanın üzerindeki ismimi okuyor arkadaşım. Ekranda açılan haritaya bakıyorum ve birden kıpkırmızı oluyorum, kulaklarım ısınıyor, midem ağrıyor, hafif bir titreme başlıyor bende. Bu hissi biliyorum. Hiç yabancı değil bana. Evet, kendimle gurur duyuyorum. Harita benim haritam. Haberi defalarca, defalarca okuyor ve herkese okutuyorum. Haber kısaca şu şekilde:

"Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Şengül Aydıngün başkanlığında İstanbul, Bristol, K.K.T.C. Doğu Akdeniz, Yıldız Teknik üniversitelerinden 25 bilim insanının katıldığı Silivri Kaymakamlığı ve Silivri Belediyesi'nce desteklenen 2008 yılı Silivri arkeolojik çalışmaları tamamlandı.

"Ağustos ayı içerisinde gerçekleşen çalışmalara Türk bilim insanlarının yanı sıra Alman, İngiliz ve Fransızlar da katıldı. Arkeolog, jeolog, jeofizikçi, mimar, harita mühendisi, bilgi işlemci gibi pek çok bilim dalından interdisipliner olarak yapılan çalışmalar bölgenin bilinmeyen tarihine ışık tutuyor.

"Taş ocağı, en eski insanlık izlerini taşıyan Aylapınarı Mağarası'nın neredeyse tam üstüne kadar gelmiş. Bu mağara girişinde Trakya coğrafyasında hiç görülmeyen resimler var. Mağarada geçen yıl Boğaziçi Mağaracılık Kulübü'nden arkadaşlarımızın yaptığı incelemeler sonucunda iki büyük salon ve yaklaşık 55 m uzunluk olduğunu tespit ettiler."

Yalnız kafama bir şey takılıyor. Bu mağaranın adı Ayıpınarı değil miydi? Evet, Ayıpınarı bölgesiydi orası, biz de o yüzden Ayıpınarı takmıştık ismini.

Eve gelir gelmez çalışma müsvettelerimi buluyorum. Bazılarında Ayla Pınar, bazılarında Ayı Pınar yazıyor. Eyvahhhhh…

1 yıl daha sonra…

Sene 2009. Dernekten ayrılıyoruz. Yeni bir oluşum içindeyiz. ASPEG'i kuruyoruz. Ben de başkan oluyorum. Mağaracılık yaşamım oldukça hızlı ve dolu geçiyor. Yeni mağaralar keşfediyor, yeni projelere imza atıyoruz. Grup gayet dinamik ve becerikli. Bir yandan da mağaraları korumak için çalışmalarımız sürüyor. ASPEG e-posta grubuna düşen bir haber üzerine Danamandra Köyü'ndeki taş ocaklarının iyice mağaraların üzerlerine doğru ilerlediğini öğreniyoruz. Hemen gönüllü oluyorum ve köye gidip mağaralara bakmayı kabul ediyorum. Fakat içimde bir burukluk da yok değil. Şu bizim Aylapınarı olayını halen çözemedik diyorum belki de bu bir fırsattır diyorum kendi kendime.

Köy kahvesine girer girmez çay ocağına yanaşıp muhtarı soruyorum. Kısaca niye geldiğimi anlatıyorum ve iş yerindeki arkadaşımın selamını da ekliyorum. Çaycı, amcasının oğlu çıkıyor ve beni kahvedeki en kalabalık masaya oturtup tanıştırıyor.

Kahveci Arkadaş Danamandra Köyü'ndeki mağaralar için gelmiş.

Köy ahalisi Define işi mi?

Kahveci Yok, yok mağara araştırmacısıymış.

Köy ahalisi Define yani.

Kahveci Yok ağalar öyle değil.

Köy ahalisi Bizim oğlanlar kazdı orasını, çıkmadı bir şey.

Ali Aytan Abi yok kazmayın zaten, mağaralardan bir şey çıkmaz. Ben taş ocağı mağaranın üstüne çıkmış dediler, koruma amaçlı geldim. Defineye gündüz ve yalnız gelinir mi?

Köy ahalisi Uşağım biz de bu taş ocaklarından şikayetçiyiz, ne istersen yardımcı olalım.

Buraya kadar her şey yolundaydı, ta kii...

Köy ahalisi Aylapınarı mağaralarını siz mi buldunuz?

Ali Aytan (içimden düşünerek) *Eyvahhh Aylapınarı dedi.*
Pardon orası Ayıpınarı Mağarası değil mi?

Köy ahalisi Yok abi. Orası bilmemne savaşında kaçıp Yunanistan'a giden Gavur Mahmut'un yeriydi. Kızının adı da Ayla olduğundan oraya Aylapınarı mağarası demiş zamanında.

Ali Aytan Öhhö öhhö. Abi bana bir bardak su verir misin?

Ali Aytan Nasıl yani şimdi burası Aylapınarı Mağarası mı?

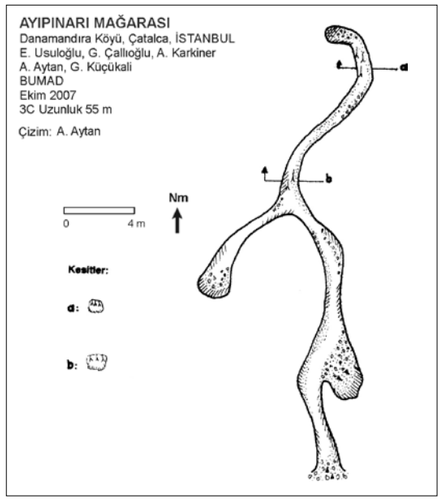
Köy ahalisinden en yaşlı olanı Yok evladım oradan zamanında ayılar su içermiş o yüzden Ayıpınarı denirmiş.

Köy ahalisi Yok be amca Aylapınarı orası.

Ali Aytan Amca haklı gibi görünüyor.

Köy ahalisi Ya yok. Aylapınarı orası. Geçen sene üniversiteden hocalar geldi hemi de yabancılar bile vardı. Hepsi Aylapınarı diyorlardı mağaraya.

Ali Aytan Oldu bana müsade…

DÜDENYAYLA DÜDENİ

Ender Usuloğlu

Kırmızı Desoto yavaş yavaş orman yolundan ilerliyordu. Şimdi ismini hatırlamadığım belediye şöförü ile İlker, Evren ve ben içindeydik. 29 Ekim için hava mükemmeldi. Evet, gene bir klasiği yaşıyorduk. "Geliyorum" diyenlerle beraber 7-8 kişi olmuş, son gün ise üç kişi kalmıştık. Ve ben yine "Ender'lik" edip "arkadaşlar gelen gelir ben gidiyorum" demiştim. Allah'tan sevgili arkadaşlarım da benim gibi mağara delisi idi ve böylece maceramıza başladık. Şehirlerarası otobüsle geldiğimiz Beyşehir'de hemen belediye başkanının karşısına çıkıp destek istedik. Sağolsun, Desoto'nun içinde ilerliyorduk.

Yıl 1990'dı. İlk gün Evren'in eline pusula ve klino'yu tutuşturdum ve orada ölçüm ve harita ile ilgili ilk eğitimini verdim. Mağaranın ağzında ilk döşemeyi yapacağız. Akşam tek çadırımızın önünde ateş başında girişleri planlamıştık. Evren'e hemen orada ikinci eğitimini vermeye başladık. Dübel çakmak. Anlattık. "Tamam" dedi ve oturduğu yerde döndü arkasını, çakmaya başladı. İlker'le gülmekten kırılmıştık. Başladık inmeye. Büyük, kumluk bir yerde büyük bir kayanın yanından geçtik ve bir dübel çakıp aşağıya doğru salındık. Mağara, dar çatlak yerden birden büyük bir salona açılıyordu, aşağıya baktığımızda sağa doğru bir balkon vardı. Hemen indik ama altımızda göl vardı. Gölü geçmek için balkona geçtik. Çok büyük bir kayadan perlon bağlantısı yapmaya çalışıyorduk ama yukarıdan gelen ip Evren'i dışarı çekiyordu.

ENDER USULOĞLU

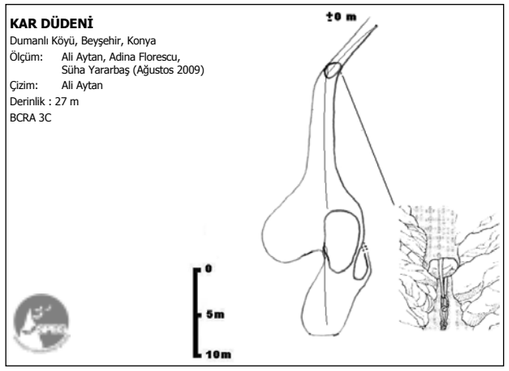
Salonda kıvrılarak büyük kayaların arasında giderek yine ufak bir inişin başına geldik. İpimiz kısıtlıydı ve 5 m'lik yer için ip harcamak istemiyorduk. Perlonla bir bağlantı yaptıktan sonra salonun diğer ucundaki, gölün üstündeki balkondan gelen ipi bütün salon boyunca geçirdik ve burayı indik. Görüntü enteresandı. Bütün salon boyunca havada bir ip geliyor ve 5 m'lik inişte perlona bağlanıyordu.

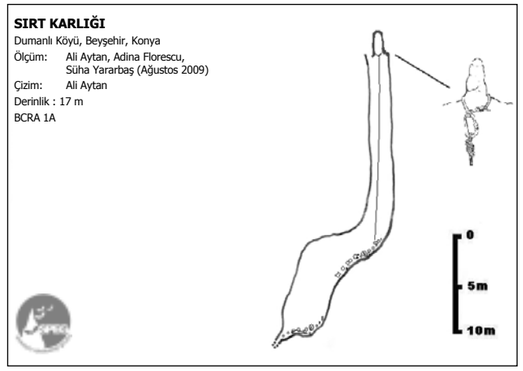
Kısa bir-iki inişten ve ufak bir cadıkazanından sonra mağara yaklaşık 1-2 m genişlikte bir kanyon oluşturmuştu. Evren, yine en önde hemen indi ve yatay uzaklığı 5 metrede olan bir göle geldi. Geçemedi, biraz yukarısında sıkışık bir blok kayanın üstüne çıktı, beni çağırdı. Ben ipe girmeden bir kayayı oynatmışım sanırım, cadıkazanındaki su boşalmaya başladı ve tam Evren'in tepesine doğru şelale yapmaya başladı. Islanmaya başlamıştı. Ben bacaklarımı iki yan duvara kıstırarak uzaktan uzaktan göle yaklaştım. Evet, geçilecek gibi değildi, doğal bağlantılık yer yoktu (2007 yılında Romanyalılar kenardan 4-5 dübel çakarak burada ip merdiveni yapmışlardı, gudunun tutacağı hiçbir çıkıntı yoktu. "Buldum buldum" diye bir ses geldi. Evren başına inen sudan kaçabilmek için etrafına bakınırken bir çatlaktan mağaranın devam ettiğini görmüştü. Ben yanına çıkarken kıs kıs, yok yok kahkahalarla gülüyordum, dış tulum giymediği için donuna kadar ıslanmıştı. Gülüştük ve çıktık. Gölü geçmenin yolunu bulmuştuk.

Kamp ateşi etrafında, İlker'in yaptığı yemekleri yedik, muhabbet edip yattık. İlker ertesi gün Evren'le beraber girdi. Ben kamptaydım. İlker ve Evren, çatlağı döşemiş ve inmişlerdi. Büyük bir gölün kenarına çatlak bir yerden geçmişler ve İlker bu yeri "Çocuk Bahçesi" diye isimlendirmişti. Sanırım bu isim ekibin o anki ruh halini yansıtıyordu.

Ertesi gün İlker'le son ölçümler alındı ve mağaradan çıkıldı. Toparlandık, hava kararmış inceden bir

yağmur yağmaya başlamıştı. Desoto'muz gözüktü, açıkçası benim pek umudum yoktu geleceğinden ama buradaydı. Kamyoneti yükledik. Yağmur hafif sulu sepkene dönmüştü. Sevinmiştik. Islanmadık. 160 m derinliğe inmiştik ve mutluyduk. Keşif devam edecekti.

1991 yılında daha büyük bir ekip ile yine yarı dikenli,, yarı sert çimenli yaylada kampımızı attık. Canan, ben, Esra İnan ve İlker mağaranın ağzına yürüyorduk. Mağara, büyük kaya bloklarından oluşan galeriyle güldür güldür devam ediyordu. Biz son ekip olarak girecektik. Mağara girişindeki büyük kayaların altına 35-40 derece sıcaklıktan kaçıp giyinmek için sığınmıştık. Burası mağaranın serin havasının geldiği yerdi. Üç kişi girecektik; Ben, İlker ve Esra. Giyindik ve başladık. Öğlen gibi girmiştik. Akşam geç saatlerde "Çardak" denilen yerde döşeme yapıyorduk. Acayip üşümüş ve yorgunduk. 2007'de su olan yerde - ki burası yukarıdaydı ve toprak vardı o zamanlar - yemek yemeye karar verdik. Yemekleri yerken Esra bir sürpriz yaptı ve termostaki sıcak kahveyi çıkarttı. Hayatımda içtiğim en güzel kahvelerden biriydi. Yemek yedik, ısındık, kahvemizi içtik. O zamanlar sakız çiğneme gibi bir adetim vardı. Bulaşık eldivenlerimi de karpit lambasının sıcağı ile ısıttıktan sonra bir sakız attım ağzıma ve yeniden doğmuş gibi oldum. Döşemeye devam ettik. Büyük bir inişe geldik; yaklaşık 30-35 m'lik bir iniş ve sesimizin yankısından bu inişin büyük bir salona açıldığını anladık. Yaptığı yankı çok güzeldi. İnişi yaptıktan sonra gezinin sonuna gelmiştik. Mağara yaldır yaldır devam ediyordu ama biz gerisin geriye bütün döşemeleri toplamak ve ölçüm almak zorundaydık. O yıl Mozart'ın 200. doğum yılı kutlanıyordu. Ben de bundan ilham alarak salonu "Mozart Salonu" diye isimlendirdim.

Hem döşeme toplamak hem ölçüm almak zor iştir. Filler galerisine geldiğimizde 5 adet battal boy mağara çantası ağzına kadar doluydu. 3 kişi bütün galeride çantaları elden ele geçirdik. Sabah saatlerine gelmiş ve geçmiştik ve biz hâlâ devam ediyorduk. Devam etmemiz gerekiyordu çünkü olabildiğince bu çantaları diğer arkadaşların çok zorlanmayacakları bir yerden toplamaları herkesin hayrınaydı. Toplamaya devam ve devam… 160. metrenin oraya geldik ve biz de bittik. Yanlış hatırlamıyorsam orada bıraktık ve daha az çantayla artık mağaradan çıkmak için bastırdık yukarı doğru. 100. metrede ışığı gördük. İçim ısınmıştı. Yorgunluğum enteresandır gitmişti. Çıkmaya devam ediyorduk ve nihayet mağara ağzına, giyindiğimiz yere geldiğimizde artık fazla ısınmaktan sıkıntı duymaya başlamıştık bile… Yaklaşık 24 saat geçmişti. Biraz fazlaydı ama değdi. Mağara 264 metreye kadar keşfedilmişti ve yine bizi bekliyordu...

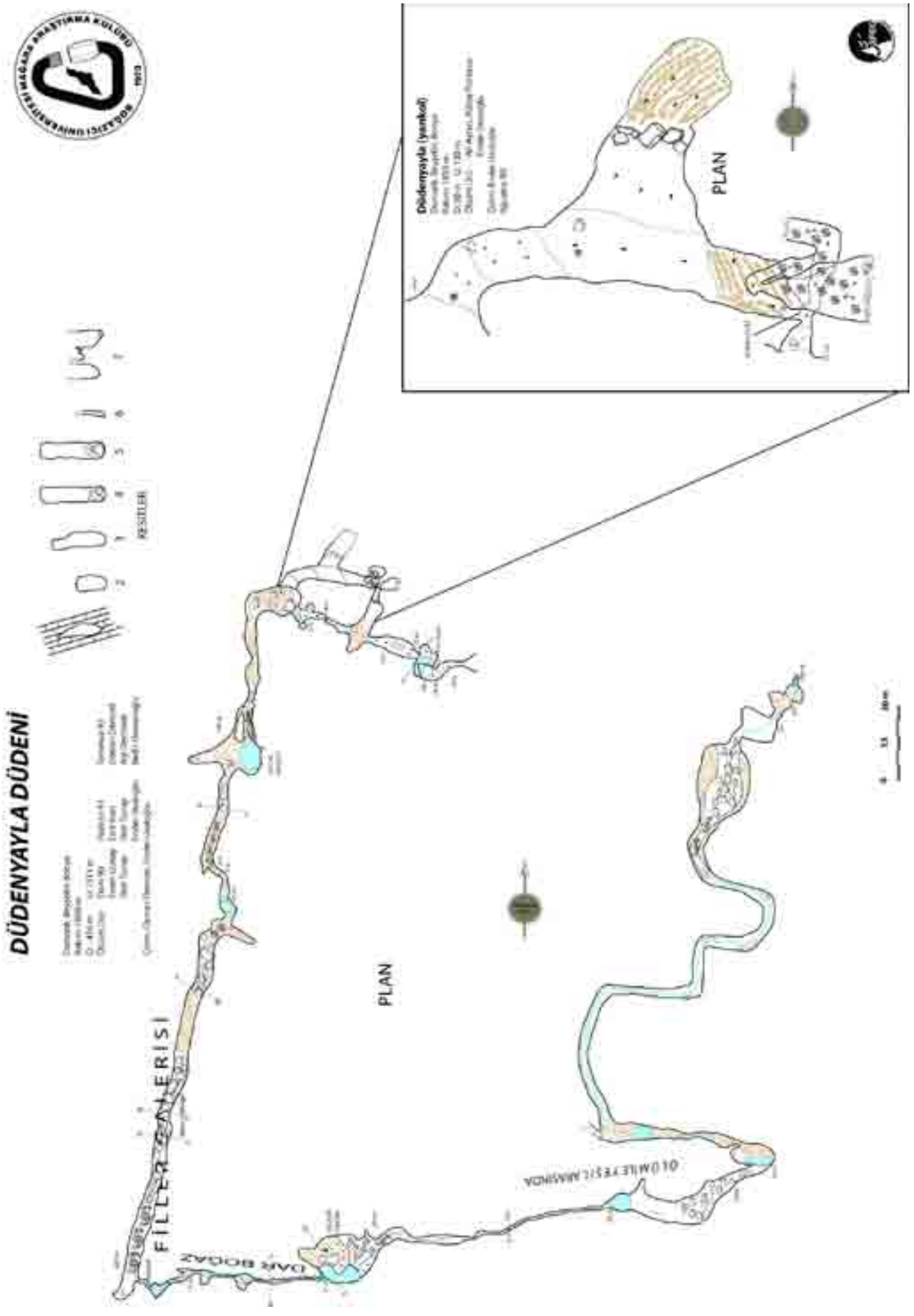
1992 yılında bir kere daha geldik. Geldik ama bu sefer mağara geçit vermedi. Sele kapıldık. DELTA dergisi sayı 6'da, 26-36 sayfalar arasında bu gezinin oldukça detaylı hikâyesi vardır.

Biz inatçı bir grubuz ve keşfedilmeyi bekleyen bir mağara dururken gitmemezlik etmeyiz ve etmedik.

1993 yılında yine oradaydık. Ben askerde olduğum için gidememiştim. O gezide -416 metrede sifonla sonlanmıştı mağara. Bununla birlikte, yukarı gitme olasılığı olan 2-3 tane kol kalmıştı.

O zamanlar mağaracılığımızın zayıf tarafı, ana galeri bitince heyecan da bitiyordu genelde. Aklıma kazınmıştı o kollar.

ENDER USULOĞLU

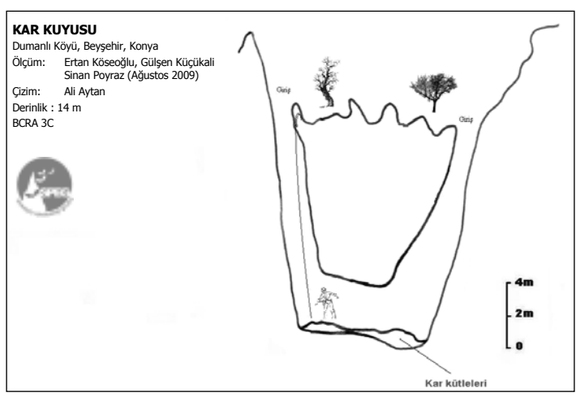
2009’da bu defa ASPEG’li olarak aradan 17 yıl geçtikten sonra tekrar geliyorduk. Amaç, aramızdaki yeni mağaracıları Düdenyayla’da tecrübelendirmek ve kafama kazınan o kollara bakabilmekti.

Sabah’ın dördü. Nefis bir hava var. Beyşehir Gölü’nün kuzeyinden, batı tarafındaki yoldan geliyoruz. Arka arabada Bükreş’ten beri direksiyon sallayan Romanyalı mağaracı arkadaşlarımız var. Derin bir nefes aldım. Hemen yanı başımızdaki çamın o güzel kokusu her şeye değiyordu. Dumanlı Köyü’ne geldiğimizde yukarıda otoban, şaka değil o büyüklükte bir yol açılmış ve bu yol eskiden kamp attığımız yaylanın hemen ilerisindeki sırttan güneye inen konar göçer yörüklerin göç yolunu takip edip, bir bıçak yarası gibi Düdenyayla’nın arkasına geçip, gidiyordu. Modernleşme iyi de bu kadarını bilemiyorum. Bazı şeylerin ilk hali ile kalması da iyi.

Biraz buruk bir şekilde, biraz sabahın soğuğundan, toprak yoldan yaylaya inen yolu bulmaya çalışıyoruz. Herkes uyukluyor artık. Neyse bir toprak yol da oraya açmışlar, oradan indik ve çok tanıdık çimenlikte kampımızı atmaya başladık. Hava ağarmaya, Düdenyayla’nın dağlarına ilk günışığı vurmaya başlamıştı. Müthiş dolunay da artık dağın arkasına doğru kayıyor ve yerini güneşe bırakıyordu. Müthiş güzel bir manzara ve ortam vardı. İyi bir kamp olacaktı, hissediyordum.

Çok güzel bir ekip çalışması ile kampı attık ve öğlene doğru iyice yerleşmiştik. Mağarayı çok özlemişim. İlk ekip olarak ben, Sinan ve Ertan girdik. Mağaraya girerken hava yağmurluydu. O sırada ekibin kalan üyeleri de geldi; Ali Aytan, Süha ve Cem. Biz başladık döşemeye. Sudan kaçarak döşeyecektik. Mağaranın ağzına Süha da gelmişti. 17 yıl önceki sel tecrübesinden olsa gerek “Ender, yağmur yağıyor, girmek akıllıca mı dedi?” Ben de “ağzında döşeme yapıyoruz, çok yağarsa döneriz” dedim. Neyse zaten 1-2 saat sonra yağmur durmuştu ve biz 60 m’ye kadar ilk girişleri sudan kaçarak döşedik.

Mağarada ilerlerken eski yaptığımız döşemeleri gördüm ve kıyaslama imkânı bulduk. Bu şekilde, mağaranın 264 metresine kadar geldik ama vakit kalmamıştı. Adina, Ali Aytan ve ben 60 m’deki yukarı giden kolu ölçtük ve 100 m’de yukarı giden kola bağladık. Bulunan geçidi “Adina” diye isimlendirdik. Daha evvelden bulunan karlıkları bu sefer ölçtük ve haritalarını çizdik. En önemlisi tecrübelendik. Romanyalılarla aramızdaki TİT ve döşeme tekniklerinin farkına vardık.

Düdenyayla bitti mi? Hayır! 300 metrelerdeki yukarı giden kol bizi bekler!

NALLIHAN’IN MAĞARA EVLERİ

Kemal Atakent

Ankara-Nallıhan ilçesinin güneyinde, Kayabükü Köyü’nün yakınlarında Sarıyar Barajı civarı çok ilginç yer şekillerinin oluşturduğu doğal güzellikleri ile eşine az rastlanan bir doğa harikasıdır. Bu civarda bulunan ve renkleri kırmızıdan sarıya, maviye, yeşile dönen erozyon tabakaları Miyosen dönemde bölgede gelişen gölde, kuzeydeki volkanik araziden taşınan volkanik kökenli ve farklı renklerdeki kayaçların kat kat çökelmesi ile oluşmuştur. Bu renkli birimlerin üstünde ise, bölgeye Pliyosende sokulan sığ ve sakin gölde killi kireçtaşları, kil, marn ve alçıtaşı (jips) katmanları çökelmiştir.

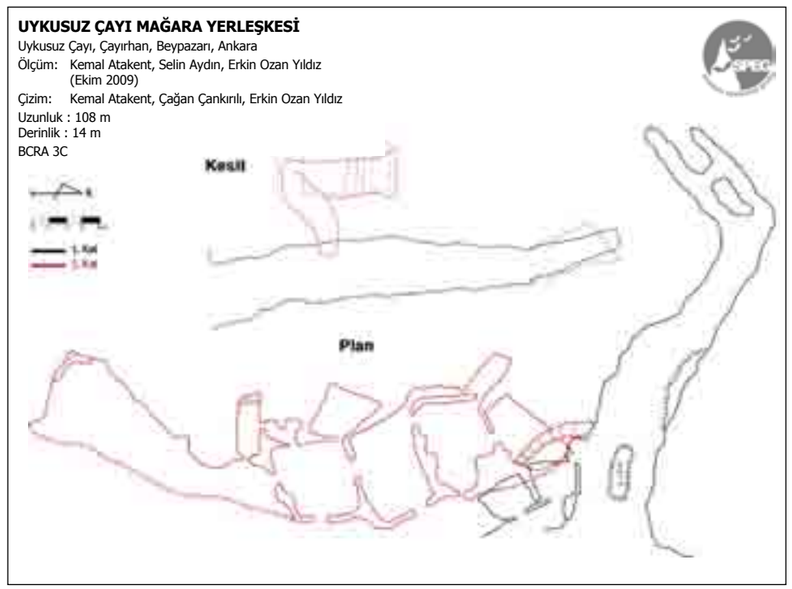
Baraj Gölü’ne doğudan kavuşan Uyku Deresi güneyinde yüzeylenen bu jips tabakaları birçok yerde 25 m civarında bir kalınlığa sahiptirler. Bu tabakalarda doğal olarak oluşmuş yatay mağaraların bir kısmı tarih öncesi ve tarihsel çağlarda insan eliyle genişletilmiş, ilaveler yapılmış ve içlerinde yaşanmıştır. Bölgede, İlk Tunç Çağı’ndan bu yana kesintisiz yerleşim olduğu çeşitli arkeolojik araştırmalar sonucunda bilinmektedir. Ama, mağaralarda kapsamlı çalışmalar yapılmadığı için bu dönemlerden hangilerinde mağara içi barınakların kullanıldığı kesin değildir.

Bölgedeki oyma yapı grupları katman eğimine uygun olarak yamaç yüzeyine kazılmıştır. Genellikle alçak tavanlı olan odaların vadiye bakan yönleri açıktır ve tüm odalar birbirleri ile bağlantılıdır. Birçok yapı 2-3 katlı olsa da katlar arasında bağlantı yoktur.

ÇAĞAN ÇANKIRILI

Bölgeye Ekim 2009’da yaptığımız gezi sırasında bu mağara-yapı komplekslerinden en büyük olanlarından birisini tümü ile ölçüp haritalandırdık. İki katlı olan yapının alt katı, büyük bir olasılıkla genişletilerek depo benzeri bir kullanıma uygun hale getirilmiş doğal bir mağara. Buna karşılık, alt kat ile bağlantısı olan üst katta vadiye bakan beş oda ve bu odaların arkalarında küçük odacıkları mevcuttu.

Dileğimiz, Ankara’ya bu denli yakın böylesi etkileyici arkeolojik ve jeolojik özelliklere sahip bölgenin en kısa zamanda koruma altına alınması ve kapsamlı araştırmalar ile tanıtılmasıdır.

KÜRE MİLLİ PARKI ARAŞTIRMALARI

Ali Yamaç
Murat Eğrikavuk

Çevre ve Orman Bakanlığı Milli Parklar Daire Başkanlığı ile işbirliği içinde yürüttüğümüz Küre Milli Parkı Mağaraları Araştırma Programında artık son seneye girildi. Yayımlanmış iki ara rapordan sonra 2010 sonunda nihai raporu yayımlayarak bu kapsamlı projeyi yüzümüzün akıyla sonlandırmak istiyoruz.

Projeye başladığımızdan beri toplam 17 gezi yapıldı, 63 mağara bulundu ve haritalandı, bu projeye yüzlerce adam/saat emek harcandı. Obruk 1'in yayımlandığı Nisan 2009 sonrası 12 ayın çalışmalarının dönemsel sonuçları bu yazıda yer almaktadır. Bu dönemde Küre Milli Parkı içinde dört bölgede çalışma gerçekleştirildi: Parkın Kuzey cephesinde Armutlu Yaylası, Batıda Bartın üzerinden ulaşılan Arıt ve civarı, Güneybatıda Ulus ötesindeki arazi ve son olarak da Pınarbaşı yakın çevresi. Bu bölgeler aşağıda ayrı ayrı ele alınmaktadır.

ARMUTLU YAYLASI

Armutlu Yaylası'na ilk çıkışımız Haziran 2008'de idi. 4 kişilik bir grup Cide'den başlamış, Küre Milli Parkı'nın Karadeniz'e bakan kuzey duvarı boyunca köy yollarından ilerleyerek, Milli Park alanına giriş imkânlarını araştırmış, mağara ihbarları toplamıştık.

Kilometreler boyunca köylerin sırtını yasladığı kalker duvar o kadar sarp ve yüksek ki avlanmak ya da hayvan otlatmak için bile çıkılmadığı için yukarıdaki coğrafya yerel insanlar tarafından bile yeterince bilinmiyor. Bu coğrafyada Armutlu Yaylası ilginç bir istisna. Yaylaköy'ün yukarısında kalker kütleyi yaran bir boğaz, yukarıya nispeten rahat bir yol açılmasına imkân vermiş, arkasında da yoğun ormanlık arazinin ortasında olağanüstü güzellikte iki büyük çayır oluşmuş.

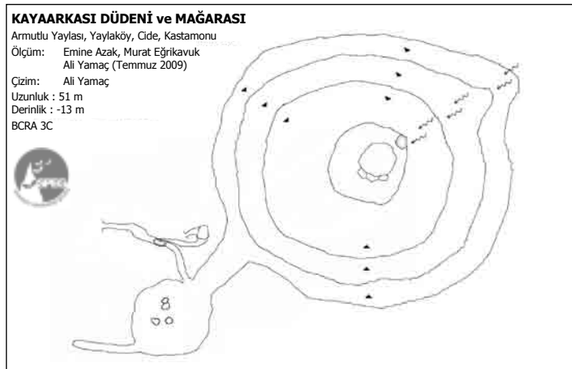
Yaylaya çıkar çıkmaz yarım gün içinde 4 subatan ile birkaç küçük mağara girişi bulmamız bizi oldukça heyecanlandırmıştı. 2008 Eylül bayram tatili gezisinde ekibimiz kalabalık ve güçlü idi. Ancak yoğun yağmur tahminlerine kulak asmamanın bedelini ödedik ve 48 saati bulan kesintisiz yağmurdan sonra mağaraların hiçbirini bitirememiş olarak geri döndük. Böylece bu gezi tarihi boyunca ASPEG'in yapmış olduğu en verimsiz gezi oldu.

Neticede Haziran 2009'da bu bölgeye bir gezi daha yapılması gerekti. Bu defa ekibimiz daha küçüktü ama Armutlu Yaylası mağaraları da bizi çok uğraştırmadı. Ümitlendiğimiz potansiyel ortaya çıkmadı, mağaraların tümü kısa gelişimli mağaralar idi. Yine de çizim ve notları bu yazıda yer alan beş mağara ölçüldü ve bu mağaralarda biyolojik örnekleme yapıldı.

Bunlar dışında, Armutlu Yaylası'na ulaşan toprak yolun ikinci çayırın ötesinde orman içinde kat ettiği kısa mesafe boyunca sağlı sollu ufak dolinler ve batan dereler varsa da etkileyici görünümlerine karşın bunların hiçbirinde mağara oluşumu tespit edemedik.

Uydu görüntülerinden ümitlenerek girdiğimiz iki büyük kapalı havzada ise Küre Ormanları'nın niye "cangıl" olarak tabir edildiğini bir kez daha deneyimleyip boyumuzun ölçüsünü aldıktan sonra orman tarafından püskürtülmüş olarak kampımıza geri döndük.

Dönüş yolunda Yaylaköy Kahvesi'nde yaptığımız sohbette, orman içinde atladığımız ve ciddi olabilecek bir mağara daha olduğunu öğrendik ama bu gezide değerlendirmek için çok geç gelmiş bir ihbardı bu.

KAYAARKASI DÜDENİ

Armutlu Yaylası'ndaki birinci çayırın oluşturduğu havzanın suyu bir dere halinde Kayarkası Düdeni'ne ulaşıyor ve burada batıyor. Bu düdenin ağzı oldukça geniş olmasına karşın geçit vermeyecek şekilde ağaç kütükleri ve toprak ile tıkanmış durumda. Eylül 2008'de bu düdenin yuttuğu su debisinin çok etkileyici seviyede olmasını dikkate alarak ağızdaki tıkanıklığın bir miktar ağır işçilikle açılabileceği ve geniş bir mağara sistemine açılım sağlanabileceği ihtimalini değerlendirmek istedik. Çalışmamızın ilk sonuçları yüreklendirici idi ve bir alt odacığa ulaştık. Ancak daha fazla mesafe kat etmenin mümkün olamayacağını görerek bu hülyâdan vazgeçmek zorunda kaldık.

KAYAARKASI MAĞARASI

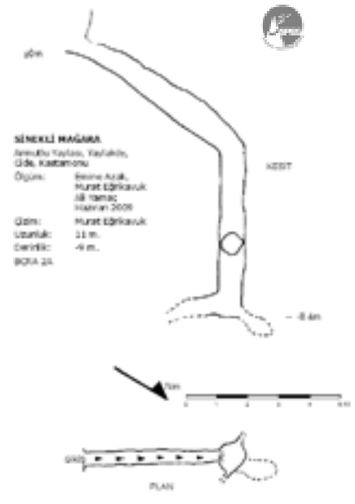
Kayaarkası Düdeni'ne batan derenin tam aksi yönünde, dönemsel olarak aynı düdene su taşıdığı anlaşılan küçük bir yatay mağara girişi var. Bu mağaranın araştırılması yapıldı, haritası çizildi. Yüzey araştırması ile tespit edilen baca girişi de aynı mağaraya bağlandı.

Bu yatay mağarada bulunan devasa kütüklere ilk başta anlam vermemiz zor oldu ve bir süre bu mağaranın tıkalı olan düdene yüksek debili su getiren bir yeraltı kaynağı olabileceği ihtimalini bile düşündük. Yağışın ve kar erimesinin arttığı bahar döneminde düdene ulaşan yüzey sularının aşağıdaki çukurun tamamını doldurup göl haline getirdiğinde, yüzen kütüklerin bu mağaranın içine sürüklendiğini anlayıp, düdenin yuttuğu su (ve kütük vs.) miktarını hayal etmek zorunda kalınca ulaşamadığımız aşağıdaki sistemle ilgili hayal kırıklığımız bir kez daha arttı.

SİNEKLİ MAĞARA

2008 ön araştırma gezisinde yüzey araştırması yaparken bu düdenin az yukarısında tespit ettiğimiz bir mağaranın ancak 1A krokisini çizmiştik. Bu çalışmada ayrıntılı ölçüm alındı.

Dar bir çatlak şeklindeki bu mağaraya boşalan ve ancak yoğun yağışta aktif olabilecek küçük bir dere yatağı da var. Bu mağaranın giriş daralındaki inanılmaz sinek yoğunluğunda yuttuğumuz sinek sayısı belli olmadığı için mağaraya bu isim uygun görüldü.

KURTYOLU DÜDENİ
Armutlu Yaylası, Yaylaköy, Cide, Kastamonu
Ölçüm: Ceyhun Uludağ, Ender Usuloğlu (Temmuz 2009)
Çizim: Ceyhun Uludağ
Uzunluk : 37 m
Derinlik : -10 m
BCRA 3C

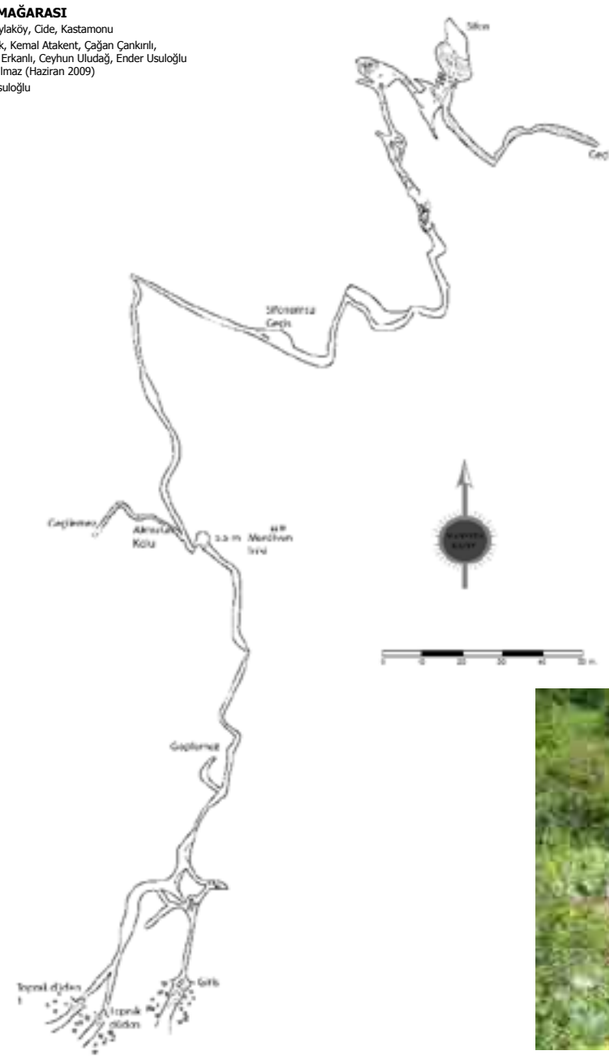

KURTYOLU DÜDENİ

Armutlu Yaylası'nı oluşturan iki büyük çayır arasındaki seyrek ağaçlı, daha karmaşık bölge Kurtyolu olarak biliniyor. Bu dar alanda kısa mesafe içinde üç subatan var. Bunların ilki, dikey inişle başlaması nedeniyle Kurtyolu Düdeni olarak adlandırdığımız mağara. Oldukça bariz bir dere yatağı kalker bloğa ulaştığında önce küçük bir dar boğaz oluşturup, hemen sonrasında bu mağaraya batıyor. Ciddi bir sistem olacakmış gibi bir görüntü var. Ne var ki 8 metrelik ilk inişin ulaştığı salondan çok kısa süre sonra alçalan tavan sifon oluşturup ilerlemeye engel oluyor. Bu salondan yüzeye doğru ayrılan ikinci bir kol ise çökmüş kayalarla tıkanmış.

EMRE KURUÇAYIRLI

KURTYOLU-1 MAĞARASI
Armutlu Yaylası, Yaylaköy, Cide, Kastamonu
Ölçüm: Tuçe Arık, Kemal Atakent, Çağan Çankırılı, Egemen Erkanlı, Ceyhun Uludağ, Ender Usuloğlu, Cansu Yılmaz (Haziran 2009)
Çizim: Ender Usuloğlu
Uzunluk : 585 m
Derinlik : -13 m
BCRA 3C

KURTYOLU-1 MAĞARASI

Kamp kurduğumuz küçük sırtın biri sağında biri solunda olmak üzere taş atımı mesafesinde iki ümit verici mağaramız vardı. Bu sırtın ayırdığı iki küçük havzanın suları ayrı ayrı bu iki mağarada batıyorlar. Bunlardan Kurtyolu-1, toplamda 586 m uzunluğu ile Armutlu Yaylası'ndaki en uzun erişimli mağara oldu.

EMRE KURUÇAYIRLI

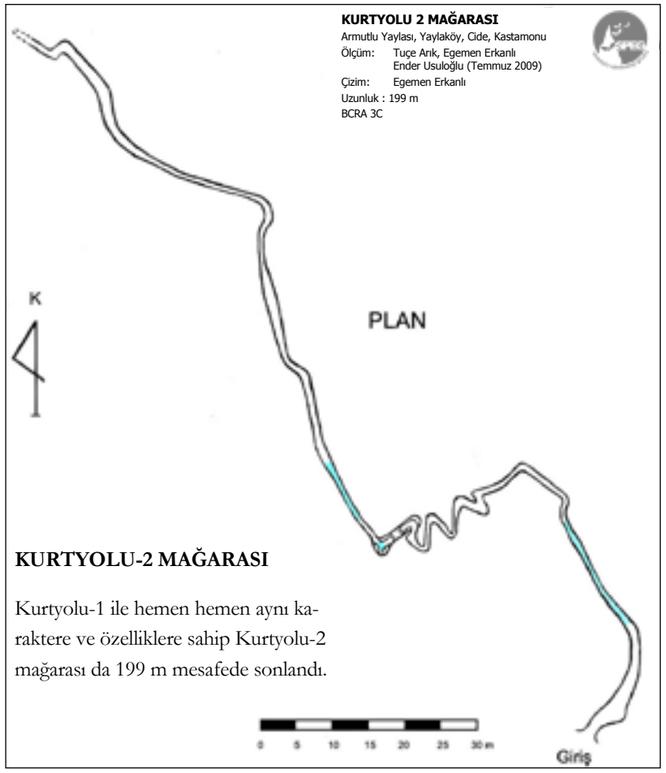

EMİNE AZAK

Eylül 2008 kampı kesintisiz yağmur altında geçti

GÜLŞEN KÜÇÜKALİ

Armutlu Yaylası 2. (Büyük) çayır

KURTYOLU 2 MAĞARASI
Armutlu Yaylası, Yaylaköy, Cide, Kastamonu
Ölçüm: Tuçe Arık, Egemen Erkanlı, Ender Usuloğlu (Temmuz 2009)
Çizim: Egemen Erkanlı
Uzunluk : 199 m
BCRA 3C

KURTYOLU-2 MAĞARASI

Kurtyolu-1 ile hemen hemen aynı karaktere ve özelliklere sahip Kurtyolu-2 mağarası da 199 m mesafede sonlandı.

ULUS DOĞUSU

Bartın'a bağlı Ulus ilçesinden doğuya gittiğimizde Küre Milli Parkı'nın güneye bakan duvarı boyunca ilerliyoruz. Milli Parkı oluşturan kalker kütle, diğer tüm cephelerinde olduğu gibi burada da çok kısıtlı noktalardan giriş sağlayacak şekilde sarp bir duvar yapısında. Projenin başından beri bu erişilmezlikle mücadele ediyoruz. Duvarın üzerine çıkacak patikalar bulduğumuzda da inanılmaz yoğunlukta bitki örtüsünün kapladığı arka arkaya binlerce dolinden oluşmuş, yol alması imkânsız bir araziyle karşılaşıyoruz. Bu arazide bir kayanın sağı yerine solundan geçtiğiniz anda kendinizi bambaşka bir rotada bulmak işten değil. Nitekim, Ekim 2009'da gezide olduğumuz sırada ormana mantar toplamaya giden iki köylü, neredeyse görüş mesafesi içinde oldukları halde birbirlerini kaybettiler. Biri köye döndü, diğeri dönmedi. Günlerce arandığı halde bulunamadı da.

ULUKAYA SUÇIKANI

Ulus'un doğusuna geçtiğimizde ilk söz edilmesi gereken önemli karstik yapı Ulukaya Suçıkanı. Ulukaya Köyü'nün hemen kuzeyinde, derenin kanyonlaştığı kısa bir alanda, kayadan şelale şeklinde patlayan yüksek debili bir kaynak bu. Kayadan çıktığı nokta küçük bir mağara aslında ama su debisi yüksekliği nedeniyle hemen girişte büyük bir sifon yapmış olduğu için ilerleme imkanı yok. Yaklaşık 380 m irtifadaki bu kaynağın yaslandığı duvar yükselerek 1.000 m ve üstü irtifalarda Milli Parkın ana kütlesini oluşturuyor. Milli Parkın bu kısmında hiç bir subatan bilinmemesi, yukarıda anlattığımız arazi yapısından kaynaklanıyor. Olmaması mümkün değil, ama bu araziye giremiyoruz.

EMİNE AZAK

KADIHARMANI KOKURDANI

Bu subatan esasen Küre Milli Parkı sınırları içinde değilse de tampon bölge dahilinde kalıyor. Alıçlı Köyü güneyinde 630 m irtifadaki dere, gökyüzüne açık, en az 30 m çapında, 60 m derinliğinde son derece etkileyici bir ağızdan mağaraya batıyor.

Kadıharmanı Kokurdanı aslında BÜMAK tarafından 1990 yılında bulunmuş, "252 metre devam ettikten sonra traverten bir duvarla son buluyor" ifadesi ile Delta 5'de söz edilmişti. Metrajın hassaslığına bakarak ölçüm alındığı tahmin edilebilirse de haritası hiçbir zaman yayımlanmamış, bu tarihten sonra da başka bir araştırma yapılmamış.

İLKER GÜRBÜZ

İlk iniş başındaki ve yukarıda sözü geçen traverten duvar üzerindeki tırmanış amaçlı matkap dübellerinden anlaşıldığına göre bu mağaraya daha yakın zamanda giren bir grup daha olmuş. Ancak Türkiye'de matkap dübeli kullanan bildiğimiz tüm mağara gruplarını araştırdığımız halde bu ikinci grubun kim olduğunu keşfedemedik.

Kadıharmanı Kokurdanı, Mayıs 2009'da ilk gezimizde bize güzel bir sürpriz yaptı. Mağaranın sonlandığı söylenen traverten duvarın altından bulduğumuz geçiş ile aktif galerinin daha önce ulaşılmamış devamına geçebildik. Bundan sonra arka arkaya inişlerle dikey karakterde devam eden mağarayı -132 metreye kadar haritaladıysak da bu gezideki çalışmayı zaman yetersizliğinden yarım bırakmak zorunda kaldık. Kadıharmanı'nda hem ana galeri devam ediyor, hem araştırılacak ve ölçülecek yan kollar var.

Öteki mağaralara oranla çok daha ciddi miktarda biyolojik çeşitlilik gözlemlediğimiz bu mağaradaki çalışmalarımıza Mayıs 2010'da devam edeceğiz.

GÖLCÜK MAĞARASI

Kadıharmanı Kokurdanı'nın üzerinde yer aldığı yükseltinin eteklerinde, Alıçlı Köyü güneyindeki yamaçta yer alan Gölcük Mağarası, küçük ve fosil bir mağaradır.

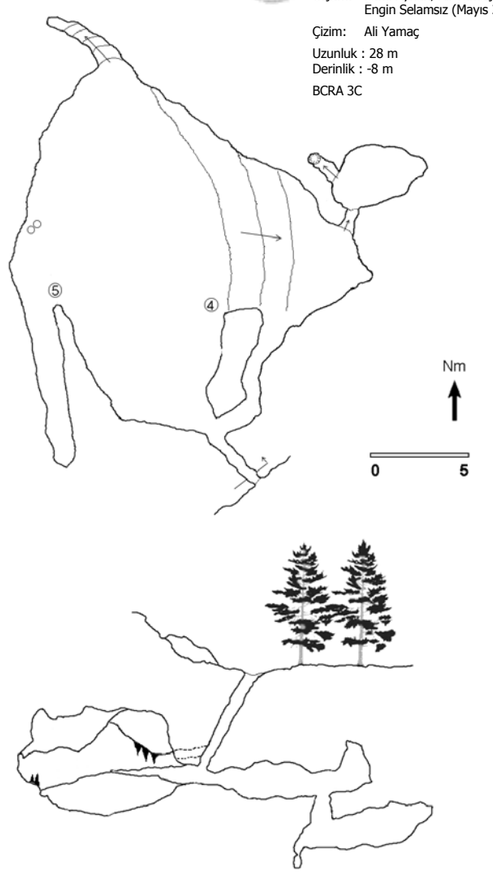
Eğimli, dar bir delikten girilen mağara yaklaşık 28 m çapında, zemini tümüyle kil ve çamur kaplı tek bir salondan ibarettir. Salonun doğu ve batısında yer alan iki küçük kol ise kısa mesafede tıkanmaktadır.

Gölcük Mağarası'nda az sayıda böcek türü mevcuttur, bu ufak mağara oluşum yönünden de fazla zengin değildir.

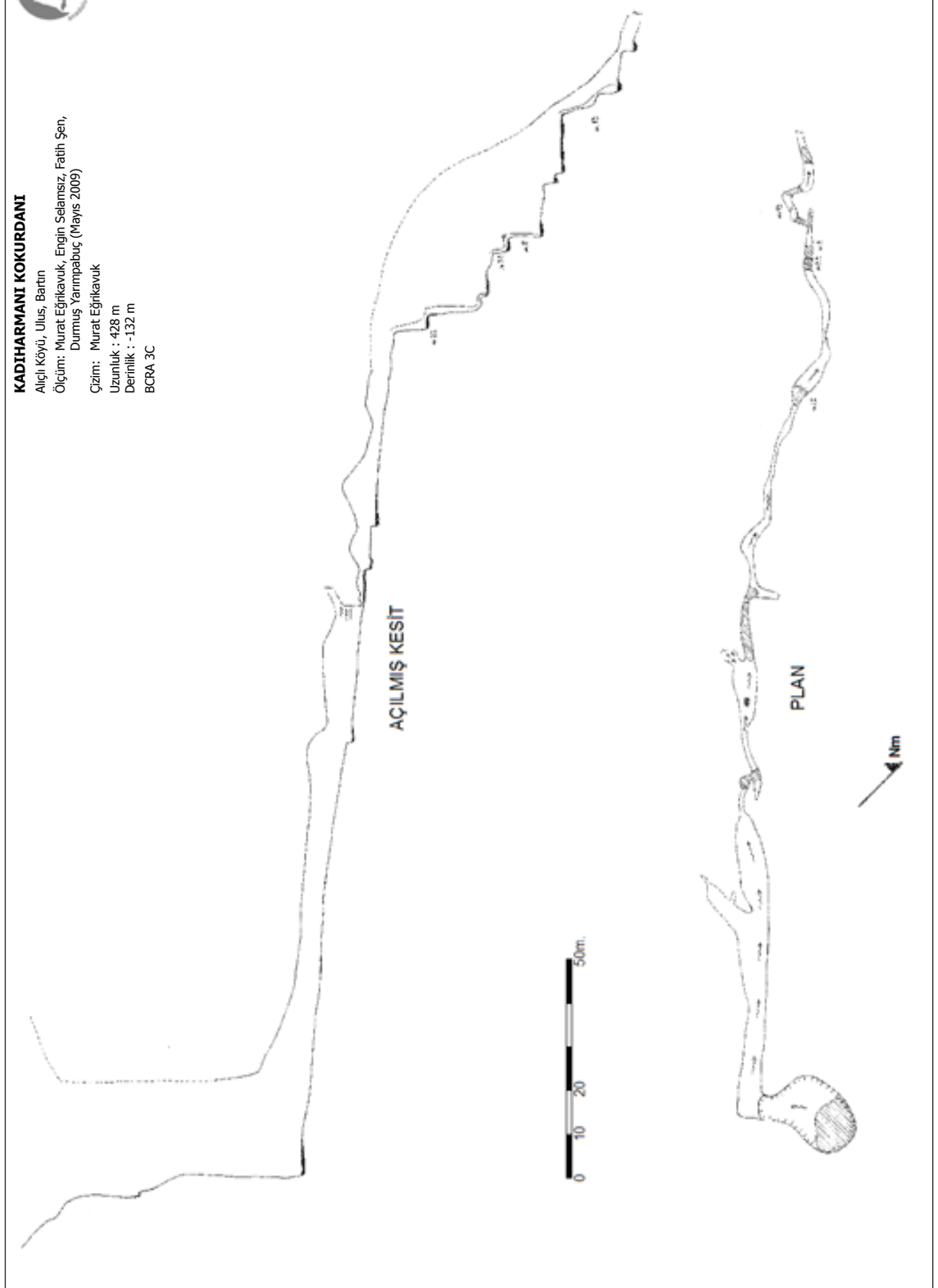

ALİ ETHEM KESKİN

ALİ ETHEM KESKİN

GÖLCÜK MAĞARASI
Alıçlı Köyü, Ulus, Bartın
Ölçüm: Sami Ayhan, Ali Yamaç, Engin Selamsız (Mayıs 2009)
Çizim: Ali Yamaç
Uzunluk : 28 m
Derinlik : -8 m
BCRA 3C

KADIHARMANI KOKURDANI
Alıçlı Köyü, Ulus, Bartın
Ölçüm: Murat Eğrikavuk, Engin Selamsız, Fatih Şen, Durmuş Yarımpabuç (Mayıs 2009)
Çizim: Murat Eğrikavuk
Uzunluk : 428 m
Derinlik : -132 m
BCRA 3C

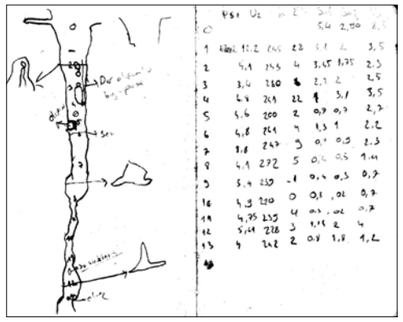

BÜYÜKKAYA MAĞARASI

Kadıharmanı Kokurdanı ve Gölcük Mağarası, Alıçlı Köyü'nün güneyindeki yükseltide yer alırken bu köyden kuzeye, Milli Park'ın ana kütlesi olan duvara baktığınızda kaya cephede çok büyük bir ağız görülebiliyor. Basit bir girinti havası verse de zorlu bir yürüyüşün sonunda ulaştığımız bu deliğin ciddi bir aktif mağara olduğunu memnuniyetle fark ettik. Üzerinde yer aldığı kayanın ismiyle Büyükkaya olarak bilinen bu mağara ... yılında MTA tarafından araştırılmış ve haritalanmış (kaynak?). Gezi sırasında bu bilgiye sahip olmadığımız için biz de baştan ölçmüş olduk.

Oluşumlardan ve genel yapıdan anlaşıldığına göre zaman zaman aktif su akışı olan bir mağara bu. Ancak çıkışta herhangi bir dere yatağı oluşumu olmaması, içeride de sınırlı gelişim göstermesinden su miktarının kısa dönemli ve düşük miktarlı olduğu anlaşılıyor.

BÜYÜKKAYA MAĞARASI

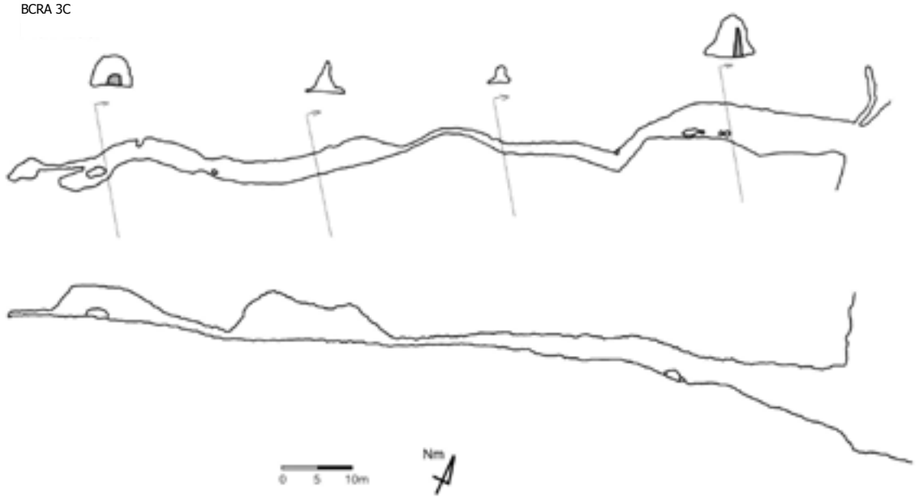
Kayadibi Köyü, Ulus, Bartın

Ölçüm: Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Sinan Poyraz, Erkin Ozan Yıldız (Mayıs 2009)

Çizim: Emine Azak

Uzunluk : 129 m
Derinlik : +15 m

BCRA 3C

MANASTIR DÜDENİ

Bölgede ihbarını alıp da ulaşamadığımız tek mağara Manastır Düdeni oldu. Köklü ile Dutlu arasındaki sırtta olduğu söylenen bu mağara Alıçlı Köyü'nden bir rehber eşliğinde çıkılan yürüyüşte zor arazide saatler süren zaman zaman ancak emekleyerek ilerlenebilen çok zahmetli aramalara karşın bulunamadı.

ÇINGIRAKLI MAĞARA

Alıçlı Köyü'nden doğuya ilerlemeye devam ettiğimizde yine milli parkı oluşturan kuzey kütlesi dahilinde Çıngıraklı ismiyle bilinen bir mağara var. Burası Mayıs 2009 gezisinde Manastır Mağarası ihbarı aranırken yanlışlıkla bulundu. Bu yürüyüş sırasında GPS'den alınmış koordinatı olmasa bölgedeki bitki örtüsünde bir daha bulmak mümkün olmazdı.

Bu mağara doğrudan 28 metrelik dikey bir inişle başlayan obruk şeklinde bir çöküntü. Kısa bir ikinci inişten sonra çarşak yapısında dik bir eğim ile daralarak sonlanıyor. Bu ikinci inişin de altında bulduğumuz elektrik feneri, bizleri biraz şaşırttı doğrusu. Fenerin oraya düşüp sürüklenerek gelmesi durumunda sağlam kalmasına imkân yoktu. Böylesine dikey bir mağaraya define amaçlı olarak birilerinin girmiş olma ihtimali ise gerçekten çok inanılmaz.

ÇINGIRAKLI MAĞARA

Yukarıdere Köyü, Ulus, Bartın

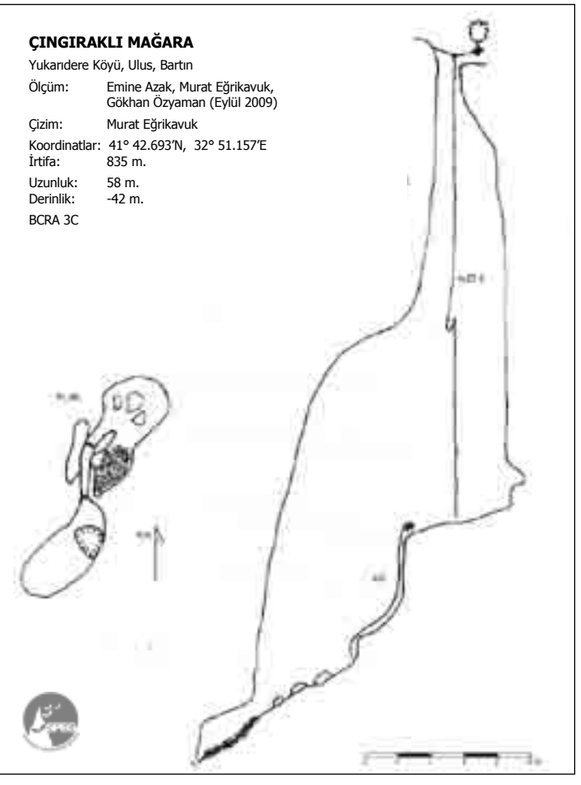
Ölçüm: Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Gökhan Özyaman (Eylül 2009)

Çizim: Murat Eğrikavuk

Koordinatlar: 41° 42.693'N, 32° 51.157'E
İrtifa: 835 m.

Uzunluk: 58 m.
Derinlik: -42 m.

BCRA 3C

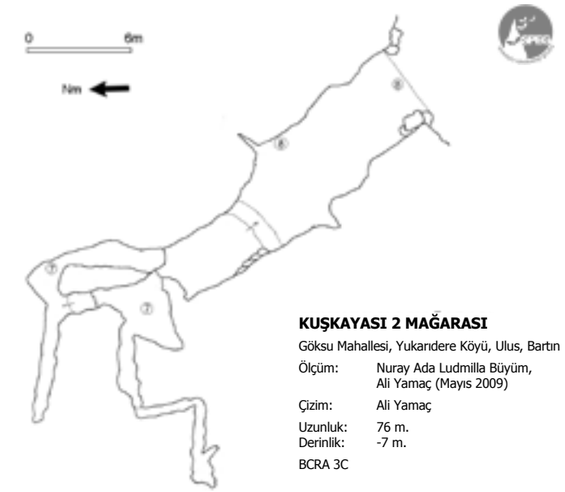
KUŞKAYASI-2 MAĞARASI

Yukarıda sözü edilen kaya duvarda ilk göze çarpan mağara Kuşkayası 2'dir. Aşağıdan bakıldığında rahatça görünen 8 m yüksekliğinde ağzına karşın, inanılmaz yoğunlukta bir orman içinde mağarayı bulmak neredeyse bir saat sürdü.

Oldukça büyük bir girişi olan mağara yatay olarak oluşmuş. Girişten itibaren geniş bir galeri ve yüksek tavan devam etmekte. Mağaranın kuzeyine doğru daralarak devam eden galeri bir süre sonra tıkanmakta. Ana galeride tavan yüksekliği yer yer 6-7 metreyi buluyor.

Bu mağarada da ciddi boyutta biyolojik çeşitlilik gözlendi ve örnekleme yapıldı.

KUŞKAYASI 2 MAĞARASI

Göksu Mahallesi, Yukarıdere Köyü, Ulus, Bartın

Ölçüm: Nuray Ada Ludmilla Büyüm, Ali Yamaç (Mayıs 2009)

Çizim: Ali Yamaç

Uzunluk: 76 m.
Derinlik: -7 m.

BCRA 3C

KUŞKAYASI-1 MAĞARASI

Bu bölgedeki en hoş sürprizlerden biri de Kuşkayası-1 Mağarası idi. Göksu Mahallesi'ne ilk olarak 2008 sonunda bir Pınarbaşı gezisi dönüşü uğradık. Kuşkayası olarak bilinen tepede uzaktan da görünen büyükçe mağara ağzına ulaşmaya çalışırken yönümüzü şaşırdığımızda tamamen tesadüfen bulduğumuz, bir insanın ancak sığabileceği büyüklükteki deliğin arkasında bir galeri olduğunu fark ettik.

ALİ ETHEM KESKİN

Mayıs 2009'da bu deliğe giriş yapan ilk ekip, kampa ağzı kulaklarında döndü. Düşük beklentilerle yola çıkmışken, mağara araştırmalarını keyifli kılan o çok özel sürpriz keşif anlarından birini yaşamışlardı. Dar girişin hemen arkasındaki ilk dikey iniş, olağanüstü güzel oluşumlarla bezeli büyük bir salona ulaşıyordu. Bu salondan bir yatay kol, ve üç ayrı iniş daha ayrılıyordu.

Mayıs gezisinde mağaranın tamamı araştırıldı ve ölçüldü derken son gün son inilen noktadaki ölçümler alınırken gözden kaçırılmış bir iniş daha fark edildi. Mağaradaki çalışmalar, bu inişin arkasındaki galerilerin de araştırılması ile Eylül 2009'da tamamlanabildi bu.

Kuşkayası-1, yapısal açıdan karmaşık bir mağara. Aktif su akışı sağlayacak bir havzası yok. Buna karşın yüzeyden sızan suların kimyasal aşındırması ile genişleyen tektonik çatlaklar çok açık görülebiliyor. Bu çatlakların el verdiği düzlemlerde ve miktarda gelişmiş mağara.

Bu mağarada yapılan biyolojik örnekleme çalışmasında dikkat çeken bir gözlem, yalancı akrep sayısı çokluğuydu.

SİPAHİLER MAĞARASI

Bartın, Kayadibi Köyü'nden 2 km mesafede yer alan alabalık çiftiliğinin 100 m uzağında örtülü kalkerde yer alan bu mağara, küçük girişinden umulmayacak bir ihtişama sahiptir. Üç ayrı kotta yer alan salonlarda inanılmaz büyüklükte dikitler oluşmuştur. Girişin kuzeyinde bulunan iki dikitin çapları yaklaşık 5'er m, en alt kotta yer alan devrilmiş dikit ise 10 metreye yakın uzunluktadır. Bu alt kota inen oldukça dik eğimli pasaj ve en alt salon tümü ile çamur kaplıdır. 338 m uzunluğundaki mağaranın alt salonunda tavan yüksekliği 20 m civarındadır. Bu kısımda duvarlarda da oldukça zengin oluşumlar mevcuttur.

ALİ YAMAÇ

SİPAHİLER MAĞARASI

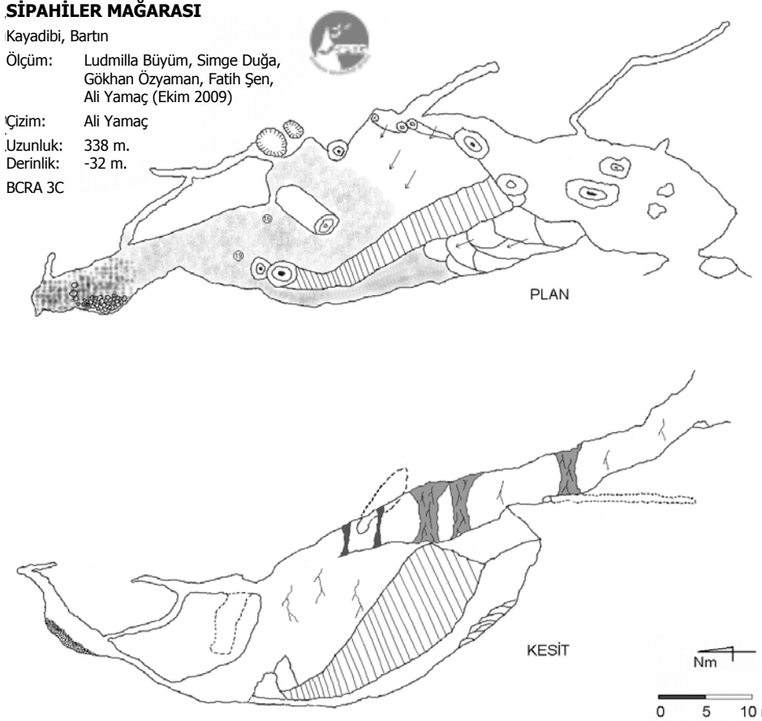
Kayadibi, Bartın

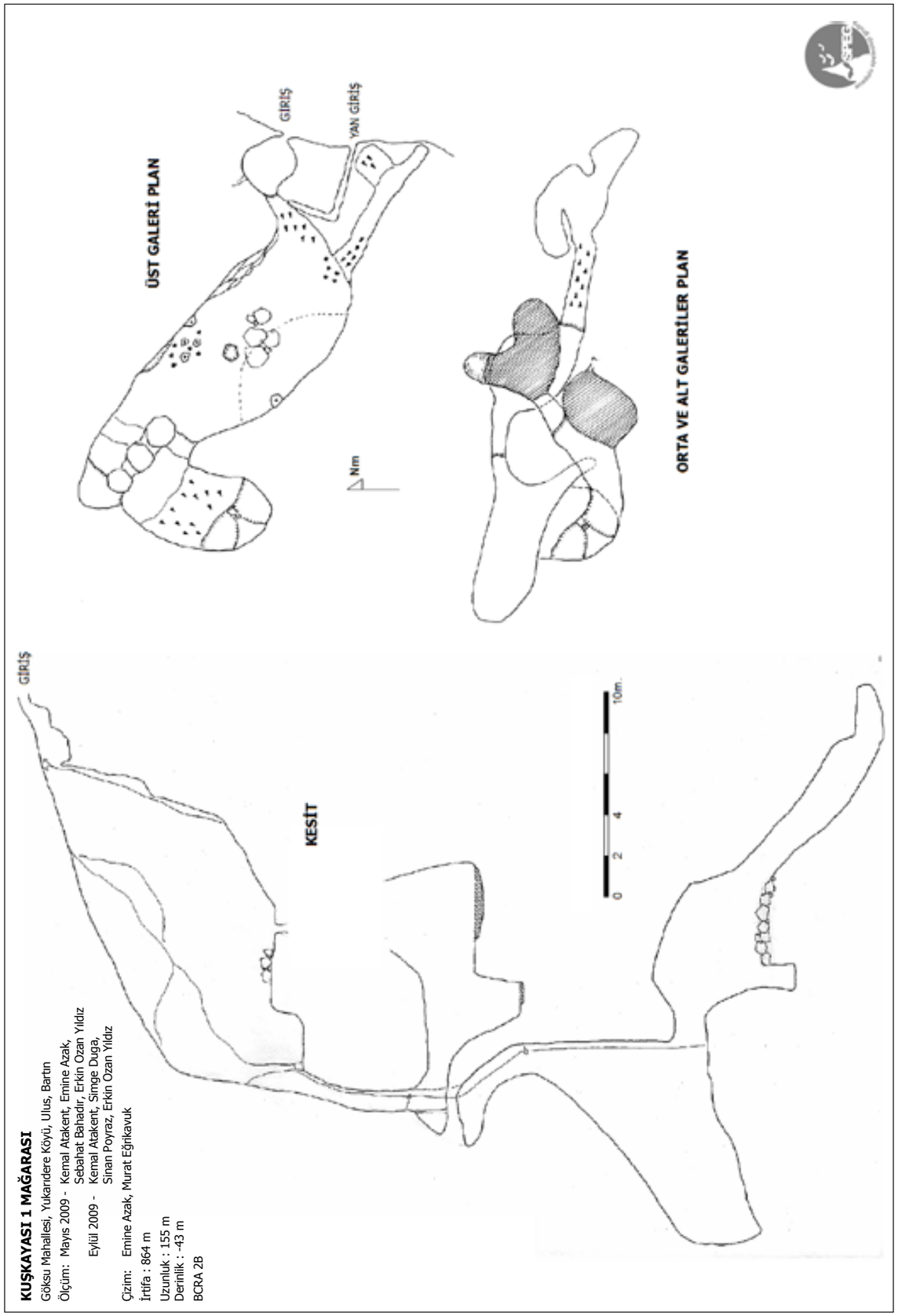
Ölçüm: Ludmilla Büyüm, Simge Duğa, Gökhan Özyaman, Fatih Şen, Ali Yamaç (Ekim 2009)

Çizim: Ali Yamaç

Uzunluk: 338 m.
Derinlik: -32 m.

BCRA 3C

KUŞKAYASI 1 MAĞARASI

Göksu Mahallesi, Yukarıdere Köyü, Ulus, Bartın

Ölçüm: Mayıs 2009 - Kemal Atakent, Emine Azak, Sebahat Bahadır, Erkin Ozan Yıldız
Eylül 2009 - Kemal Atakent, Simge Duga, Sinan Poyraz, Erkin Ozan Yıldız

Çizim: Emine Azak, Murat Eğrikavuk

İrtifa : 864 m

Uzunluk : 155 m

Derinlik : -43 m

BCRA 2B

AYIGÖLÜ DÜDENİ

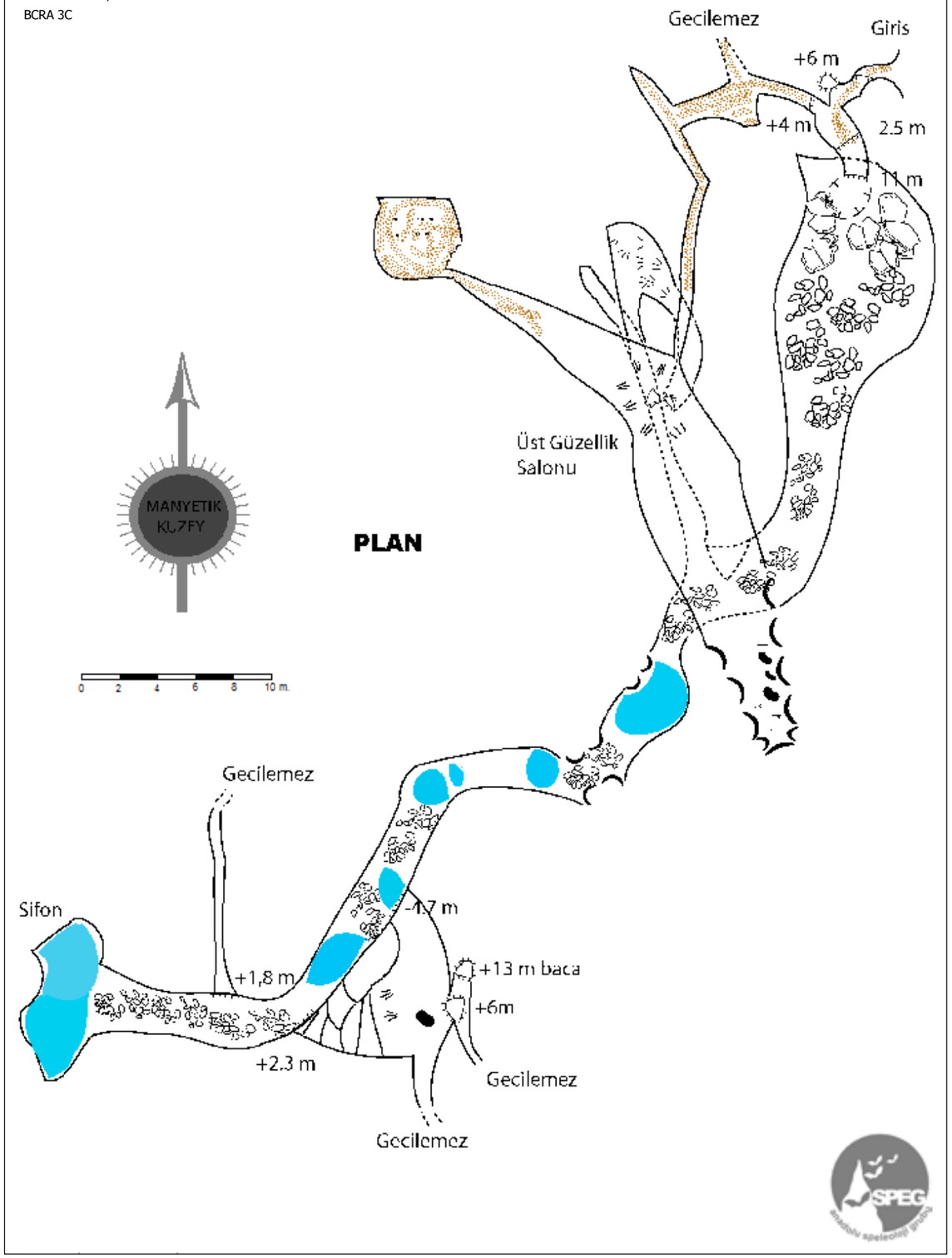
Ayıgölü Mevkii, Zoni Yaylası, Turanlar Köyü, Arıt, Bartın

Ölçüm: Sami Erdoğan, Ceyhun Uludağ, Ender Usuloğlu (Haziran 2009)

Çizim: Ender Usuloğlu

Uzunluk: 233 m.
Derinlik: -31, +5 m.

BCRA 3C

ARIT BÖLGESİ

Haziran 2008'deki ön araştırma gezisinde girdiğimiz yeni bölgelerden biri de Arıt bölgesi idi. Küre Milli Parkı, batıya doğru birbirinden ayrılıp gittikçe incelerek uzanan iki parmak şeklinde sonlanır. Park arazisinin tamamı gibi çevre coğrafyadan sarp bir şekilde ayrılmış, daha üst irtifada yer alan bu uzantıların arasında kalan bereketli vadide Arıt ilçesi ve köyleri yer almaktadır. Bu vadinin kuzey tarafında kalan kalker bloğa erişim nispeten daha kolay olduğu için bu cephedeki mağaraları saptama şansımız oldu. Vadinin güneyinde kalan uzantı ise gerek sarp coğrafyası, gerekse köy olmaması nedeniyle halen iyi araştırılmış değil.

BACAKSIZIN BACAĞININ KOPTUĞU MAĞARA

Türkiye'deki en eğlenceli mağara ismi bu olmalı. Biz uydurmadık, yöredeki ismi gerçekten böyle. Hatta resmi yazışmalarda bile böyle geçiyor.

Ekim 2009 gezisinde hava şartlarından dolayı, toprak yollar artık bozulmuş olduğu için, ancak uzun bir yürüyüşle ulaşabildiğimiz bu mağara önemli bir su kaynağı. Arıt ilçesine buradan isale hattı ile su alınıyor. Girişin duvardan duvara insan boyunu geçen göl şeklinde olmasına hazırlıklı gitmediğimiz için gerçek anlamda bir çalışma yapamadık bu mağarada. Ne var ki, önümüzdeki dönemde ciddi olarak eğileceğimiz bir sistem olacak burası.

Zira bölgede yaygın bir söylem, Zoni Yaylası'nda Ayıgölü Düdeni'nde (aşağıda) batan suların bu mağaradan çıktığı yönünde. Doğruluk payı yüksek olabilir, mesafe kuş uçuşu sadece 730 m ve irtifa farkı 54 m. Yazın mağaradan çıkan çok kuvvetli ve soğuk bir rüzgâr olduğu söylemi, bu araştırmanın kurak bir mevsimde yapılmasının önemine işaret ediyor.

ASPEG'in 2010 çalışma programında bu sistemde yapılacak bir boya deneyi sonrasında muhtemel sifon dalışları da içerecek şekilde kapsamlı araştırılması yer alıyor.

MURAT ŞAHİN

AYIGÖLÜ DÜDENİ

Bölgedeki en önemli ihbarlardan biri Turanlar Köyü yukarısında yer alan Zoni Yaylası'nda batan dere idi. Burada küçük bir kaynaktan çıkan suyun oluşturduğu dere, yayla havzasının suları ile beslenerek kısa bir mesafe kat ettikten sonra düdende batıyor.

Haziran 2009 Armutlu gezisi dönüşünde küçük bir grup tarafından araştırılıp ölçülen bu düden, girişe göre 36 m derinlikte bir sifonla sonlandı.

ENDER USULOĞLU

PINARBAŞI VE YAKIN CİVARI

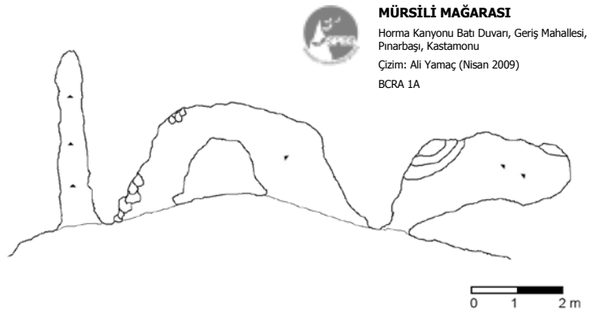
Pınarbaşı ilçesi ve civarı Küre Dağları Milli Parkı'nın hem ulaşım açısından en kolay, hem de karstik formasyonların yaygın bir şekilde gözlendiği kısmı. Bu nedenle bölgede mağaracılık çalışmaları 1980li yıllara kadar uzanmakta. Çevre ve Orman Bakanlığı ile sürdürdüğümüz projenin başlangıç noktası da, kuzeyinde Küre Dağları Milli Parkı'nın, doğusunda Valla Kanyonu'nun, güneydoğusunda ise Çatak ve Horma kanyonlarının bulunduğu bu ilçe idi.

Ard arda tekrarlanan birçok gezi sonrası ilçe ve civarında hem Belediye Başkanı'ndan Jandarma Komutanı'na, köy muhtarlarından bakkallarına kadar herkesle yakın ilişkiler kurduk, hem de ilçe sınırları içinde birçok yeni mağara keşfedip, haritaladık.

MÜRSİLİ MAĞARASI

Horma Kanyonu batı duvarındaki kalker bloğa yanyana sıralanmış, irili ufaklı birçok mağara ve kovuktan birisi olan Mürsili, yan yana üç ufak galeriden oluşmaktadır.

Doğu odacığında kış uykusunda olan birkaç yarasanın yaşadığı gözlenmiştir.

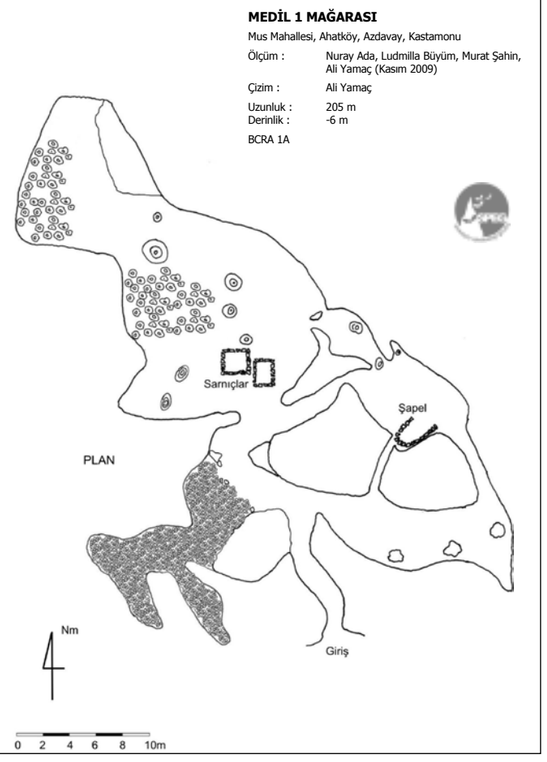
MEDİL 1

Ahat Köyü, Mus Mahallesi güneyinde yer alan Medil 1 Mağarası ilk olarak 1982 yılında BÜMAK tarafından tespit edilmiş ancak bugüne kadar araştırılmamıştı.

Temel olarak hafif eğimli, iniş ve tırmanışı olmayan büyük bir salon ile ona bağlanan kısa galerilerden oluşan mağarada oldukça harap durumda bir kilise ve sarnıç bulunmakta. Mağara defineciler tarafından ciddi şekilde tahrip edilmiş. 205 m uzunluğundaki mağaranın son kısmındaki alçak salonda yer alan sütun ormanı ve siyaha dönmüş sarkıtlar ile, girişe yakın ufak bir salonda tavandan sarkıt gibi sarkan kök yığınları oldukça ilginç.

Mağarada birkaç farklı tür ve az sayıda yarasa dışında fazla bir yaşam gözlenmedi. İçinde bulunan kilise ve sarnıç kalıntısının yanı sıra bol miktarda çanak çömlek parçalarından da anlaşıldığı kadarı ile Medil 1 Mağarası, aynen Ilgarini gibi, geçmişte iskân edilmiş.

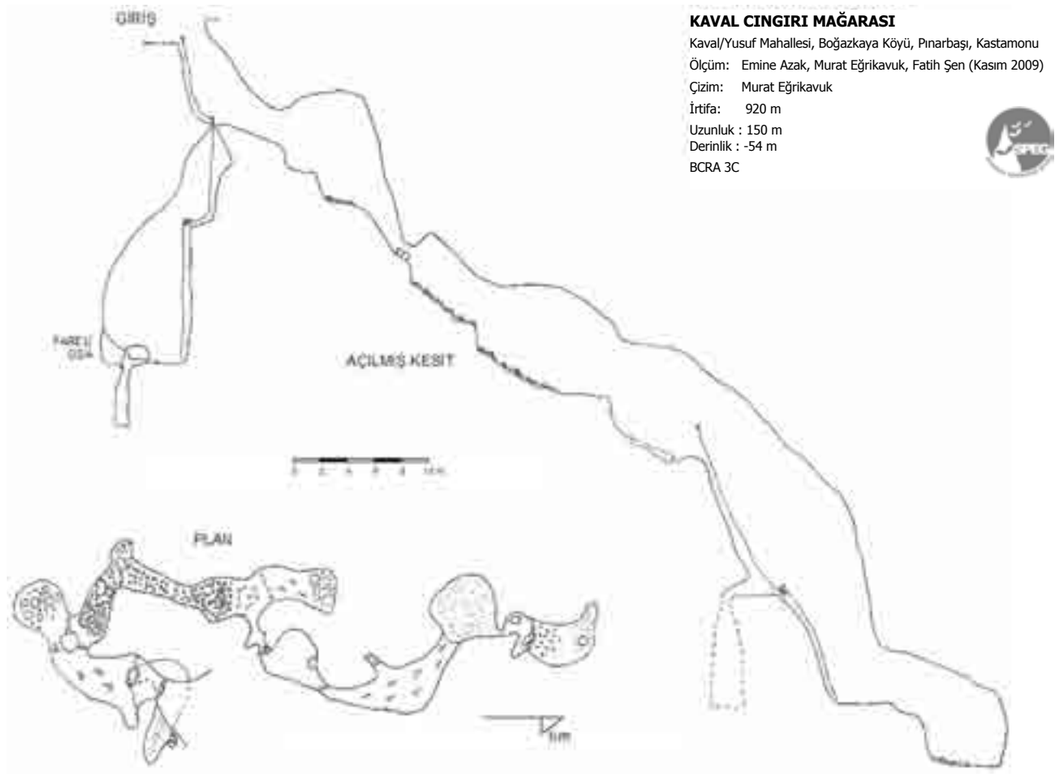
KAVAL CINGIRI

Boğazkaya Köyü'ne bağlı Yusuf Mahallesi ile Kaval Mahallesi arasındaki çalılık arazide kalan bu mağara yörede Cıngır Kuyusu olarak biliniyor. Ancak çok yerde farklı mağaralar için aynı isme rastlar olunca ayrıştırmak için mahalle isminden yola çıkarak Kaval Cıngırı demeyi uygun gördük. Biz ulaşımı Kaval Mahallesinden yaptıysak da, Yusuf Mahallesi tarafından yürüyüş daha rahat. Her durumda rehber ya da elde GPS olmadan çalı içinde bu mağarayı bulmak olanaksız.

Mağara bir çatlak içinde çözünme süreçleri ile gelişmiş dikey karakterli bir kuyu şeklinde. Aktif su taşıyıcı özelliği olmasa da yüzeyden dönemsel olarak sızan sular ile bol miktarda oluşumla bezenmiş durumda. Sarkıt, dikit, sütun ve özellikle perde oluşumları çok kapsamlı. Dikey inişler arasındaki pasajlar oldukça yüksek eğimli ve sürüklenen taşlar ile çarşak şeklini almış durumda. Mağara boyunca az sayıda yarasa gözlendi. Daha ilginç bir gözlem ise ikinci kolun en alt noktalarında, girişe göre yaklaşık -25 metrede canlı ve son derece aktif (ve de sevimli) bir fare ile karşılaşılması oldu. Ancak aramalara karşın girişe yakın alacakaranlık şeridindeki örümcek ve sinekler dışında herhangi bir biyolojik yaşam tespit edilemedi.

MEDİL 2

Medil 2 Mağarası, Örencik Köyü'nden Çatak Kanyonu'na doğru yaklaşık 1,5-2 saatlik bir yürüyüş mesafesinde. Yoğun bitki örtüsüne sahip Kurtgirmez Ormanı içindeki mağarayı rehber olmadan bulmak imkânsız.

Giriş ağzı çöküntü ile başlayan mağara, büyük bir salondan uzanan birisi çok dar, diğeri ise alabildiğine geniş iki kolla devam etmekte. Kollar, birbirini alttan ve üsten kesen galerilerle birbirine bağlanmakta. Bir fay kırığında oluştuğu çok belirgin olan Medil 2 Mağarası toplam 211 m uzunluğunda, inişli-çıkışlı pasajlarla bezeli. Dar galerilerde oldukça güzel ama ufak oluşumlar mevcut. Bu mağara da ilk olarak 1982 yılında BÜMAK tarafından tespit edilmiş, ancak haritalanmamıştı.

MEDİL 2 MAĞARASI

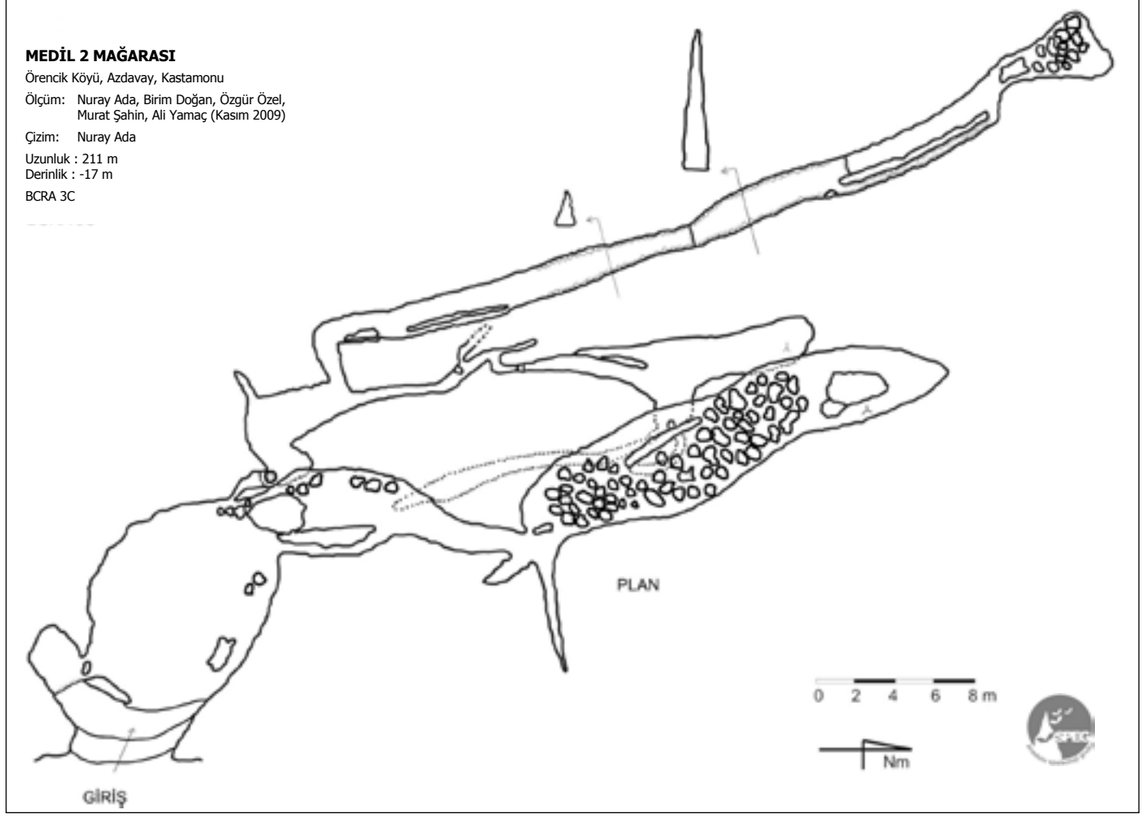
Örencik Köyü, Azdavay, Kastamonu

Ölçüm: Nuray Ada, Birim Doğan, Özgür Özel, Murat Şahin, Ali Yamaç (Kasım 2009)

Çizim: Nuray Ada

Uzunluk : 211 m
Derinlik : -17 m

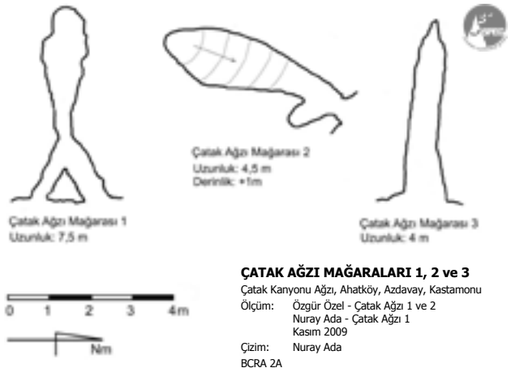
BCRA 3C

ÇATAK AĞZI MAĞARALARI

Bu üç ufak in, Pınarbaşı–Azdavay yolu üzerinde, Ahatköy kavşağında yer alan köprünün hemen kuzeyinde, Devrekani Çayı'nın kanyona girmeye başladığı kayalık noktada yer alır.

Tümü yatay ve fosil olan bu inler, kalker duvarda çözünme ile oluşmuştur.

ÇATAK AĞZI MAĞARALARI 1, 2 ve 3

Çatak Kanyonu Ağzı, Ahatköy, Azdavay, Kastamonu

Ölçüm: Özgür Özel - Çatak Ağzı 1 ve 2
Nuray Ada - Çatak Ağzı 1
Kasım 2009

Çizim: Nuray Ada

BCRA 2A

İNTÜRBESİ MAĞARASI

2008 Aralık gezisinde aramalara karşın ulaşılamayan İntürbesi Mağarası, Nisan 2009 gezisinde de ancak zorlukla bulunabildi. İsrail'li gezi gruplarının her sene ziyaret ettikleri bir mağara olmasından ve adından anlaşıldığı üzere, dini özellikleri/geçmişi olmalı. Hal böyle olunca mağara içinde bolca defineci çalışması izleri görülebiliyor.

İNTÜRBESİ MAĞARASI

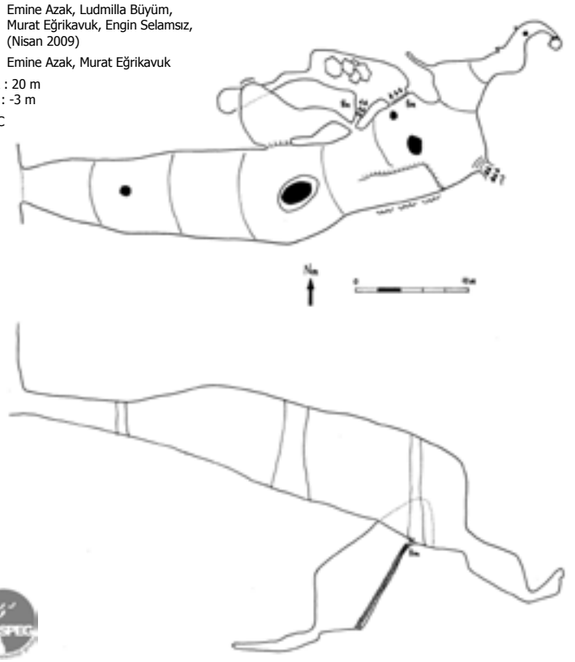
Veray, Pınarbaşı, Kastamonu

Ölçüm: Emine Azak, Ludmilla Büyüm, Murat Eğrikavuk, Engin Selamsız, (Nisan 2009)

Çizim: Emine Azak, Murat Eğrikavuk

Uzunluk : 20 m
Derinlik : -3 m

BCRA 3C

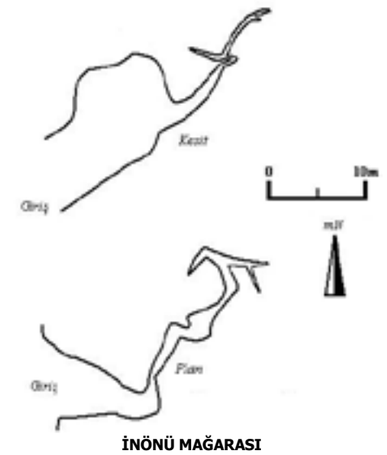

İntürbesi Mağarası'nın büyük kısmı, yüksekliği yer yer 10 metreyi geçen ve eğimli olarak aşağıya doğru ilerleyen tek bir büyük galeri şeklinde. Bu galeri, traverten oluşumları ve devasa boyutta sütunları ile oldukça etkileyici. Yaklaşık 8 metrelik teknik malzeme gerektiren bir inişle, çökme neticesinde oluştuğu anlaşılan ikinci bir salona ulaşılıyor. Her iki salonun sonundaki basık galeriler, daralarak geçilemez şekilde son buluyor. Ana galeride sağ cephede üst kotta devamı olabilecek gibi bir galeri görüldüyse de buraya tırmanılamadı.

Mağaranın girişine çok yakın, patika üzerinde küçük bir delik daha var. Girişin darlığı dolayısıyla girilemedi ama birkaç metrelik sürünmeden sonra genişleyip devam edebilecek ve İntürbesi Mağarası'na bağlanabilme ihtimali var gibi görünüyor.

İNÖNÜ MAĞARASI

İNÖNÜ MAĞARASI

Güvercinlik, Pınarbaşı, Kastamonu

Ölçüm: Gülşen Küçükali, Sinan Poyraz, Engin Selamsız (Aralık 2008)

Çizim: Sinan Poyraz

Uzunluk : 49 m
Derinlik : +21 m

BCRA 2B

YUMRUÇAL MAĞARASI

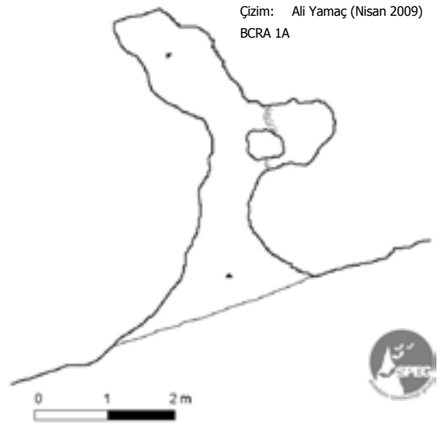
Geriş Mahallesi, Horma Kanyonu üst sol duvarında bulunan, tümü ile fosil ve oldukça küçük olan bu mağara, Horma Kanyonu'na bakan batı duvarında yan yana sıralanmış birçok ufak deliğin en büyük olanıdır. Yukarı doğru hafif bir eğimle yaklaşık 7 m uzunluğa sahiptir.

YUMRUÇAL MAĞARASI

Horma Kanyonu Batı Duvarı, Geriş Mahallesi, Pınarbaşı, Kastamonu

Çizim: Ali Yamaç (Nisan 2009)

BCRA 1A

AĞZI BÜYÜK MAĞARASI

Sarnıç Köyü'nün kuzey sırtında yer alan ve ismine pek benzemeyen Ağzı Büyük Mağarası, girişini takiben hafif bir eğimle devam eden, toplam 20 m uzunluğa sahip küçük, fosil bir mağaradır. İçinde herhangi bir oluşum mevcut değildir.

AĞZI BÜYÜK MAĞARASI

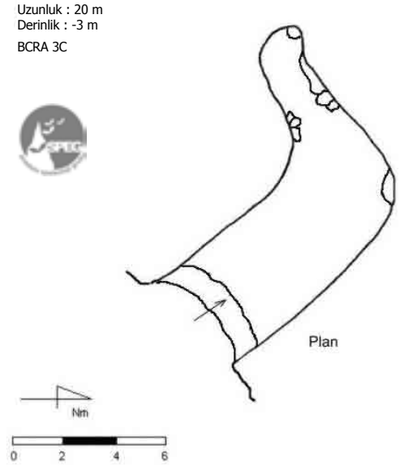
Sarnıç Köyü, Azdavay, Kastamonu

Ölçüm: Nuray Ada, Ludmilla Büyüm, Ali Yamaç (Aralık 2009)

Çizim: Nuray Ada

Uzunluk : 20 m
Derinlik : -3 m

BCRA 3C

SUİNİ MAĞARASI

Sarnıç Köyü'nün kuzey sırtında, Pınarbaşı–Azdavay yoluna bakan ormanlık yamaçta yer almaktadır. Rehber olmadan bulunması mümkün değildir. Suini, küçük bir girişi takiben yaklaşık 20 m çapında tek bir salondan ibarettir. Yüksek tavanlı bu salonda az sayıda sarkıt ve dikit mevcuttur. Öte yandan, tavandan sızan sularla aktif durumda olan mağaranın kuzey duvarını boydan boya kaplayan travertenler etkileyici bir güzelliğe sahiptir.

SUİNİ MAĞARASI

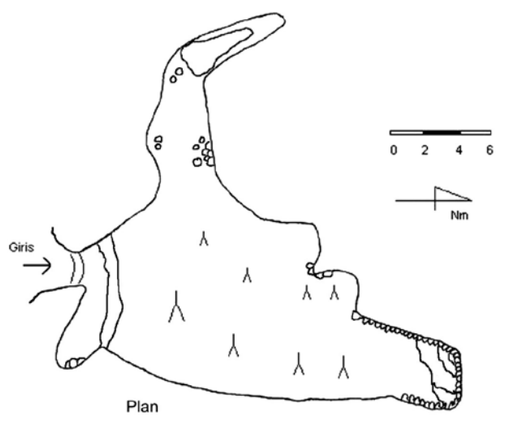
Sarnıç Köyü, Azdavay, Kastamonu

Ölçüm: Nuray Ada, Ludmilla Büyüm, Ali Yamaç (Aralık 2009)

Çizim: Nuray Ada

Uzunluk : 22 m
Derinlik : -5 m

BCRA 3C

İNÖNÜ KOVUĞU

Ilıca'nın 1 km doğusunda, Afet Evleri olarak da bilinen Göktepe Mahallesi'nde, son evin arkasındaki sırtta yer almaktadır.

Eğimli, kireçtaşı yamaçta yer alan ve bir mağaradan çok, büyük bir kovuğu andıran bu oluşum neredeyse tümü ağız olan 35 m uzunluğa karşın yaklaşık 6-7 m genişliğe sahiptir.

İNÖNÜ KOVUĞU

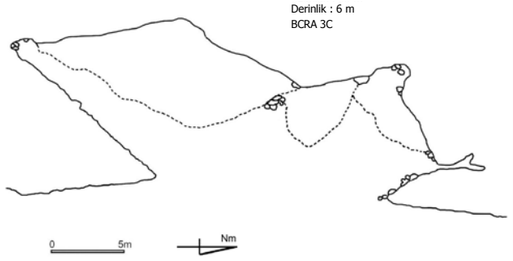
Göktepe, Ilıca, Kastamonu

Ölçüm: Gülay Aydın, Ludmilla Büyüm, Ali Yamaç (Aralık 2009)

Çizim: Ali Yamaç

Uzunluk : 35 m
Derinlik : 6 m

BCRA 3C

ALPİNİST
Doğa sporları Malzemeleri
-DAĞCILIK
-KAMPÇILIK
- TREKKİNG
- MAĞARACILIK
- KAYAK
MALZEMELERİ
ve AKSESUARLARI
SÜMER 1 SOKAK NO: 7/4 KIZILAY - ANKARA
TEL: 0312 230 51 37 - 83 www.alpinist.com.tr e-mail:info@alpinist.com.tr

PROTEUS ANGUINUS

Nur Filiz

Proteus anguinus (Laurenti 1768)	
Phylum (Şube)	Chordata (Kordalılar)
Subphylum (Altşube)	Vertebrata (Omurgalılar)
Class (Sınıf)	Amphibia (Amfibiler)
Subclass (Altsınıf)	Lissamphibia
Order (Takım)	Urodela (Kuyruklu semenderler)
Family (Aile)	Proteidae
Genus (Cins)	Proteus
Species (Tür)	Proteus anguinus
Diğer amfibilerden oldukça farklılık gösteren bu tür familyasının tek üyesidir.	

İnsan Balığı ya da mağara semenderi olarak da bilinen Proteus anguinus, mağaraların yeraltı sularında yaşayan bir amfibi türüdür. Bütün yaşamını mağaraların karanlığında geçirir ve bu koşullara gösterdiği adaptasyonlarla dikkat çeker. Derisinde koruyucu pigment olan melaninin bulunmaması geçirdiği değişimlerden biridir. Fakat aynı zamanda gün ışığına çıkan P. anguinus'un melanin salgıladığı da gözlemlenmiştir. Bu da canlının albino olmadığının ve zaman içerisinde yaşadığı ortama ayak uydurduğunun bir kanıtı olarak görülebilir. Diğer önemli bir adaptasyon da görme yetisiyle ilgilidir. Kör olan Proteus anguinus aslında embriyo döneminde gözlere sahiptir. Fakat embriyonun 4. ayında gelişim durur, gözler baskılanmaya başlar ve sonuçta deriyle kaplanır. Gün ışığında yetiştirilen bireylerde göz gelişiminin devam ettiği fakat canlının yine de kör kaldığı gözlemlenmiştir. Çünkü görmeyle ilgili önemli sinirler eksiktir.

Sadece Dinarik Karst özelliği gösteren yerlerde yaşar. Güneydoğu'da Isonzo-Soca nehrinden, Italya'nın Venezia Guilia kentine, güneyde Slovenya'da, Güney Croatya'da, doğuda Bosna ve Hersek'te Trebisnjica nehrine kadarki bölgede bulunur. Mağara koşullarına ayak uydurmuş Avrupa'daki tek omurgalıdır. İlk olarak Slovenya'da keşfedilmiştir ve çalışmaların çoğu da burada yapılmıştır ve hala da yapılmaktadır. Slovenya halkı, Proteus Anguinus'u ulusal bir hazine olarak görür. Diğer omurgalı mağara faunasıyla birlikte bir müzede sergilenir. Burada bulunan Postojna Mağarası Proteus Anguinus ile ilgili bilgilerin en çok elde edildiği yerdir. Ayrıca bu mağara speolobiyolojinin beşiğidir. Mağara faunasına ait bir çok tür ilk defa burada bulunmuştur. Birçok sayı ve türde içerdiği mağara canlısıyla Postajna-Planina Mağara Sistemi dünyanın en zenginidir.

Proteus Anguinus'un uzunluğu 25-30 cm civarındadır, bazıları 40 cm'ye kadar çıkabilir. Bu özelliğiyle dünyanın en büyük mağara canlısıdır. Armut şeklindeki kafası kısa, dorsaventral ve düz bir burunla biter. Ağzını açtığında küçük dişleri elek şeklini alır, böylece büyük yiyecekleri ağzında tutmayı başarır. Diğer amfibilerden farklı olarak ön ayaklar 4 yerine 3, arka ayaklar 5 yerine 2 parmak içerir. Vücudundan kısa olan kuyruğunu yüzmek için kullanır ve bu kuyruğun ucunda küçük bir yüzgeç bulunur. Yılan gibi kıvrılarak yüzer. Bütün hayatını suda geçirir ve solumak için kafasının arka sağ ve sol yanında bulunan solungaçlarını kullanır. Bunlar vücudun dışındadır ve saydamdırlar, ama kırmızı görünürler. Bunun sebebi de içindeki damar yoğunluğudur. Öte yandan bir amfibi olduğu için akciğerlere de sahiptir ama bunlar tam gelişmemiştir ve gerçek bir işlevi yoktur. Cinsiyetler arasındaki fark çok belirgindir, erkekler daha kalın bir kılıfa sahiptir. Ayrıca erkek dişiden daha küçüktür. Göğüs kısımda saydam derisinden iç organları görünür ve bu da yetişkinlerde cinsiyet ayrımını kolaylaştırır. Sakin, oksijeni bol, sabit ve düşük sıcaklıktaki yerleri sever. Yüksek miktarda oksijen içeren kan, pigmentsiz vücuda pembe rengi verir. Bu renk insan derisinin rengine benzetildiği için ismine 'İnsan Balığı' denmiştir.

Görme özelliğinin körelmesinin tersine diğer duyu organları iyi gelişmiştir. Gözler baskılanmıştır ama hala ışığa karşı duyarlılık göstererek fotoreseptör olarak iş görür. Pineal organ da fotoreseptör özelliğindedir. Bu organın aynı zamanda pigmentasyon, metamorfoz ve gonatların gelişiminde de etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca deri de ışığa karşı hassastır. Fotoreseptörlerin yanı sıra P. anguinus'un başının bir kısmında kemo-, mekano- ve de elektroreseptörler bulunmaktadır. Suda çok düşük konsantrasyonlarda bulunan organik maddeyi algılayabilecek kemoreseptörlere sahiptirler. Koklayarak avın hem miktarını hem de kalitesini anlayabilirler. Burunda bulunan zar ve kimyasalları algılamakta kullandıkları Jacobson organı diğer amfibilerden daha kalındır. Kulak içerisinde bulunan epitel tabakası da çok iyi bir mekanoreseptördür. Bu tabaka sudaki sesleri ve titreşimleri ayırabilmektedir. Duyma özelliği konusunda çok fazla bir şey bilinmemesine rağmen seslere verdiği tepkilerden bu yeteneğe sahip olduğu düşünülmektedir.10 Hz.den 15.000 Hz'e kadar seslere hassasiyet gösterdikleri anlaşılmıştır. Son zamanlarda elektron mikroskobuyla kafasında yapılan incelemelerde yeni bir duyu organı daha saptanmıştır. Diğer bazı omurgalılarda olduğu gibi P. anguinus'ta da düşük elektriği anlayabilecek elektroreseptörlere rastlanmıştır. Bunlarla 3 mV/cm ile 100 nA/cm2 arasındaki elektrik akımlarını ve de kutuplarını hissedebilmektedir. Bütün bunların yanı sıra bazı araştırmalar, yönünü bulmak için dünyanın manyetik alanını kullandığını göstermiştir. Kızılötesi video kameralarla canlının bu alana göre hareketleri izlenmiştir.

P. anguinus'in embriyonik gelişimi sıcaklığa bağlı olarak değişir. Gelişimini 8ºC'de 182 günde, 10ºC'de 140 günde, 11ºC'de 123 günde ve 15ºC'de 86 günde tamamlar. Larvanın gelişimi de sıcaklığa çok bağlıdır. 10ºC'de yetişen bir larva seksüel olgunluğa 14 yılda erişir. Ömürlerinin 60 yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir. Modellenmiş bir doğada ise 70 yılın üstünde yaşayabildikleri görülmüştür. Vivipar olduklarına dair bazı gözlemler elde edilmiştir; düşük sıcaklıklarda doğum yaptıkları yüksek sıcaklıklarda yumurtladıkları düşünülmektedir. Ama yeteri kadar kanıt olmadığı için ovipar kabul edilirler. Bir dişi 12 mm çapında 70 adet yumurta bırakır ve bunları koruma sağlaması için taşların arasına yerleştirir. Yavrular yumurtadan çıktıklarında 2 cm.dir ve bir ay boyunca yumurtanın besinini kullanır. Troglobit amfibilerde

görülen heterokroni P. anguinus'ta da görülür. Yani, canlı diğer amfibiler gibi , larvadan ergin bireye değişim olarak bilinen metamorfoz olayını geçirmezler ve her zaman larvanın özelliklerini taşırlar. Bu olay P. anguinus'ta neoteni ismini alır.

P. anguinus avcı bir canlıdır. Küçük yengeçler, salyangozlar ve böceklerle beslenir. Açlığa uzun süre dayanma özelliği vardır. Çok fazla yiyeceği bir kerede tüketir ve bunları glikojen ve yağ olarak depolar. Yiyeceği azaldığı zaman metabolizma hızını ve aktivasyonunu düşürebilir. Hatta bazı durumlarda kendi organlarını bile yiyebilir. Kontrollü deneyler bir insan

balığının 6 yıldan fazla yiyeceksiz yaşayabildiğini göstermiştir.

Çiftleşmeleri sadece dışarıda gözlemlenebilmiştir. Erkek dişi olmadan da kur yapmaya başlayabilir. Önce çevresindeki erkekleri ortamdan uzaklaştırır, daha sonra dişiyi etkileyecek bir tür kimyasal salgılar. Dişi erkeğe doğru yaklaşırken erkek dişinin etrafında dönmeye ve kuyruğuyla dokunmaya başlar. Sonra burnuyla dişiye dokunur. Dişi de burnuyla erkeğin kloakına dokunmaya başlar. Tam bu esnada erkek ani bir hareketle uzaklaşır ve dişi onu takip eder. Bu hareketlenme dişinin erkeğe kloakıyla vurup sabit kalmasına kadar devam eder. Böylece erkek spermatoforunu dişiye yapıştırır ve spermlerini dişinin kloakından aktarır. Bu tören birkaç saat, bir çok kez tekrarlanır.

P. anguinus Tersiyer zamandan kalma bir canlıdır. Mağaralardaki ortama gösterdiği adaptasyonlar açısından oldukça önemli bir değere sahiptir. Fakat şu an IUCN (International Union for Conservation of Nature)'nin listesinde parçalanmış, limitli dağılımından ve sayısının azalmakta olduğundan ötürü 'hassas' seviyesindedir. Sayılarının azalmasında, genel habitatının değişmesi, bölgesel böcek ilaçlamaları, gübreleme, fazla avlanma, kasıtlı öldürme, turizm, kirlilik gibi sebepler sayılabilir.

Karstik alandaki su kaynakları her türlü kirliliğe karşı oldukça hassastır. 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyıl başlarında İnsan Balığının tüm bilim dünyası tarafından sempati kazanması, herkesin nadir bulunan bu canlıyı görmek ve onunla çalışmak istemesine sebep oldu. Sonuçta bu canlının ticaretini yapmak kazançlı bir işe dönüştü. 1922'de Slovenya'nın P. anguinus'u korumaya başlamasına rağmen bu çalışmaların etkili olmaması sonucunda kaçak olarak ticareti başladı. Tüm bunların sonucunda soyu tehlike altına giren P. anguinus'un kurtuluşu mağaraların geniş su sistemleri sayesinde ve ormanlık ve kırsal alanlarda korunmasıyla sağlanmıştır. Ayrıca 1982'de Slovenya'da kanunlarla ticareti yasaklanmıştır.

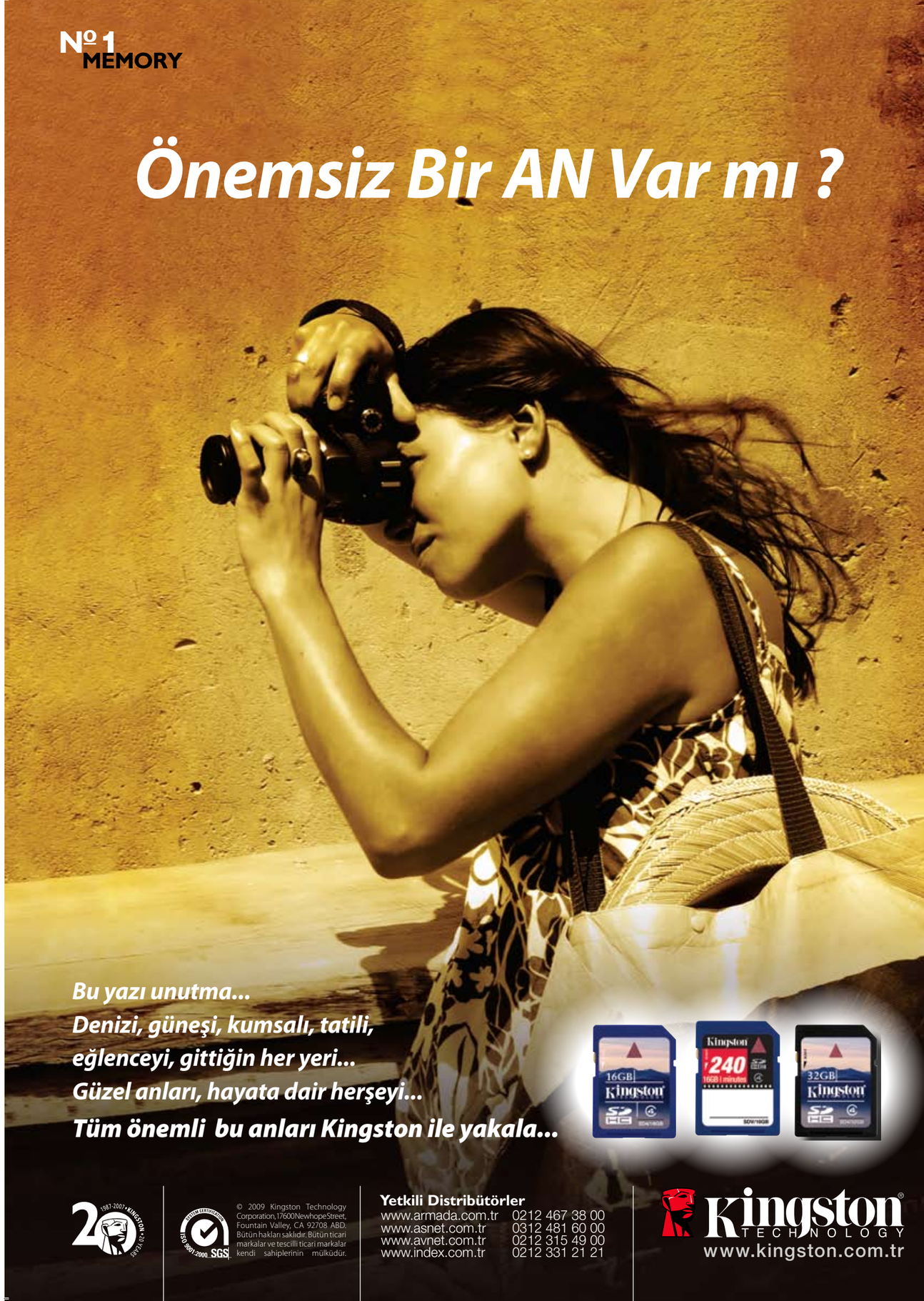
Kaynakça

http://en.wikipedia.org/wiki/Olm

http://www.showcaves.com/english/explain/Biology/ProteusAnguinus.html

http://camp.rrc-kp.si/praksa/proteus/index_en.htm

http://amphibiaweb.org/cgi/amphib_query?query_src=aw_lists_genera_&where-genus=Proteus&where-species=anguinus

AMASRA / GİDEROS

Murat Eğrikavuk

Gideros veya Amasra bölgesi araştırmalarımız tamamen tesadüfler neticesinde gelişti. Küre Dağları Milli Parkı projemizin sınırları içinde kalmadığı gibi bu bölgelerde çalışmak üzere herhangi bir niyetimiz ya da planımız yoktu.

Ancak Küre Dağları Milli Parkı Projesinin bizi zorlayan gezileri sonrasında İstanbul'a dönmeden önce yol üzerinde kendimize gelmek için sığındığımız bu tatil yerlerinde, esnafla mağara sohbeti etmekten kendimizi alıkoyamayınca olanlar oldu.

Neticede 2009 sonunda 8 haritalanmış mağaramız ve araştırılmayı bekleyen ihbarlarımız olmuştu, üstelik bu bölgelere özel hiçbir gezi düzenlemediğimiz halde!

2010 planlarımızda ise bu bölgede daha yoğun çalışmalar yer alıyor.

GİDEROS

Karadeniz'in en güzel koylarından biri olan Gideros koyuna bir çoğumuz daha önce gezi amaçlı uğramıştık. Hatta sandalla ulaşılan bir deniz mağarası olduğunu dahi duymuştuk. Ama bu civardaki büyük potansiyeli keşfetmemiz, Küre Milli Parkı Mağaraları Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilen Haziran 2009 Armutlu Yaylası gezisindeki (bkz. sayfa 52) işlerimizi erken bitirmemiz sayesinde oldu.

Bir gece denize girip dinlenelim niyetiyle geldiğimiz Gideros'da yaşayan Erdem Talas'ın oturduğumuz yerden eliyle işaret ettiği, arabaya dahi binmemize gerek kalmadan ulaşılacak birkaç mağara, dinlenme hayallerimizin de sonu oldu.

İki gün içinde beş mağara haritaladık. Öte yandan, koyun batı sırtında yer alan iki büyük mağara daha tespit edildi ama hem bitki örtüsünün yoğunluğu, hem de zaman yetersizliği yüzünden araştırılamadı.

Bölgedeki geçmiş araştırmalar arasında MTA Karst ve Mağara Araştırmaları Birimi'nin, yandaki uydu fotoğrafında da açıkça görülen mermer ocağının çok yakınındaki Baliönü Mağaraları'na olası zararlarını değerlendirilmek için yaptığı kısıtlı bir çalışma var (2003). Mermer ocağındaki çalışma, mağaralara bir zarar vermemiş olsa da artık çalışmayan bu ocağın, böylesine doğa harikası bir bölgede geride bıraktığı çirkin görüntü, yürek sızlatıyor.

Bölgede daha önce çalışan başka bir grup da İngiliz Lancaster University Speleological Society (LUSS) grubu (1990).

"Sağım 55 cm, solum Sivastopol"

ALİ YAMAÇ

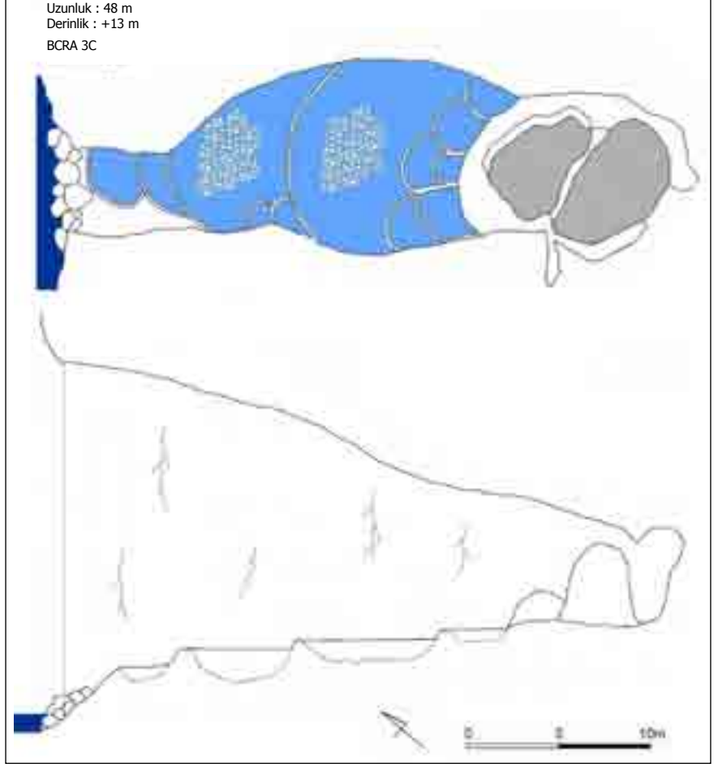
HAMAM MAĞARASI

Gideros yakınlarındaki Hamam Mağarası'nı ölçüyoruz. Murat Eğrikavuk ve Emine Azak ölçüm alıyorlar, Ali Yamaç defter tutuyor. 5. istasyonda Murat sesleniyor: "Sağım 55 cm, solum Sivastopol!". Gerçekten de Murat'ın durduğu noktada sol taraf mağaranın dev gibi ağzından dışarıya, Karadeniz'e bakıyor. Burası denizden ulaşılıp, sandaldan adım atarak direkt mağaraya girilmesine karşın oluşum olarak klasik bir kara mağarası ve belki de Türkiye'nin en güzel mağaralarından birisi. Gideros'tan doğuya doğru iki koy ve 1 km kadar ileride dev bir kalker duvar ve 18-20 m yüksekliğindeki ağzı Karadeniz'e doğru açılan bir mağara.

Fazlasıyla rahat bir ölçüm çalışması...

Uzun zamandır bilinen ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiş olan bu mağara nedense haritalanmamış. Karadan yolu olmayan ve ağzı denizden sadece 2.5 mere yüksekte yer alan bir mağaranın içinde devasa büyüklükte tatlısu travertenleri olması çok ilginç. Diğer bir ilginç jeolojik olgu ise, mağaranın ön kısmının kireçtaşı, arka kısmının ise tümüyle konglomera olması.

ŞİNASİ'NİN MAĞARA

Anayolun topu topu 20 m uzağında böylesi yoğun bitki örtüsü çok şaşırtıcı. Cide-Amasra yolunun yanındaki sırta tırmanıyor ve kayboluyorsunuz. Bilenlerin bile ağzını bulmakta zorlandıkları mağara yapı olarak tek bir büyük salon şeklinde.

Haritadaki ikinci girişi rehberlerimiz ayrı bir mağara ağzı olarak gösterdiler. Çok dar ve sıkıntılı bir sürünme parkurundan sonra ancak ana galeriye ulaştığımızda aslında aynı mağaranın bir yan kolu olduğunu anlayabildik.

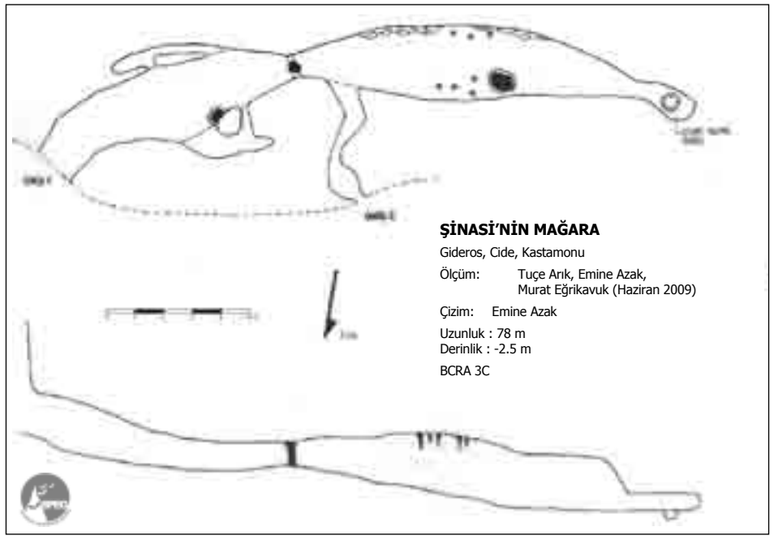

Biyolojik örnekleme çalışmaları

Bu mağaradaki çok sayıda define çukuru ve sahte duvar yazıları, bu dergide yayımlanan Çağan Çankırı'lının "Ümit, Şinasi'nin Mağarasına Ne Yaptı?" başlıklı yazısına ilham verdi.

Bu mağarayla ilgili herhangi bir yerel isim tespit edemediğimiz için, biraz da mecburiyetten rehberlerimizden Şinasi'nin adıyla yayımlıyoruz.

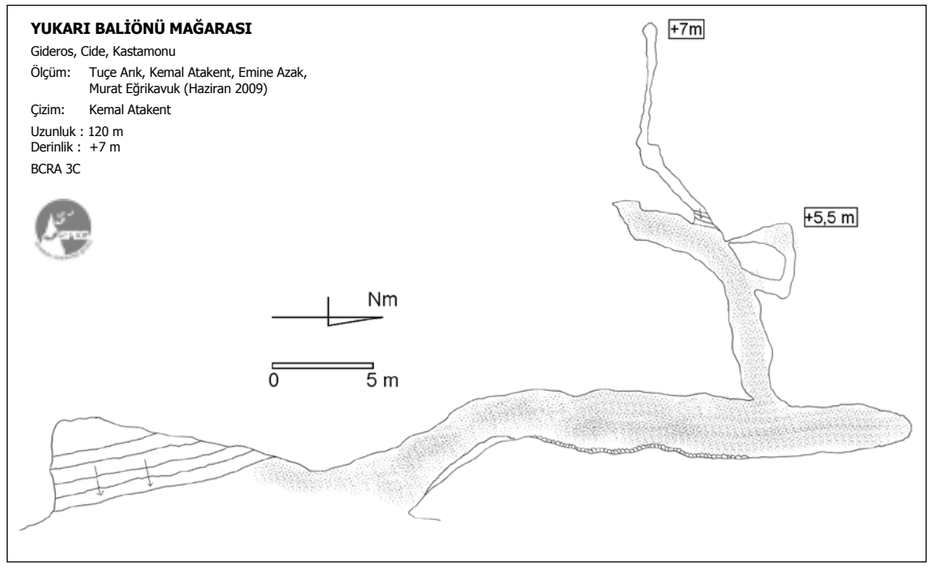

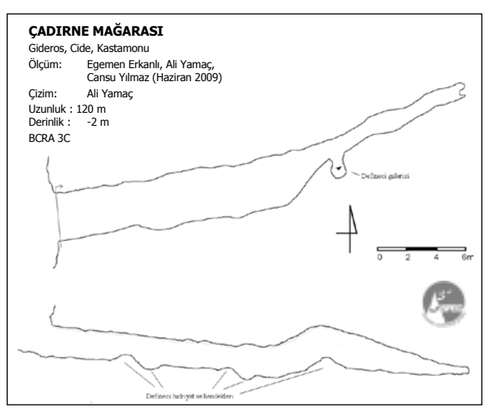

EMİNE AZAK

YUKARI BALİÖNÜ MAĞARASI

Aşağı Baliönü Mağarası'nın 50 m kuzeyinde ve aynı kalker duvarın üstünde yer alan bu mağaranın da ihtişamlı bir ağzı var. Yüksek tavanlı geniş bir galeri ile başlayan bu mağara, kısa süre sonra daralan iki kola dönüşerek geçilemez şekilde sonlanıyor.

Mağarayı ölçtükten ve haritasını çizdikten çok sonra aynı mağaranın, yakında bulunan mermer ocağı nedeniyle MTA tarafından Mayıs 2003'te incelenip raporlanarak koruma altına alındığını öğrendik. Aynı mağaranın ikinci bir haritası oldu (bkz. sayfa 16, Ali Yamaç'ın Çift Haritalar yazısı).

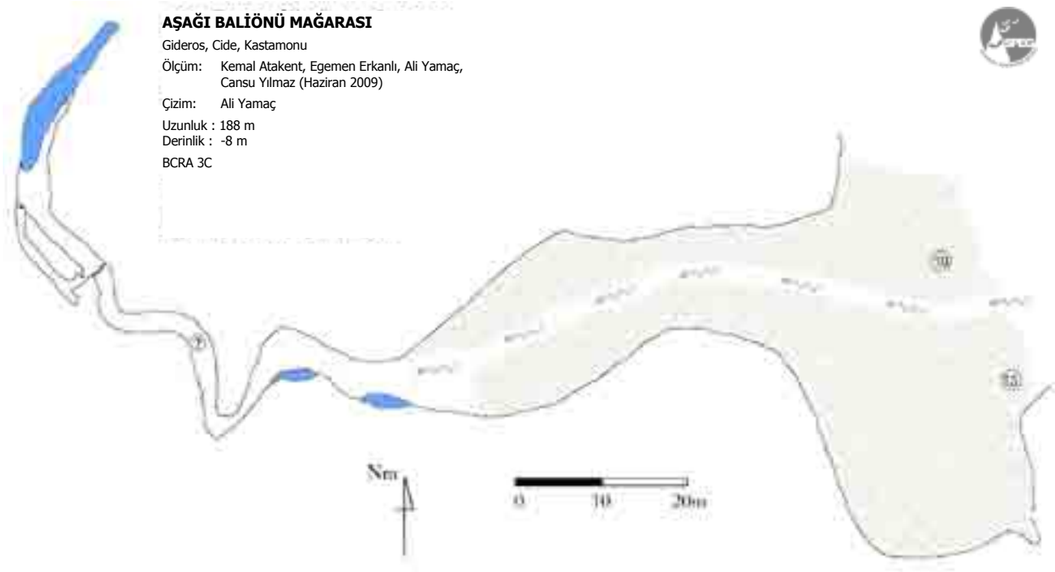
ÇADIRNE MAĞARASI

Gideros'un güneyinde, karayolunun arkasında yer alan bu ufak ve dümdüz mağaranın büyük bir olasılıkla uzun bir süre ağıl olarak kullanıldığı içindeki kokudan belli. Son zamanlarda ise definecilerin eğitim alanı haline gelmiş.

ÇAĞAN ÇANKIRILI

AŞAĞI BALİÖNÜ MAĞARASI

Gideros'un güneyindeki sırtın arkasında, Abdülkadir Köyü'nün güneyinde bulunan Akgöynük Polyesi'nin batısında, dik kireçtaşı duvarın dibinde yer alan bu mağaraya, Erdem Talas rehberliğinde geldik. Çalıları aralayıp bir kalker duvarın dibinde yer alan mağarayı görenleri inanılmaz bir sürpriz bekliyordu: Mağaranın ağzı 38 m genişliğinde idi. Yayladaki suyu toplayan bu düden, ağzın hemen arkasındaki büyük salonda 3 metre yüksekliğe kadar ulaşan çamur yığınlarına sahip. Çamurun içinde su kendine yeni bir yatak oluşturmuş. Kısa bir mesafe sonra daralarak normal bir mağara galerisi şekline dönüşüyorsa da az ileride sifon yaparak sona eriyor. Bu mağaranın gerek çamur kısmında gerekse aktif kısmında biyolojik çeşitlilik şaşırtıcı.

ÇAĞAN ÇANKIRILI

AMASRA

Amasra bölgesindeki potansiyelin farkına varmamız da aynı gezide hem de daha ilginç bir tesadüfle oldu. Dönüş yolu üzerinde Amasra'da berbere uğrayacağı tutan Murat'ın, Fatih Berber Salonu'nda çalışan Derya Kahraman'dan, berber koltuğunda aldığı ihbarlar yepyeni bir bölgenin açılmasına yol açtı.

Hemen dönüş sırasında İnderesi Düdeni araştırıldı. Küre Milli Parkı Mağaraları Araştırma Projesi kapsamında yaptığımız başka bir geziden çaldığımız tek bir günde ise aynı köyde üç yeni mağara daha bulundu.

YOL KENARI TAŞOCAĞINDA MAĞARA

Amasra'dan Kurucaşile yönüne çıkınca yol kenarındaki aktif taşocağını geçerken Çağan'ın uzaktan sarkıt ve dikitler görmesi ile fark ettiğimiz mağarada kısa bir inceleme yaptık. Oluşum yönünden oldukça zengin küçük bir mağara iken hemen hemen tamamı taşocağı tarafından yok edilmişti.

EMİNE AZAK

KOCAREİS MAĞARASI

Yerel ismi Kocarez olarak yuvarlanan bu mağara aktif bir su kaynağı. Makaracı Köyü'nün kullanım suyu, mağara girişinin biraz aşağısındaki bir kaynaktan sağlanıyor. Mağarada akan su kurak mevsimde azalarak aşağı kaçsa da bu kaynaktaki su anlaşılan hiç kesilmiyor. Yine de mağaranın içlerine kadar boru döşenmiş, hatta yaklaşık 200 m ilerinde tuğla bir set bile oluşturulmuş. Bu mağarada girişten itibaren yaklaşık 300 m ölçüm aldık ama ilerledikçe su seviyesi arttı. Hem boğazımıza kadar suda çalışma mecburiyeti hem de zamanımızın az olması yüzünden sona ulaşamadan dönmek zorunda kaldık. Genelde yüksek tavanlı, başlangıçta çok geniş, devamında 2.5-3 metreye düşen galerilerle devam eden tek bir aktif galeri şeklinde bir mağara olmasına karşın, son kısımlarda yer yer tavanın alçaldığı noktalar suyun arttığı zamanlarda zorluk yaratabilir. Oluşum zengini olan mağarada özellikle su katılımı sağlayan birkaç yan kolda traverten oluşumları olmasına karşın bunların hiçbiri devam imkânı sağlayan galeriler değil.

EMİNE AZAK

Bu mağarada yarasa, örümcek, sinek, mağara çekirgeleri, amfipodlar dahil istisnai biyolojik çeşitlilik gözlendi. Bir miktar örnekleme yapıldıysa da daha ayrıntılı çalışılması gerekecek.

KOCAREİS (KOCAREZ) MAĞARASI

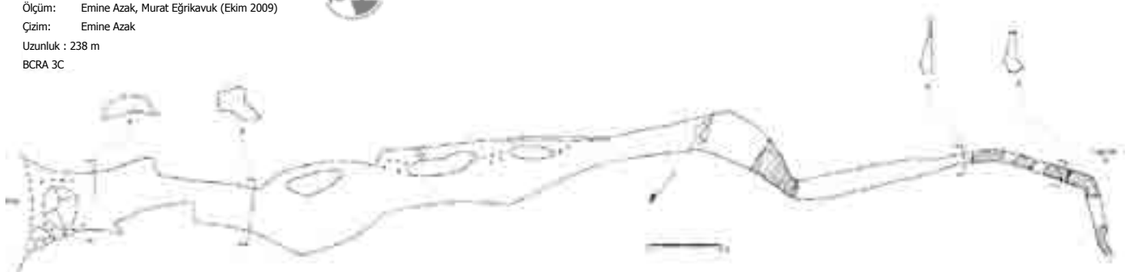
Abbas Mahallesi, Makaracı Köyü, Amasra, Bartın

Ölçüm: Emine Azak, Murat Eğrikavuk (Ekim 2009)

Çizim: Emine Azak

Uzunluk : 238 m

BCRA 3C

İNDERESİ DÜDENİ

Makaracı Köyü'nün 2 km güneyinde yer alan İnderesi Düdeni civarı tamamen örtülü kalker olmasına karşın, sular geniş ağızlardan yeraltına kaçmaktadır.

İnderesi Düdeni'nin 5 metrelik ilk inişi çok büyük bir salona açılmakta. 26 m uzunluğundaki bu salonun yüksek tavanında, iniş yaptığımız ağız hariç, 5 ağız daha mevcut. Su yatağı bu salonu boydan boya geçtikten sonra nispeten dar bir çatlaktan 3.5 metrelik ikinci inişe ulaşıyor. Düden, bu ikinci inişten sonra kısa bir pasajı takiben sifonla sonlanıyor.

Bu mağarada ölçüm çalışmasına ek olarak panoramik fotoğraf ve video çekimi yapıldı, biyolojik örnek toplandı. Örnekler Ege Üniversitesi'nden Murat Özbek tarafından incelendi.

GÖKPINAR MAĞARASI

Makaracı Köyü içinde yolun hemen kenarında kayanın içinden sifon şeklinde çıkan su, Gökpınar olarak biliniyor. Yanındaki fındık bahçesinin yukarısında 45 derece eğimli dar bir delikten sürünerek fosil bir mağaraya giriliyor. Hemen içeride genişleyen galerinin devamında ulaşılan aktif yeraltı deresi, muhakkak ki aşağıdaki kaynaktan çıkan su. Enteresan bir gözlem, bu yeraltı deresindeki debinin kaynaktan çıkan suya göre çok daha yüksek olması idi.

Daha ilginç bir olasılık ise bu yeraltı deresinin, İnderesi Düdeni'ndeki sifonda batan suyun devamı olması. Aradaki mesafe kuş uçuşu 1.600 m, kot farkı da 140 m. Bu ihtimali açığa kavuşturmak için 2010 yılında çalışmalarımız devam edecek.

ÇAĞAN ÇANKIRILI

İNDERESİ DÜDENİ

Makaracı Köyü, Amasra, Bartın

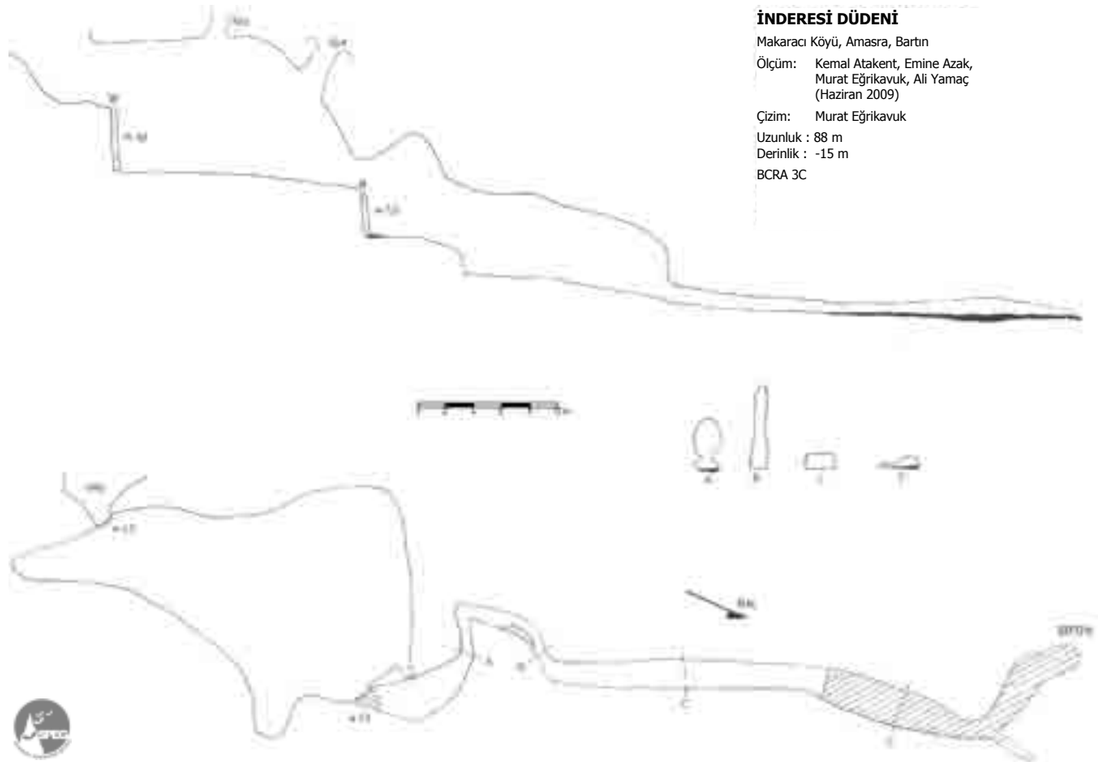
Ölçüm: Kemal Atakent, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Ali Yamaç (Haziran 2009)

Çizim: Murat Eğrikavuk

Uzunluk : 88 m

Derinlik : -15 m

BCRA 3C

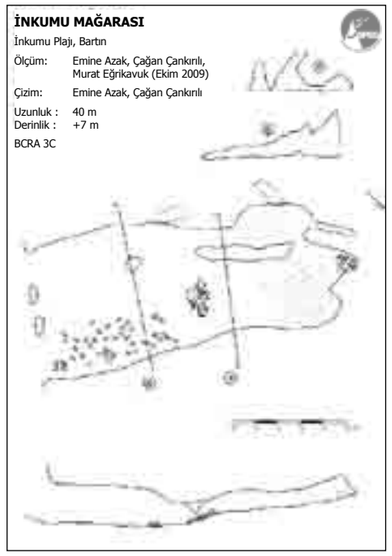

İNKUMU MAĞARASI

Bu yazıdaki tüm mağaralar gibi bu da tesadüfen karşımıza çıkan bir mağara. İnkumu, aslında araştırma bölgemiz dahilinde değildi. Kaldığımız otelden her çıkışımızda yanından hızla geçerek gittiğimiz küçük deliğe bir seferinde Emine'nin durup bakacağı tuttu. Ve "1.5 metre mi, yoksa 2 metre midir" diye dalga geçtiğimiz delik, yaklaşık 40 m uzunluğunda, oluşumlu, yüksek tavanlı ciddi bir mağara çıktı.

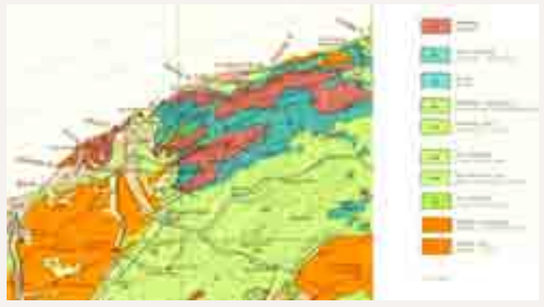
İnkumu kumsalı ile sahil asfaltı arasında sıkışıp kalmış, jandarma karakolunun sırtını yasladığı, oldukça küçük, tek bir kalker bloğun içindeki mağaranın oluşumunu açıklamak gerçekten zor.

Belediye bir dönemde ışıklandırma yapmış, sonra sökmüş. İçeride çöp kirliliğine karşın birkaç yarasanın yaşamakta olduğunu gözlemlemek bizi sevindirdi.

BÖLGE JEOLOJİSİ

Amasra'nın güneydoğusunda, özellikle de Gideros'un güneyinde Üst Jura-Alt Kretase yaşlı kireçtaşı masifleri çok geniş alanlarda sarp tepeler halinde yüzeylenmiş olsalar da güneyde, örneğin Makaracı Köyü ve civarındaki aynı yaşlı kireçtaşları çoğunlukla aşınmış ve örtülü karst özelliği göstermektedir. Bölgenin tabanının Permo-Triyas yaşlı kumtaşlarının oluşturduğu, bunların üzerinde yer alan kireçtaşı kalınlığının ise yer yer 600-700 metrelere çıktığı anlaşılmaktadır. Bu yüzeyler Kuvarterner'de faylar ve akarsular ile parçalanarak farklı eğimler oluşturmuş ve derinleşmişlerdir. Bölge, polye, uvala, dolin, düden gibi karstlaşma örnekleri ile doludur.

Kaynakça

- Melih Tokay: Filyos çayı ağzı-Amasra-Bartm-Kozcağız-Çaycuma bölgesinin jeolojisi.
- M.T.A. Dergisi, No. 46/47, sy 58-73, Ankara, 1955
- Lütfi Nazik: Baliönü Mağarası, MTA iç rapor, sy 2-5, 2003

Öte yandan Kurucaşile'nin güneydoğusunda, geniş bir alanda yüzeylenen ve duvarlar halinde yükselen kireçtaşları ise alttan itibaren konglomera ile başlayıp kumtaşı ve dolomitle devam ederler. Bu blokların en üst seviyeleri ise Kretase yaşlı oolitik kireçtaşlarından oluşmuş ve yoğun bir şekilde karstlaşmıştır.

ÜMİT, ŞİNASİ'NİN MAĞARASINA NE YAPTI?

Çağan Çankırılı

Karadeniz kıyısında şirin mi şirin bir köy. Köyün olmazsa olmaz kahvehanesi de kadrajda, hafif hafif yakınlaşıyor. Tahta masanın etrafında köyün 3 genç delikanlısı oturmuş, pişpirik çeviriyorlar.

Hamit:
"Yok aga... Benden bu kadar. Size çay dayanmaz, bana doyum olmaz, ben kaçıyorum..."

Ümit yakalar kolundan:
"Hayrola Hamit abi, son piştiye mi bozuldun?"

Hamit kolunu silkeleyerek kendini kurtarır:
"Oğlum kağıt mı çalıyorsunuz, ne yapıyorsunuz anlamadım! Her seferinde ben mi ısmarlayacağım lan çayları. Para bitti koçum, ben kaçar..."

O ana kadar sessizce oturmuş Durmuş atlar:
"Kredi açardık be Hamit, su koyverme şimdi..."

Eee, malumunuz, iç borç - dış borç, belimizi kırmadan teğet geçip kıçımıza giren kriz falan derken cep delik cepken delik, bozukluklar ile geçiyor hayat köyde. Bu gençler işsiz, gözleri yüksekte. "Çalışalım, kazanalım, geçinip gideriz" yok tabii. Köy yollarında egzozu vura vura gezecekleri Porsche'un hayalinde gençler.

Hamit kısa boylu tıknaz, Durmuş uzun boylu hafiften yobaz. İmam Hatip'i sonunculukla bitirmiş, köye gidip imam olmak istememiş. Gözü İstanbul arabasında, "alemlere akalım" der canı sıkıldıkça. Laleli onun mekânı... Hele bir de Ümit var ki, gözlerinden alev çıkar, kendine göre zeki olmasının yanı sıra çevresi tarafından da öyle sanılıyor ne yazık ki... Orta üç terk. Bir süre Bartın'da oto sanayiide yüksek lisans yaptıktan ve de arabanın karbüratöründe tornavidayı unuttuktan sonra akrabası olan ustası onu evine yollayarak işini batmaktan kurtarır.

Gece, köye hafif hafif çöker. İşten dönenler guruba karşı rakılarını yudumlarken, radyo frekansı ile köylere yapılan anonsdan ezan sesleri duyulur.

Gençler, boyunları bükük, hayallere dalarlar. Ümit Porsche'unun kalkışını beğenmeyip Ferrari fiyatlarına bakarken bulur kendini. Hamit hafif uyuklar. Durmuş karısını boşayıp eve alacağı iki Rus hizmetçi düşlemekte.

Ümit, dayanamaz:
"Offf... Yeter! Oğlum bulalım bir yolunu da para görelim biraz, olmuyor böyle."

Hamit atlar:
"Devlet yeni bir kredi verecekmiş diyorlar, büyükbaş işine mi girsek?"

Ümit kendinden emin:
"Oğlum, iş büyükbaşlara kaldıysa sıçtık."

Durmuş duramaz yerinde atlar konunun ortasına balıklama:
"Len hatırlar mısınız, köyün ilerisinde bir mağara vardı. Hani Cafer'in davar kaybolduydu da ararken bulmuştuk... Rumlar kaçarken altın saklamış diyorlar. Girip bir bakak len."

Şinasi'nin Mağara, sahte duvar yazıları

Hamit:
"Ulan Durmuş. Benim bütün amcalarım önce teker teker, sonra grup halinde girdi. Bir bok yok lan içeride. Dedektör bile soktular içeri. Her yeri kazdılar. Bir bok yok lan..."

Durmuş:
"Oğlum haritası olsa bulurdunuz be..."

Hamit:
"Ulan ne haritası. Göt kadar mağara zaten. Yok işte içeride bir şey..."

EMİNE AZAK

Şinasi'nin Mağara'da define çukuru

Durmuş'a bir efkâr basar:

"Ah ulan! 5000 kâğıt paramız olsa, gider, bastırır parayı alırdık bir harita. Sonra alır altınları doğru İstanbul'a!"

Hamit ile Durmuş tartışmaya başlar. Hızır idi Yunus idi, var idi, yok idi... uzar gider tartışma. Ümit'e afakanlar basar:

"Kesin be! Bir cigara tüttürtmediniz ağız tadıyla ibneler. Durmuş lan, uzatma sen de, yok soktuğumun mağarasında da bir bok. Sanki çok bir paramız var da define haritasına verecen 5000 kâğıt!"

Durmuş durduğu yerden celallenir:

"Ümit, içeride bir küp altın olsa vermez misin o parayı?"

"Veririm tabii..." der Ümit.

Durmuş durduğu yerden öterken, Ümit iç dünyasına döner. Tilkiler dolanır, değmez kuyrukları birbirine. Bir an kal gelir Ümit'e. Bir milyon yıllık evrimini sanki bir milyon yıl daha ileri taşıyormuşcasına titrer. Kafasında bir ampül yanar Ümit'in. Sapsarı ışıklar içinde, krizden kurtulmanın yolunu bulmuştur Ümit. Kendi kendine " Kim vermez ki?" der. Zıplar yerinden altında raptiye varmış gibi.

Gecenin kör karanlığında ellerinde ışıldaklar, Avanos'un hediyelik testileri, tornavidalar, girerler mağaraya üç kafadar. Hummalı bir çalışma vardır içeride.

Ertesi gün Ümit, Durmuş'u alır yanına, gider doğru Bartın'a. Sahafları, antikacıları gezer. Eski bir kitap bulur. Arka kapağının içini mürekkeple karalamaya başlar. Bir harita çizer ki, sanarsın, Arzın Merkezine Seyahat'e çıkmadan başvurulacak ilk kaynak. Tembihler Durmuş'a:

"Koçum, görmedin, duymadın. Hamit'e de tembihliyelim. 'Sizde bir kitap var' desin civar köylere, şehirlere. 'Arkasını karalamışlar, kimse çözememiş. Ermeni komşuları bırakmış...' "

"Abicim bizim köyde Ermeni yoktu ki..."

"Hassiktir... Neyse Rum dersin. Kaçarlarken düşürmüşler dersin..."

"Abi bizim köyde Rum da yoktu ki..."

"Başlatma şimdi köyüne, sen öyle de... Ben de bizim Neco dayıya haber salayım. Onun çevresi geniştir. Ağzında da bakla ıslanmaz... Duyan gelir size..."

Aradan birkaç ay geçer. Dedikodu duyulur. İnanan şaşırır, inanmayan küfreder. Bir gün Durmuş'un evinin önünde kırmızı bir kamyonet durur. İçinden orta yaşlı üç adam iner. Bıyıklı olan eve yönelir. Durmuş babaannesine sıkıca tembihler:

"Aman sakın bırakma kitabı elinden. Şu kitabı satalım, burma burma bilezik alacağım sana söz..."

Bıyıklı adam kapıya gelir, izin ister içeri girer. Babaanne sıkıca sarılmıştır kitaba, bırakmaz. İkide bir "Komşunun emanetidir, bırakmam" der. Tartışırlar, tartışırlar, sonunda 4000 kâğıda okuturlar kitabı.

Kırmızı kamyonet birkaç saat ortadan kaybolduktan sonra gelir köy kahvesine. Hamit çayını höpürdetirken içeri girerler. Köyün aşağı girişinin üzerindeki yamaçta bir mağara olup olmadığını sorarlar. Köy kahvesi Magellan kimliğine bürünür. Hikâyeler döner. Hamit bir süre izledikten sonra girer konuşmanın içine. "Bilirim" der. "Var tabii" der. "Dibi yoktur" der, üstüne de ekler: "Geçen içeri kedi atmışlar, Zonguldak'dan çıkmış". (Tabii ben buraya bir not eklemek istiyorum: Muhtemelen kedi İstanbul sapağını kaçırmıştır. Yoksa Edirne'ye kadar gider o mağara.) "Şinasi'nin evinin orada... Bir çay içelim de gidelim..."

Neyse, Hamit mağarayı kendi bulamayacak kadar salak olduğu için, Ümit'i de alır yanına, arkada defineciler, tırmanırlar da tırmanırlar. Yolda anlaşır Ümit adamlarla. Önce eğer altın bulunursa, yüzde on rehberlik ücreti artı KDV ister, sonra fiş vermeyeceğini söyleyerek %10'a anlaşır.

Kapının ağzında Hamit arıza çıkarır. "Ayı var" der, "kurt var" der girmek istemez. Ümit'in de araya girmesi ile 50 kağıda fit olur. Ellerde fenerler, girerler.

Ümit orta okuldan terk olduğu için tarihi, coğrafyayı iyi bilir. Askerliğini Antalya'daki tatil kampında geçirirken Dim ve Damlataş mağaralarını gezdiğinden, jeoloji konusunda da tüm profesörlere taş çıkaracak kadar bilgi sahibidir. Defenecilerin 6 km zannettikleri yol 60 m olduğundan, bu bilgilerinin sadece çok azını aktarma fırsatı bulur. Ancak bu sürede bile, nasıl yapıp nasıl ettiyse, bu mağaranın erken Bizans döneminden kalıntılar taşıdığını (ki bahsi geçen kalıntılar aslında bir kaç Avanos turistik testiden ibaret), içerideki sarkıtların yüz milyon yılda oluştuğunu (ki zaten iki yıl önce bir kısmını akvaryumcuya okutmuştu), Rumların da kaçarken eşyalarını kimsenin bilmediği yerlere sakladığını geveleyivermişti (Tabii, bütün tarih kitaplarında yazar: "Rumlar ne ara kaçtılarsa, o ara speleolojiye olan ilgilerinden dolayı bütün değerli eşyalarını mağaralara saklarlar" (Özturan, Vehbi: Akil Yayınları, MEB onaylı Orta Dünya Tarihi)).

Defineciler mağaranın sonuna yaklaştıklarında heyecandan kaskatı kesilirler. Tüm duvarlarda haçlar ve eski dillerde yazılar vardır. Defineciler birbirlerine sarılırlar. Tutankamon'un mezarını bulmuş gibi bir edayla sallamaya başlarlar kazma küreklerini. Bir adam boyu kazdıklarında, birkaç kemik parçasının arasında ezilmiş bir tahta kutu bulurlar. İçinde sararmış, mürekkebi akmış kâğıtlar vardır. Sevinçleri, bir anda hüzüne, hüzünden 4000 liralık bir göçmeye dönüşür.

Ümit alır sazı eline:

"Eski para mıdır bunlar nedir ki? Başka bir define haritası olmasın... Yok yahu, tapu bunlar tapu, tapu..."

Defineciler mağaradan çıkıp, boş mu çıktı, yoksa kazıklandık mı ikileminde bayır aşağı yuvarlanırken, onların ışıklarını gören anasının gözü Dursun, jandarmayı arar. Jandarma minibüsünü gören defineciler de, Ümit'in yardımı ile arka yoldan sırra kadem basarlar.

4000 lira ceptedir artık. Gençler mutlu. Alternatif turizme katkı sağlamışlar, neden mutlu olmasınlar tabii? Bir tek Durmuş biraz mutsuz. İki gün sonra Bartın terminalinde 4000 liralık dayak yemiş akrabalarından. Harita sendeydi de niye bize vermedin diye... İki dişini kırmışlar, burnunu düzeltmişler. Horlaması kesildi o zamandan beri. Payını Laleli'de siftah yapamadan kaptırmış bir yankesiciye. Hamit, hâlâ davarlar için devletten kredi bekliyor. Parası ile kendine mobilet aldı. Kahveyle ev arası mekik dokuyor. Ümit ise kendine detektör aldı. Kalan parası ile de sahaftan birkaç kitap daha aldı. Çevredeki köylerin mağaralarını haritalıyor.

Biz o mağarayı bulduğumuzda mağara harap vaziyetteydi. Girişe dizilmiş kırık testiler, Türk, Yunan ve ne olduğu belirsiz harflerle karalanmış duvarlar, kırılmış oluşumlar, define çukurları ve taze yanmış bir odun bulduk içeride. Onunla duvara define sembolü çizilmiş. Hani şu genel ağ bağlantısında siteleri olan güzide defenecilerimizin kullandıklarından.

Bu hikâye, bayır aşağı yuvarlanırken aktı gözümün önünden. Gerçekliği tartışılır... Üç noktası hariç: Birincisi, duvarlara çizilmiş sahte semboller ve yazılar. İkincisi define işaretleri. Üçüncüsü ise, Ümit isimli şahsın tüm bunların altına attığı belli belirsiz imzası.

AKSEKİ BÖLGESİ ÇALIŞMALARI

Sinan Poyraz

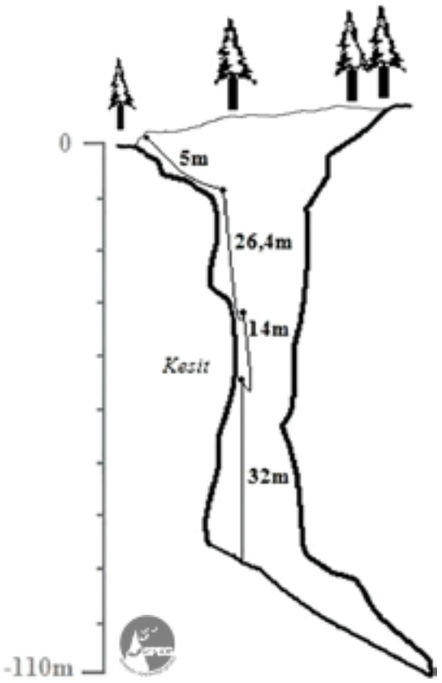
Akseki yöresinde yaşayan İlker Mutlu'nun ilettiği ihbarları değerlendirmek üzere 2009 yılı içinde iki gezi yapıldı.

Mağara zenginliği bakımından dikkat çeken bir bölge olan Akseki, uzun yıllar yabancı ve Türk araştırmacılar tarafından ziyaret edilmiştir. Bu nedenle son senelerde unutulan bölgeye, gelen ihbar doğrultusunda giden ekibimiz bölgede hala bakir alanların da olabileceğini keşfetmiştir. Birbirine yakın alanlarda bulunan 2 tane 100 m derinliğindeki obruk ile üzeri çatlaklarla dolu dikey yamaçlar ve 2 ufak mağara buna işarettir. MTA'nın bölge hakkında yazdığı rapordan alınan bilgiler doğrultusunda bölgenin karakteristik özellikleri bu alan içerisinde düdenler olabileceği yönündedir.

TELEFAĞA ORUĞU

Telefağa Obruğu -110 m derinliğinde toplamda 80 metrelik dikey bir inişin hemen ardından eğimli ve yatay şekilde 30 m ilerleyen fosil bir obruk mağaradır. Mağaranın dibindeki ince çarşak çöküntü olası devam edebilecek kolları kapamıştır.

TELEFAĞA OBRUĞU

Çanakpınar Köyü, Akseki, Antalya

Ölçüm: Gökhan Özyaman, Sinan Poyraz, Özgür Can Sönmez, Ender Usuloğlu (Ekim 2009)

Çizim: Sinan Poyraz

Derinlik : -110 m

BCRA 3C

GÜVERCİNLİK OBRUĞU

Güvercinlik Obruğu ekip için hiç beklenmeyen bir sürprizdi. Mayıs gezisinde bulunan mağaranın araştırılması, malzeme eksikliği yüzünden yarım bırakılmış, fakat inilen 70 m derinlikte, tavanı çok yüksek bir kol olduğu görülmüştü.

Obruk sağlı sollu kalker blokların yükseldiği bir vadide patika üzerinde bulunuyor. Bu bloklarda çok ufak ve bir insanın giremeyeceği pek çok subatan var. Beklentimiz bu ufak düdenlerle aşağıda bir sistem oluşmuş olabileceği yönündeydi, ancak Güvercinlik, sıradan bir obruk şeklinde sonlandı. -74 m'lik obruk tek bir serbest inişten ibaret ve hemen ağza çaklımış bir dübelden rahat bir şekilde iniliyor. Dipten birbirinden farklı yöne uzanan 2 kol ise çok ilerlemeden bitiyor. Mağaranın iniş yapılan duvarının arkasında kalan dik duvarda oluşan sarkıtlar ve perde oluşumlar oldukça büyük idi.

GÜVERCİNLİK OBRUĞU

Çanakpınar Köyü, Akseki, Antalya

Ölçüm: Gökhan Özyaman, Sinan Poyraz, Ceyhun Uludağ, Ender Usuloğlu (Ekim 2009)

Çizim: Ender Usuloğlu

Uzunluk : 153 m

Derinlik : -74 m

BCRA 3C

GÜVERCİNLİK ÇUKURU VE ÇATLAĞI

Güvercinlik çukuru, Çanakpınar Köyü'nden Güvercinlik Mevkii'ne giderken iki tepe arasında kalan patikada ilerlerken bulduğumuz ufak bir dikey mağaradır. Bölge tamamen yatay tabakalanmış kireçtaşlarından oluşmuştur. İki tepe arasında hemen hemen her 50-100 m'de bir kar ve yağmur sularının battığı delikler vardır. Bunlardan bir tanesine Emel arkadaşımız (kendisi ufak tefektir) bile zor sığdı fakat içerden oldukça serin ve saçlarımızı üfürecek kadar rüzgar geliyordu.

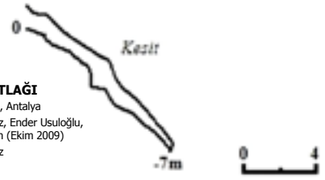
Bununla beraber Telef Ağa'nın onda biri kadar olan ve Güvercinlik Obruğu'na çok yakın bir mesafede bulunan Güvercinlik Çukuru ismini verdiğimiz dikey mağara da aynı özelliklere sahiptir. İlk inişi 5 m ile başlayan obruk mağara, daha sonra yataylaşarak kapanmış ve bitmiştir.

GÜVERCİNLİK ÇUKURU
Çanakpınar Köyü, Akseki, Antalya
Ölçüm: Sinan Poyraz, Ender Usuloğlu, Emel Yazgan (Ekim 2009)
Çizim: Sinan Poyraz
Derinlik : -8 m
BCRA 3C

Daha sonra Güvercinlik Oruğu'na giderken yine patika üzerinde adını Güvercinlik Çatlağı koyduğumuz küçük bir mağara bulunmuş ve haritalanmıştır.

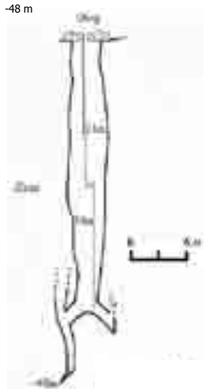
GÜVERCİNLİK ÇATLAĞI
Çanakpınar Köyü, Akseki, Antalya
Ölçüm: Sinan Poyraz, Ender Usuloğlu, Emel Yazgan (Ekim 2009)
Çizim: Sinan Poyraz
Derinlik : -7 m
BCRA 3C

DİKMEN KÖYÜ OBRUĞU VE TELLİ MAĞARA

Dikmen Köyü'nden 15-20 dakikada yapılacak bir orman yürüyüşüyle varacağınız mağaraya sizi, rica ederseniz köy çobanları da götürebilir. Bu yürüyüş rotasındaki ayak bastığınız ilk lapyada obruğa geldiğinizi fark edeceksiniz. Köylüler ve çobanlar tarafından, hayvanlar düşmesin diye, obruğun ağzı kayalarla kapatılmış. Çok dar bir açıklıktan zar zor geçebiliyorsunuz. Gerçekten sıkışma tehlikesinin olduğu bu girişten sonra ise mağara katlanılır bir genişlikte ilerliyor. Girişteki doğal bağlantıdan sonra 40 metrelik inişin ortalarına da bir adet dübeli ipin sürtmesini engellemek için çaktık. Mağaranın dibinde gördüğümüz dağ keçisi boynuzlarını, rehberimiz çoban ile Yusuf Cemal Yüksel yasak avlanan avcıların yakalanmamak için boynuzları böyle yerlere attıklarını, eti de dikkat çekmemek için ufak parçalar halinde çantalayarak kaçtıklarını, söyleyerek açıkladılar.

DİKMEN KÖYÜ OBRUĞU
Dikmen Köyü, Akseki, Antalya
Ölçüm : Sinan Poyraz, Ceyhun Uludağ (Ekim 2009)
Çizim : Sinan Poyraz
Derinlik : -48 m
BCRA 3C

Telli Mağara ise Dikmen Köyü'ne gelmeden önce gözümüze çarpan eski bir su girişiydi. Ufak mağaranın ölçümünü hızlı bir şekilde alıp yolumuza devam ettik.

DİKMEN YOLU TELLİ MAĞARA
Dikmen Köyü yolu, Akseki, Antalya
Ölçüm : Sinan Poyraz, Gökhan Özyaman (Ekim 2009)
Çizim : Sinan Poyraz
Uzunluk : 14 m
Derinlik : -6.5 m
BCRA 3C

KAYAAĞIL OBRUĞU

Daha önce Claude Chabert tarafından haritalanan bu obruğun daha detaylı bir haritasını çizmek için yola çıktığımızda, biraz da çobanın azizliğine uğrayarak 3-4 saatlik bir yürüyüşle ancak ulaştık.

En kısa inişi sağlayan yamaçtan aşağıya yaklaşık 60-65 metrelik inişle ulaştığımız V şeklinde tabanda yetişen, boyu 40 m'yi bulan devasa çam ağaçları vardı. Yaklaşık dikdörtgen bir ağıza sahip olan bu obruğun derinliği -100 m'yi aşar. Ölçüme, yağmur ve yıldırımların azizliğine uğradığımız için ara vermek zorunda kaldık. Gece bastıktan sonra çıkabildiğimiz obruktan karanlıkta köyü bulmak ekip için ayrı bir macera oldu.

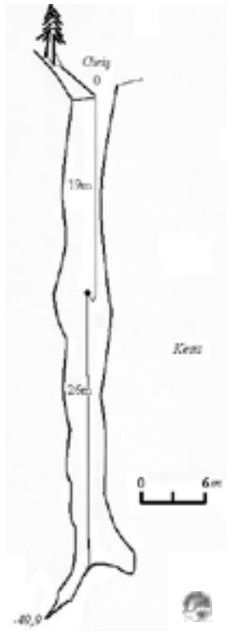

SERABELİ DİPSİZİ

Güzelsu Muhtarı'nın gösterdiği Serabeli Dipsizi, Güzelsu girişindeki tepenin yola bakan yamacında bulunan bir obruk. Girişteki doğal bağlantı ve saptırmalarla mağaranın yarısına kadar iniliyor ve ardından gelen bir bolt geçişinden sonra mağaranın dibine (-50 m) varıyorsunuz.

Serabeli Dipsizi bu gezide girdiğimiz mağaralar içerisinde biyolojik açıdan en zenginiydi. İçinde ciddi bir semender popülasyonu olan mağarada 1-2 de böcek türü (örümcek vs.) bulunuyordu.

SERABELİ DİPSİZİ
Güzelsu, Akseki, Antalya
Ölçüm: Gökhan Özyaman, Sinan Poyraz, Ceyhun Uludağ, Ender Usuloğlu (Ekim 2009)
Çizim: Sinan Poyraz
Derinlik : -50 m
BCRA 3C

MARMARA ADASI MAĞARALARI

Gülşen Küçükali

Kapıdağ Yarımadası çevresinde bulunan irili ufaklı kara parçalarının en önemlisi yarımadanın altı mil Kuzey-Batısında bulunan Marmara Adası'dır.

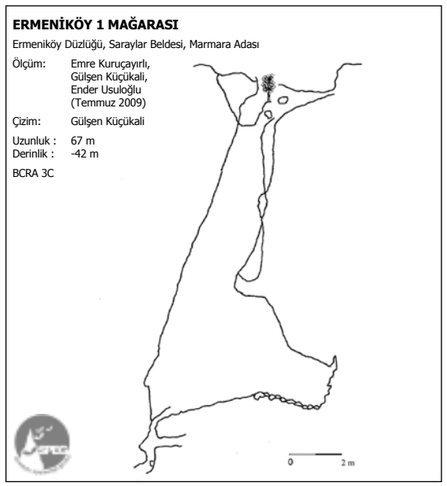
Marmara Adası denizden 709 m yüksekliği ve 117 km²'lik yüzölçümü ile Adalar Topluluğu'nun en büyüğüdür. Marmara Adası bir elips şeklini andırır, adanın orta kesimi dağlık kuzey ve güneyi ise tepeliktir. Bu dağlık alanın ve adanın en yüksek noktası, ortabatı kesiminde 699 metreye ulaşan Büyükçayır Doruğu'dur. Güneydoğuda, tepelerin arasında, önemli bir tarım alanı olan Topağaç (eskiden Kılazak) Ovası yer alır. Ovanın ortalama taban genişliği 1 km kadardır. Adanın kuzey kesiminin hemen hemen tümü saflık oranı %95'e varan mermerlerden oluşur. Adanın, takımadaların ve bunları kuşatan denizin adı da mermer yataklarından gelir. Mermer yataklarının tüm kalınlığı 2.000 metreye varır.

Marmara Adası'nın kuzeyinde bulunan Saraylar Beldesi'nin yukarısında, Ermeniköy-Viranköy düzlüğüne bakan tepelerde tespit edilen mağaraların dikey olması sebebiyle geçen sene yaptığım keşif gezisinde giriş yapılamamıştı. 10-12 Temmuz 2009 tarihleri arasında bu mağaraların ölçümü için ASPEG'den Ender Usuloğlu, Emre Kuruçayırlı ve Gülşen Küçükali'den oluşan üç kişilik bir ekiple giriş yapıldı.

Bu geziyle keşfedilen mağaraların ölçümü ve haritalama çalışması da tamamlandı. Ölçümü yapılan ilk mağara Ermeniköy-1 Obruğu ismiyle kayıtlara geçirildi. 40 m derinliğinde ve obruk yapısında olan mağara duvarları, bölgenin yapısına uygun olarak mermer türü kayaçlardan oluşuyor. Ermeniköy-1 geniş girişten başlıyor, mağara ağzından hiç su girişi yok ve ipten ilk çıktığımız yere kadar yarı aydınlık bir mağara. Dar bir çatlaktan birkaç metre ilerledikten sonra mağara bitiyor.

Ermeniköy-1'in yaklaşık 50 m uzağında ve paralelinde bulunan bir çatlağın ölçümü yapıldı, çatlakta çok fazla sayıda sinek olması ölçümü oldukça zorladı.

İki mağaranın da bulunduğu tepenin zirvesine yakın bir yerde tespit edilen Ermeniköy-3 mağarası yine dikey karakterli ve traverten oluşumları içeriyor. Mağara girişinde, etrafındaki kayalardan yararlanılarak doğal bağlantılarla döşeme yapıldı. 18 m derinliği olan mağara büyük kısmının yarı aydınlık olması sebebiyle bir çok böcek türüne ev sahipliği ediyor.

BÖLGE JEOLOJİSİ

Marmara Adası'nda Permiyen öncesi yaşlı metamorfik kayaçlar bulunur. Bölgedeki en yaşlı oluşumları Gündoğdu metamorfikleri teşkil eder. Düzenli bir istiflenme sunan bu birim mikaşist, kalkşist ve mermerden oluşur. Gündoğdu meyemorfitleri üzerine Erdek karmaşığı gelir. Bir okyanusal kabuk ürünü olan mataultramaflt, metagabro, metabazalt ve bunlar ile karışmış aslen pelitik, yarı pelitik ve psammitik kayaçlar ile kireçtaşı olistolitlerinden meydana gelir. Erdek karmaşığını Marmara mermeri örter. Marmara mermerini bir yay önü ya da yay ardı havzada gelişen flişoyid Saraylar Karmaşığı izler. Bu birim, bazik ve ortaç kökenli metavolkanitler ile arakatlı egzotik mermer bloklu kökende türbitik nitelikli çamurtaşı, kumtaşı, konglomera ve kireçtaşı ardışından oluşur. Kalkali bileşimli İlyasdağı Metagranodiyoriti, alttaki tüm birimleri metamorfizma öncesinde, çok sayıda aplit, pegmatit ve kuvars damarlarıyla sıcak dokanaklar boyunca kesmiştir.

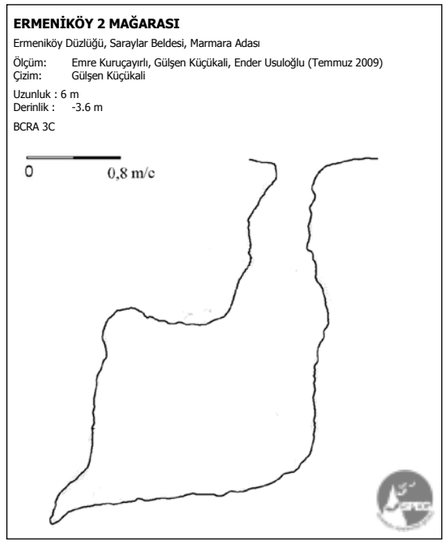
Büyük bölümü metabazitlerden oluşan, ve az oranda mikaşist, kalkşist ve mermer blokları içeren kayaç topluluğu, Erdek Karmaşığı olarak isimlendirilmiştir.

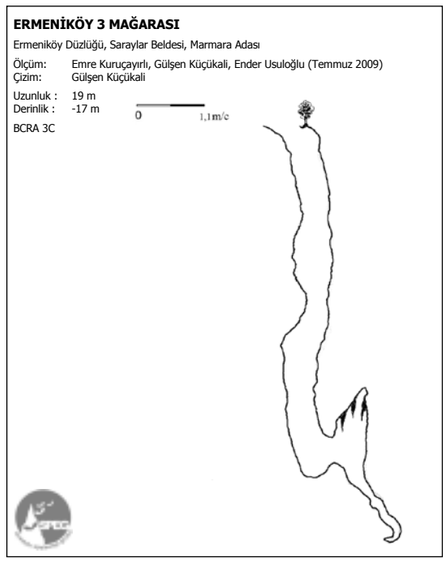
Marmara Mermeri: Adanın kuzeyinden 2,5-3,5 km eninde bir kuşak boyunca uzanan mermerler, en yaygın kaya türünü oluşturur. Kayaçta kalsitin dışında grafit bulunur. Mermerlerdeki ana değişim metamorfizma derecesine bağlı olarak kuzeyden güneye doğru tane boyundaki kısmi artış, kuzeyde gözlenen dolomit mermerlerinin güneye doğru gözlenmemesidir. Bu özellik metamorfizma derecesinin adada kuzeyden güneye arttığını gösterir.

Saraylar Karmaşığı: Marmara mermerinin, konkordan olarak bazik ve ortaç kökenli metavolkanitler ve arakatlı, ekzotik mermer ve öetabazit bloklu, metapsammit, metapelit ve kalkşist arkalanmasından oluşan kayaçlar izler.

(Aksoy 1995)

KAYAÜSTÜ YAYLASI DÜDENİ

Ali Aytan

Murat Eğrikavuk oturur bilgisayarının başına başlar araziyi Google Earth'den taramaya. Bazen siyah noktalar bulur, "şunlara bakmak lazım" der. Bir keresinde Kırklareli Yenesu Mağarası'nın yukarısındaki sık çalılıkların arasında parçalana parçalana mağara aramışlığım da var. Murat bu sefer bazı doğa sporları gruplarının forumlarına denk gelmiş ve İzmit, Yuvacık, Kayaüstü Yaylası'nda 3,5 m derinliğinde bir kuyudan bahsedildiğini yakalamış. Yazıda ufak girişli kuyuya taş atılınca, görünenden daha derinlerden ses geldiğinden de bahsedilince grupla paylaştı.

CEM YÜREK

Engin, Sebahat ve Cem'den oluşan ilk ekip ilk fırsatta yaylaya çıkmış ve mağaranın yerini tespit etmiş, bol bol da fotoğraflarını çekmişlerdi. Fotoğraflardan mağaranın girişinin komple toprak olduğunu görünce açıkçası çok umutlanmamıştım. Belirgin bir su girişi de tespit edememişlerdi.

Yine de Cem ile hafta içi müsait olduğumuzu farkedince hemen programımızı yaptık.

YOLDA KALAN OFF ROAD ARAÇLARINI KURTARAN OFF ROAD ARACI...

Cem 2 ay kadar önce enteresan bir şekilde motor kazası geçirmiş ve ayağını kırmıştı. Henüz yeni yeni basabiliyordu. Bu durum önceleri hiç kafama takılmamıştı, çünkü bana göre mağara zaten 3,5 m sonra bitecekti. Bu durumda genelde araba içinde geçecek olan bir gezi eğlenceli olacaktı.

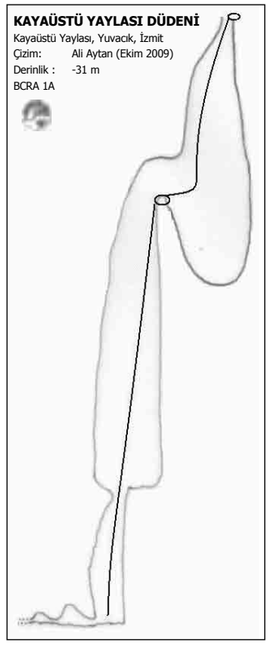
Gidiş yolumuzun iniş parkuru epey çamurlu ve ağırdı. Yer yer inerken araç kayıyor ve kontrolden çıkıyordu. İşte bu anlarda biraz endişelenmeye başlamıştım ki Cem hemen devreye girdi. "Merak etme dostum altımızdaki araç off road araçlarını çamurdan çıkartan alet., üstelik üstünde 9000'lik vinç var" dedi. Hemen kendime güvenim tazelendi ve zevkini çıkarmaya başladım. Gerçekten de araba tam teşekküllüydü, öyle ki gayet ciddi bir telsizi bile vardı. Kaya kaya yaylaya kadar geldik.

CEM TUT ŞU DESANDÖRÜMÜN İPİNİ...

Hemen yakındaki yayla evlerinden birine yerleştik. Mağaranın yanındaki kaya ile 5 m uzaktaki kayadan doğal bağlantı alarak emniyetli bir döşeme yaptık. Benim inip duruma bakmama karar verdik. Bu şekilde konuşarak mağaraya daldım. Daldım da tıpa oldum. Mağaranın ağzı o kadar dardı ki bir türlü içine giremedim. Desandörümü uzun göbek bağıma aktardım, böylelikle bel bölgemdeki genişliği azattım. Desandörümden çıkan ipin ucunu da geçişte ellerimle kendimi aşağıya iteklemek için Cem'e verdim. Bu sistem çalıştı ve luup diye aşağıya kaydım. Cem beni desandörümün ipiyle 1 m kadar indirdi ve ipi almamı sağladı. Bundan sonra cumarlarımın ikisiyle de ipe girdim ve desandörümün konumunu düzelttim. Aşağısı iyice genişlemişti. Cem'e merak etmemesini, mağaranın epey genişlediğini söyleyerek 1 saat sonra temasa geçeceğimi söyledim. Önce 13 m kadar inişten sonraki balkona, oradan da 9 m, sonra da bir 9 m daha inince mağara yatay olarak devam etti. Ufak bir odada bittiğini sanırken aşırı çamur zeminde kafam kadar bir delik gördüm. Hemen yere yattım fakat çok dardı. Üzülmeme fırsat kalmadan zeminin en az 20 cm çamurla dolu olduğunu ayaklarım batınca farkettim. Fakat ellerimle kazmam çok zor oldu. Aradan 30 dakika kadar geçmişti ki dönmeye karar verdim. Yukarı çıkınca Cem'e olanları anlattım. Sandım ki "hadi gidelim" diyecek ve toparlanacağız. Oysa ki bana yayla evinde gördüğü kürekten bahsetti. Ben sağduyumu kullanarak küreği kapıp aşağıya fırladım. Kazdım ve deliğin altını boşalttım. SRT setimi çıkartıp daldım deliğe fakat tam bel noktasında tıpa oldum. Ellerimin de desteğiyle fırlarcasına delikten fışkırdım. Korktuğum başıma geldi ve ufak bir odadan sonra mağara bitti. Bu arada mağara iyice sulanmaya başlamıştı. Her yerden su damlıyordu. Öyle ki vıcık çamur tabakası su altında kalmıştı. Sakin bir şekilde döşemeyi toplayarak ve ölçüm alarak yukarıya çıktım. Merak edenler için hemen ekleyeyim, dikey mağarada tek başına ölçüm almak daha kolaymış. Tabii ki küreğimi de dışarı çıkardım.

TEKNİK USTA ORADA MISIN? GÖLCÜK 69 BENİ DUYUYOR MUSUN?

Mağaradan çıktığımda sağanak yağış şiddetini artırmıştı. Hızlı bir şekilde toplanmayı başardık ve 15:30 gibi yola çıktık. Hedefimiz hava kararmadan ormandan çıkmaktı. Fazla değil, 100 metre sonra ilk çamurumuza saplandık. "Panik yok" diyen Cem vinç eldivenlerini ve perlonunu bana uzatarak "hadi koçum bir doğal bağlantı patlatta kaçalım buradan" dedi. İşte o an büyük bir pislik içinde olduğumu anladım. Hışımla bulduğum baba bir ağacın çevresine vinç perlonunu doladım. Oturduğu yerden vincin kumandasıyla makarayı sardıran Cem aracı yavaş yavaş çamurdan kurtarmayı başardı. Fakat 3 m sonra yine saplandık. Yine doğal bağlantı, yine vinç, yine makara..., yine saplandık, yine doğal bağlantı, yine vinç, yine makara, yine doğal bağlantı, vinç, makara, lanet olası çamur, bağlantı derken 4 saat sonra artık benim yapamadığımı arabanın aküsü yaptı ve tısss. Akü bitti. Cem ile cep telefonlarına sarıldık lakin onlardan da tık yoktu. Arada sırada bir kademe çeken telefonlarla ancak mesaj yollayabiliyorduk, o da çok nadir.

Uzun süre bekledikten sonra Cem'in aklına telsiz geldi. Hemen bir kanal seçip yardım çağrılarına başladı. Uzun bir çalışmadan sonra Gölcük 69 kod adlı kullanıcı Cem'e cevap verdi. Gölcük 69 kod isimli şahıs Gölcükte yaşayan ve 20 yıldır yatakta yaşamak zorunda kalmış bir hastaymış. Bu durumda telsiz onun can dostu olmuş. Hergün telsizden edindiği arkadaşlarıyla vakit geçirirmiş. Gölcük 69'un Cem'e inanıp yardım çağırmak için Teknik Usta kod adlı arkadaşını (telsiz tamircisi) devreye sokması en az bir saat sürdü. Ben bu arada arabanın arkasına matımı serdim ve uyku tulumumun içine girdim. Gece 23:00'e kadar Cem usanmadan, bıkmadan telsizle konuştu ve sonuçta telsizciler aracılığıyla en yakın köyün muhtarının telefonunu jandarmadan aldırdı. Yine telsizci arkadaşlar muhtarı arayıp traktör yardımı gelmesini sağladılar.

Cem'in yolda kalan off road araçlarını çeken aracını traktör çekerken az daha dingilini kırıyordu. Traktörcü birkaç kez vazgeçti fakat her seferinde araya girerek çekmesini rica ettik.

İstanbul'a geldiğimizde saat sabah 04:00 olmuştu. Kısa günün kârı elimizde 31 metrelik yeni bir mağara oldu. Gün de çok kısa değildi aslında.

Teknik Usta ve Gölcük 69, TEKRAR TEŞEKKÜRLER.

İÇİMİZDEN BİRİ : SEBAHAT BAHADIR

ASPEG ve endemic ekibiyle tanışalı 1 yıl 3 ay gibi bir süre olmuş… Yazımı hazırlamak için bilgisayarımdaki kronolojik ASPEG albümlerime bir göz gezdireyim dedim. İlk mağara kampımın üzerine geçen zaman tamamen mağaracılıkla geçmiş. Ömrümün kalanını ise bir mağara canlısı olarak tamamlamak istiyorum...

Özet olarak başıma gelenlerin küçük bir kısmını anlatayım. İyi ya da kötü olduğuna siz karar verin…

Ekim 2008…

Metin Albükrek dia gösterisine birlikte katıldığım Ceyhun ile fotoğraflara bakarken olay güzel karelerden ibaretti. Tüm ekip normal ve sosyal insanlar gibi görünüyordu. Ayrıca ekipten Barbaros daha eskilerden arkadaşımdı ve tavsiye ediyordu. Ceyhun'la denemeliyiz kararına vardık.

Kasım 2008…

İlk yatay mağara deneyimimiz için Dupnisa mağarasına gittik. Şırıl şırıl akan suyun tersine mağara içine ilerleyen bir grup turist gibiydik. Şarkılarla türkülerle bu harikalar diyarına girip etkilenmemek mümkün değildi. Her şey sevimli her şey şirin geliyordu. Ah şu çocukken anlatılan hikayeler masallar… Hayatımızı nasıl etkileyeceğini bilseler yine de anlatır mıydı büyüklerimiz?

Aralık 2008…

Sabahın 05:00'inde Kastamonu/Pınarbaşı'na doğru Ali (Aytan) ile yola çıktığımda artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını hissetmiştim. Ama kader ağlarını örmüştü. Öğlen saatlerinde konağa girer girmez mağara tulumlarını giydirip Ali'yle doğru mağaraya yolladılar. Allahım! Girdik bir deliğe ama ilerlemek için karnımda iki adet daha bacağa ihtiyacım var. Atan kalbim bir yere bir üstümdeki kaya bloğa çarparak daralı daha da daraltıyor sanki! Ama mağaraların hepsi böyle olacak değildi ya! Ali geçtiyse ben de geçerim tesellisiyle devam ettim. Sonradan arkadaş olacağım korku (Yusuf) ile nihayet tanışmıştım. Samimiyeti ilerletmek için neyse ki çok beklememiz gerekmedi.

Bir gün sonra Atak Mağarasına Sinan ve Ali ile girerken mağaranın ağzını geniş görmek içimi rahatlatmıştı. Yürüyerek girdik… Sonra diz üstü devam… Sonra daha da daraldı ama arada nispeten geniş galerilere geliyorduk. Bir ara Ali'nin yerdeki çakıl taşlarını kenara aldığını gördüm. Bir şey arıyor herhalde diye düşünürken kaskla girilemez bir delik bulup görünürden kayboldu ve seslendi… "gelin, devam ediyooor". Başladık ölçmeye… Mağara bu minik geçitle uzamış devam ediyordu. Keşif harika bir duyguydu. Üzerine bir de metrenin ucu bendeydi ve bir mağaranın devam edip etmediğine ilk ben bakıyordum. Yani ne kadar darmış ilk ben keşfediyordum. İnanılmaz keyif almaya başlamıştım.

İşte böyle başladı benim mağaracılık hikayem…

Uzunluğu toplasam 20 m olan bir mağarada sürünürken ürküp bir gün sonra 1.500 küsur metre ve yolculuğun çoğu daral tünellerde sürünerek geçen bir mağaraya gireceğim söylense imkansız derdim. Birisi çıkıp da -50 m'lik bir mağaranın (Cinlikuyu), ilk -25 m'de bulunan balkonuna titreyerek inerken, aynı yıl içinde -215 metreye inip (Dağlı kuylucu/Cık Deliği) 13 saat sonra mağaradan çıktığımda çok mutlu olacağımı söylese akli dengesinden şüphelenmek için yeterince kanaat notu vermiş olurdum.

Sonrası da başlangıcı aratmadı ama anlatmayacağım. 1 yıl içinde yanıtını öğrendiğim birkaç basit soruyu sormak istiyorum.

2009 yılı…

Sizi hiç ormanın balta girmemiş kısımlarında yılan kovaladı mı? 60 km hızla hareket halindeki araç camından elinizi çıkardığınızda gökteki yegane uçan kuşun (doğan veya şahin) avucunuza pisleme olasılığı nedir? Köyden bulduğunuz rehberi, ormanın içinde 4 saat tırmanış sonrası yolu kaybettiği için, GPS yardımıyla köyüne bıraktınız mı? "Ampul" sizin için sadece bir ışık kaynağı mı? Hiç aktif su girişi olan bir mağarada "sel ne anlama gelir" diye düşündünüz mü? Karanlığı, soğuğu, çamuru ve yorulmayı sevmek mümkün müdür? Hayatınızda görüşüp sosyalleştiğiniz "arkadaş" kavramı ile bir mağarada üşürken vücut ısısını sizi ısıtmak için kullanan "arkadaş" aynı şey midir? 4 metrekarelik bir cami mescidine 9 mağaracı nasıl sığar? Bir karış kar altında kalan çadırınızdan çocuklar gibi şen çıkmak mantıklı mıdır? Böyle bir ortamda "sıcak çay" kavramı şehirdekiyle benzeşir mi?... Zaten yeterince karanlık, soğuk ve ürkütücü bir ortamda yetmezmiş gibi bir de böcek aramak normal midir?

Eğer bunlar mantıksız görünüyorsa üzülmeyin!

Taahhüt edebilirim ki "normalsiniz". Ayrıca merak etmiyorsanız mağara ve mağaracılık gibi kavramlardan uzak durun!

Mart 2010…

Bu kadar kısa sürede bütün bu soruların cevaplarını biliyor ve fazlasını bizzat kendi isteğimle hiçbir baskı altında kalmadan merak ediyorum. Mağara canlıları karanlık ve soğuk ortamlarda yaşamlarını sürdürebilmek için duyuları gelişmiş canlılardır. Hassastırlar. Tanıdıkça öğrendim ki mağaracılar da öyledir. Sıradan hayata ve normal insanlara uyumsuzlukları bu yüzdendir. Uyumlularsa tam olmamışlardır. Ben de kendi mutasyon sürecimdeyim. ASPEG' li bir mağara ziyaretçisi (accidental) olarak başladığım mağaracılık hayatımın kendimi mağaraya daha ait hissettiğim (trogloxen) bir evresindeyim. Hayatımın kalanını ise mümkün olduğunca bir mağara canlısı (troglobit) olarak sürdürmek istiyorum. Hassaslaşıp küsmelere başlarsam üzerinize alınmayın lütfen.

Yazan : ASPEG li bir Trogloxen

KISA HABERLER

Nuray Ada

A.B.D.'DE TRAJİK KAZA

26 yaşındaki John Jones, Salt Lake City güneyindeki Nutty Putty Mağarası'nda sıkışarak hayatını kaybetti. Dar bir kolda baş aşağı sıkışıp kalan John'a yardım çalışmaları da başarısızlıkla sonuçlandı. 50 kişilik kurtarma ekibi ilk aşamada John'u 3.6 m kadar yukarı çekmeyi başardıysa da makara sisteminin tespit edildiği kaya kırılınca John tekrar aynı deliğe düştü ve iyice sıkıştı. 28 saatlik kurtarma çalışması sonucunda hayatını kaybeden John Jones Üniversitesi 2. sınıf tıp öğrencisi ve 8 aylık bir kız çocuğu babasıydı. John Jones'un ölümünden sonra mağara ziyarete kapatıldı.

Yılda 5.000 ziyaretçi gelmekte olan mağarada ilk defa sıkışan mağaracı John Jones değildi. Keşfinden bu yana mağarada 6 kişi sıkışmış ve kurtarılmıştı. Bu kol, pek çok mağaracının kolay kolay girmeyeceği büyüklükte, sadece 45 cm genişliğinde ve 25 cm yüksekliğinde idi.

EN BÜYÜK MAĞARA GALERİSİ

Vietnam-Laos sınırında yeralan vahşi ormanlardaki Son Doong Mağarası dünyanın en büyük mağara galerisi olarak kayıtlara geçti. 1991 yılında yerli halktan Ho Khanh tarafından bulunan mağaranın ölçümleri 2009 yılına kadar yapılmamıştı. Yapılan ölçümler sonucunda mağaranın dünyanın en büyük mağara galerisi olduğu ortaya çıktı. Son Doong Mağarası, kimi yerlerde 80 x 80 m ölçülere, kimi yerlerde ise 140 x 140 m galerilere sahip.

Bundan önceki en büyük mağara galerisi Malezya'da bulunan 100 x 90 m ebatlarındaki Geyik Mağarası galerisi idi. Son Doong neredeyse son keşfin iki katı büyüklüğünde. Yüksekliği hayal etmek gerekirse Son Doong Mağarası 181 m yükseklikteki İş Bankası kulelerinden daha yüksek ve 110 m genişliğindeki bir futbol sahasının eninden daha geniş.

Mağara'nın başka bir özelliği ise, içinde bulunan dev dikitlerin bazılarının 70 m yüksekliği buluyor olması.

SURİYE'NİN EN BÜYÜK VOLKANİK MAĞARASI

Arkeologlar Suriye'de 50,000 yaşında volkanik bir mağara keşfettiler. Suriye Keşif Topluluğu tarafından bulunan mağara, Suriye'nin güneyinde bulunan Sweida şehrinde. Topluluk tarafından "Soua'ada" olarak isimlendirilen mağara, girişini tıkayan büyük kaya bloğunun kaldırılması sonucu bulunmuş. Mağara içindeki hava akımı, başka bir noktada da ağzı bulunduğunu gösteriyor. Mağaranın tahmini uzunluğu ise 3 km civarında. Soua'ada Mağarası bu uzunlukla Suriye'nin en uzun mağarası ünvanını da alıyor.

JEJU ADASI'NDA YENİ VOLKANİK MAĞARA

UNESCO Dünya Doğal Mirası listesinde bulunan volkanik Jeju Adası'nda lav tüplerinin yanında yeni bir mağara daha keşfedildi. Mağara, Güney Kore'de, Woljeong-ri'de Dangcheomul-donggul yakınlarında bulunmuştur. "Woljeong Namjimi-donggul" olarak isimlendirilen mağaranın uzunluğu yaklaşık 100 metredir, 5 m genişlik ve 2 m yüksekliğe sahiptir. Volkanik formasyonun üzerindeki karbonatın yağmur suları ile çözünerek yeraltına inmesi sonucu lav tüplerinin içinde inanılmaz güzellikte sarkıtlar, dikitler, sütunlar oluşmuştur.

Yetkililer bölgede daha keşfedilecek mağaralar olabileceğinden bahsetmektedirler.

PİRAMİTLERİN ALTINDA MAĞARALAR KOMPLEKSİ?

İngiliz kâşif Andrew Collins, Giza piramitlerinin altında tüneller ve odalardan oluşan dev bir mağara sistemi olduğunu bildirdi. Collins'in açıklamasına göre içinde yarasa kolonilerinin ve zehirli örümceklerin bulunduğu mağara sistemi piramitlerin temellerinin oturduğu kireçtaşı içinde yer almakta.

Bu yeraltı pasajları, ilk olarak 1817 yılında İngiliz elçi Henry Salt ve İtalyan araştırmacı Giovanni Caviglia tarafından keşfedilmişti. Kayıtlarda, tünellerin yüzlerce metre olduğu, dört büyük odadan sonra da devam ettikleri yazmakta idi. Bu 19. Yüzyıl araştırmacısının unutulmuş notlarını okuyan Collins, bahsedilen tünellerin girişini bulmak için Mısır'a gider.

İngiliz Mısırbilimci Nigel Skinner-Simpson ile beraber çalışan Collins, Büyük Piramit'in batısında, daha önce araştırılmamış bir mezar odasından bu tünellerin girişini tesbit etmiş. Gerçekten de bu mezar odası, yeraltı galerilerine açılan büyük bir kaya kırığında inşa edilmiş.

Collins'in buluş ve iddiaları Mısırbilimciler arasında sansasyon yarattı. Mısır Eski Eserler Yüksek Konseyi başkanı Zahi Hawass ise, Giza Platosu'nda keşfedilecek yeni birşey olmadığı belirterek bu iddiaları reddetmekte.

SUALTI MAĞARASINDA İKİ YENİ TÜR

Kanarya Adalar topluluğundaki Lanzorate Adası'ndaki bir sualtı mağarasında iki yeni tür bulundu. Bu iki tür dünyanın en uzun sualtı lav tüpü olan Atlantida (Atlantis Tüneli) dalışında Tomm Liffle tarafından bulundu.

Her iki solucanımsı tür, pirinç büyüklüğünde, kabuklu ve zehirli dişlere sahip. Tom Liffle, gözleri olmayan bu türün, mağaraya uyum sağlamış olan solucan ailesinden ilk tür olduğunu belirtiyor. Bulunan tür tamamen şeffaf ve vücudunun 20-24 dilimden oluştuğu açıkça görülebilmekte. Ünlü mağara biyoloğu olan Tom Liffle bu araştırmasında, Pensilvanya Devlet Üniversitesi, Hanover Veterinerlik Üniversitesi, Hamburg Üniversitesi ve La Laguna Üniversitesi'nden oluşan ekipler ile çalıştı.

ABSTRACTS

ABOUT THIS MAGAZINE

OBRUK started out as the official periodical publication of the Anatolian Speleology Group (ASPEG). It covers research results and activity reports of several expeditions as well as caving related technical and scientific information.

ABOUT THIS ISSUE

This second issue includes information on activities carried out within a 12 month period since the last publication in April 2009.

This was an exceptionally active period with a total of 6183 meters of passages surveyed in 54 caves. The areas covered ranged from Eastern Turkey, to Taurus Mountains, to Kure Mountains National Park, to even galleries and structures under historic Istanbul.

SOĞUCAK CAVE RESURVEYED (pp.5-7)

Originally explored and surveyed by MTA (General Directorate of Mineral Research and Exploration) in 2001, Soğucak Cave was rediscovered and resurveyed by ASPEG while searching for an other cave system at The Soğucak Plateau. Completed over 4 trips, the new survey added several passages, extending the known length of the cave system to 1051 m.

MARAŞ AREA EXPLORATIONS (pp.8-15)

Little explored until now, our first trip to Maraş in Eastern Turkey showed us its high potential with 14 caves discovered in only one week by a small group. 3 caves were surveyed, with 11 others located.

In 2010, we will be exploring these caves, concentrating especially Keş Mountain Plateau Sinkhole which has already reached -175 meters.

HISTORIC ISTANBUL UNDERGROUND (pp.24-33)

For nearly one year, each Tuesday, we have been exploring and surveying underground cisterns and galleries of St. Sophie and Topkapı Palace as part of a project led by Dr. Çiğdem Aygün from Istanbul Technical University. We mapped over 1000 meters of galleries, located underground cisterns and wells and determined the potential connections between them.

Media interest in theproject was high. The results of the project was published in the March 2010 Turkish edition of National Geographic Magazine, shown on a documentary channel (Iz TV)and was covered on several national TV channels and daily papers.

KARS AREA EXPLORATIONS (pp.34-37)

After visiting a photograph exhibition by Prof. Oktay Belli and realizing a potential for caves, a small group of ASPEG decided to make a survey around Kars in Eastern Turkey and a nearby valley, Borluk. We were aware of the caves, especially Mağaracık Cave in the area, after Prof. Kılıç Kökten's article published in 1942. Unfortunately there were no serious explorations in this area after Kökten.

After 3 days of field work, we were able to explore and map 6 caves, including Mağaracık Cave. We should confess that finding caves in volcanic rock was a big surprise for us.

DÜDENYAYLA SINKHOLE (pp.46-50)

Explored and surveyed by BÜMAK between 1990 and 1993, Düdenyayla Cave in te Taurus Mountains range is still attractive for new cavers with a depth of -416 meters.

A group of ASPEG cavers made a trip to Düdenyayla Cave with the aim of increasing the experience of new cavers and exploring two upper galleries that were spotted but never surveyed. A branch was surveyed at -264 meters.

NALLIHAN CAVE SETTLEMENTS (p.51)

Not far away from Ankara, Nallıhan is home to complex cave settlements, widely known but unfortunately not well surveyed. ASPEG cavers from Ankara made a small expedition to this area and mapped one of the largest complexes, which consisted of 5 big and some small connected halls on two storeys.

KÜRE MOUNTAINS NATIONAL PARK PROJECT (pp.52-69)

ASPEG is in the third and final year of a project carried our jointly with the Ministry of Environment and Forestry to explore and document caves within the Kure Mountains National Park. This national park covers a total area of 92.000 acres and an additional buffer zone of 200.000 acres in northwestern Turkey, a large portion of which is practically inaccessible either by vehicle or on foot due to heavy vegetation.

In this 12-month period, we made 6 trips to the area surveying and documenting 24 new caves. The final project report/book is expected to be published within 2010.

AMASRA/GIDEROS AREA (pp.74-82)

In northwestern Turkey, a total of 8 caves were discovered and surveyed, and a number of others located, even though no dedicated expeditions were made to this particular area.

These discoveries occurred after chance encounters with locals, once while resting on a beach after an exausting trip to the Kure Mountains, another time while having a shave at a barber shop.

AKSEKI AREA (pp.86-89)

In 2009, two expeditions were made to this area in the Toros Mountains range, which is well known as a very rich area for caves. Neglected since many years, Akseki showed us its unexhausted potential by the discovery of two pits of -100 meters, some smaller caves.

MARMARA ISLAND CAVES (pp.90-91)

Marmara Island, the biggest in the Marmara Sea, is famous for its marble quarries which cover 95% of its northern half.

3 caves were spotted in our earlier examination od the Saraylar area of the island in 2008. We explored and mapped these caves July 2009.

everestoutdoor
www.everestoutdoors.com

PETZL · BEAL · SALEWA · singing rock · MILLET · lafuma · THE NORTH FACE · VAUDE · HANNAH · HUSKY · roca · CASSIN · Marmot · SUUNTO · MAGELLAN · GARMIN · IGLOO · CAMP · trangia · MSR

Necatibey Caddesi, Sait Demirbağ İşhanı
Zemin Kat, No 5/C, Karaköy, İstanbul
0212 292 38 80 · 0535 945 82 55

MAĞARALAR DİZİNİ

MAĞARA	İL	SAYFA
Ağzı Büyük Mğ.	Kastamonu	68
Aşağı Baliönü Mğ.	Cide	79
Ayıgölü Düdeni	Bartın	62,63
Ayıpınarı Mğ.	İstanbul	44-45
Bacaksızın Mğ.	Bartın	63
Büyükkaya Mğ.	Bartın	58
Çadırne Mğ.	Cide	78
Çatak Ağzı Mağaraları	Kastamonu	66
Çıngıraklı Mğ.	Bartın	59
Çiftlik 1 Mğ.	Kars	37
Çiftlik 2 Mğ.	Kars	37
Dikmen Köyü Obruğu	Antalya	88
Düdenyayla Düdeni	Konya	46-50
Ermeniköy 1 Mğ.	Balıkesir	90
Ermeniköy 2 Mğ.	Balıkesir	91
Ermeniköy 3 Mğ.	Balıkesir	91
Gölcük Mğ.	Bartın	56
Güvercinlik Çatlağı	Antalya	88
Güvercinlik Çukuru	Antalya	88
Güvercinlik Obruğu	Antalya	87
Hamam Mğ.	Cide	76
İnderesi Düdeni	Bartın	81
İnkumu Mğ.	Bartın	82
İnönü kovuğu	Kastamonu	68
İnönü Mğ.	Kastamonu	67
İntürbesi Mğ.	Kastamonu	67
Kadıharmanı Kokurdanı	Bartın	56,57
Kar Kuyusu	Konya	50
Kaval Cıngırı	Kastamonu	65
Kayaağıl Obruğu	Antalya	89
Kayaarkası Düdeni	Cide	53
Kayaarkası Mağarası	Cide	53
Kayaüstü Yaylası Düdeni	Adapazarı	92-93
Keş Dağı Düdeni	Kahramanmaraş	8
Kızıl Kilise	Kars	36
Kocareis Mğ.	Bartın	80
Kulili 1 Mğ.	Kars	34
Kulili 2 Mğ.	Kars	37
Kurtyolu 1 Mğ.	Cide	54
Kurtyolu 2 Mğ.	Cide	55
Kurtyolu Düdeni	Cide	54
Kuşkayası 1 Mğ.	Bartın	60,61
Kuşkayası 2 Mğ.	Bartın	59
Mağaracık Mğ.	Kars	35
Manastır Düdeni	Bartın	58
Medil 1 Mğ.	Kastamonu	64
Medil 2 Mğ.	Kastamonu	66
Mürsili Mğ.	Kastamonu	64
Püren Ağzı Düdeni	Kahramanmaraş	8,12
Serabeli Dipsizi	Antalya	89
Sırt Karlığı	Konya	48
Sinekli Mğ.	Cide	53
Sipahiler Mğ	Bartın	60
Soğucak Mğ.	Adapazarı	5-7
Suini Mğ.	Kastamonu	68
Şinasi'nin Mğ.	Cide	77
Telefağa Obruğu	Antalya	86
Telli Mağara	Antalya	88
Ulukaya Suçıkarı	Bartın	55
Uykusuz Çayı Mğ. Yerleşkesi	Ankara	51
Yeşilgöz Obruğu	Kahramanmaraş	8
Yol Kenarı Mğ.	Kahramanmaraş	8,12
Yukarı Baliönü Mğ.	Cide	78
Yumruçal Mğ.	Kastamonu	67

GEOMATICS
www.gpsturk.net

MAGELLAN®
EL TİPİ GPS ÜRÜNLERİ

Magellan Triton Serisi GPS'ler

Magellan Triton Serisi ile GPS'i yeniden tanımlıyor

RASTER Harita Yükleme Desteği (Triton 400 ve üzeri)
Noktaya Fotoğraf ve Ses Ekleme (Triton 400 ve üzeri)
İlk Dokunmatik Ekranlı GPS (Triton 1500 - 2000)

Türkiye'nin Keşfedilmemiş Yerleri, Trekking Mekanları, Turistik - Tarihi Yerler Yeni Haritamızda Siz Doğa Severlerin Avucunun İçinde

Google Earth'den görüntü yükleme desteği olan Triton modellerde yukarıdakilere ek olarak birçok mağara, şelale, kamp alanı ve benzeri yerler bulunmaktadır...

BEYLER CD. 1644 SK. NO:2 DOSTKENT YANI
06810 ÇAYYOLU / ANKARA
Tel : +90.312 238 22 55 (Pbx)
Faks : +90.312 238 22 85
www.gpsturk.net www.geomatics.com.tr
Enlem : 39°51'50"
Boylam : 32°42'06"

